

ILGAZ (ÇANKIRI)' IN ETNOBOTANIĞI

Hatice KARATAŞ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
BİYOLOJİ**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TEMMUZ 2007
ANKARA**

Hatice KARATAŞ tarafından hazırlanan Ilgaz (Çankırı) İlçesi ve Çevresinin Etnobotaniği adlı bu tezin Yüksek Lisans olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Zeki Aytaç
Tez Yöneticisi

Bu çalışma, jürimiz tarafından oy birliği ile Biyoloji Anabilim Dalında Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Osman KETENOĞLU

Üye : Prof. Dr. Zeki AYTAÇ (Danışman)

Üye : Prof. Dr. Mecit VURAL

Üye : Prof. Dr. Şinasi YILDIRIMLI

Üye : Prof. Dr. Hayri DUMAN

Tarih : 23/07/2007

Bu tez, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Hatice KARATAŞ

ILGAZ (ÇANKIRI) İLÇESİ ve ÇEVRESİNİN ETNOBOTANIĞI
(Yüksek Lisans Tezi)

Hatice KARATAŞ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Temmuz 2007

ÖZET

Bu araştırmada, Ilgaz ilçesi (Çankırı) ve çevresinde, 2005-2006 yıllarında gerçekleştirilen etnobotanik çalışmaları sonucunda yörede yayılış gösteren doğal bitkilerin yöresel isimleri, morfolojik özellikleri, kullanılan kısımları ve kullanım şekilleri araştırılmıştır.

Araştırma bölgemizde 62' si yiyecek, 25' i tıbbi amaçlı, 12' si çay, 4'ü baharat, 4' ü süs bitkisi ve 20' si çeşitli amaçlarla olmak üzere 44 familyaya ait toplam 100 taksonun yöre halkı tarafından kullanıldığı belirlenmiş ve bu taksonların kullanma şekilleri ortaya çıkarılmıştır.

Halkın kullandığı bitkilerin ağırlıklı olarak Asteraceae, Brassicaceae, Rosaceae ve Lamiaceae familyalarına ait olduğu görülmüştür.

Bilim Kodu : 203.1.017
Anahtar Kelimeler : Etnobotanik, Ilgaz, Çankırı.
Sayfa Adedi : 134
Tez Yöneticisi : Prof. Dr. Zeki AYTAÇ

**THE ETHNOBOTANICAL FEATURES OF ILGAZ (ÇANKIRI) DISTRICT
(M.Sc. Thesis)**

Hatice KARATAŞ

**GAZI UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY
July 2007**

ABSTRACT

In this study, vernacular names and ethnobotanical aspect of the taxa were investigated in Ilgaz (Çankırı) district in 2005 - 2006. The morphology, their using parts and how to used were obtained.

As a result of study, 100 taxa belonging 44 families were determined. 62 of them for food, 25 medically, 12 tea, 4 for spices, 4 decorative plants and 20 were used for various purposes.

Most frequently used families are Asteraceae, Brassicaceae, Rosaceae and Lamiaceae.

Science Code: 203.1.017

Key Words : Etnobotany, Ilgaz, Çankırı.

Page Number: 134

Adviser : Prof. Dr. Zeki AYTAÇ

TEŞEKKÜR

Çalıőmalarım boyunca değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren hocam Prof. Dr. Zeki AYTAÇ' a, yine tecrübelerinden faydalandığım hocalarım Prof. Dr. Mecit VURAL, Prof. Dr. Hayri DUMAN, Doç. Dr. Murat EKİCİ, Uzman Dr. Faik A. KARAVELİOĞULLARI' na, ayrıca GAZI Herbaryumu' nda bulunan asistan hocalarıma, yardımlarını ve manevi desteğini eksik etmeyen arkadaşım Elif Bahar ÖZTÜRK' e, aileme ve Ilgaz' da oturan akrabalarım ayrıca 2006-54 kodlu proje ile maddi destek sağlayan Gazi Üniversitesi Rektörlüğü'ne teőekkürü bir borç biliriz.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	viii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	x
HARİTALARIN LİSTESİ.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. ILGAZ HAKKINDA GENEL BİLGİ.....	5
2.1. Ilgaz' ın Konumu.....	5
2.2. Tarihçe.....	5
2.3. Coğrafi Yapı.....	7
2.4. Nüfus ve Yerleşme.....	14
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	16
4. BULGULAR.....	17
4.1. Mantarlar.....	17
4.2. Dikotiller.....	20
4.3. Monokotiller.....	90
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	97
KAYNAKLAR.....	120

EKLER.....	124
EK-1 Kaynak olarak yararlanılan kişilerin adları, soyadları, yaşları, cinsiyetleri ve bitkilerle olan ilişkileri.....	125
EK-2 Resimler	128
ÖZGEÇMİŞ.....	134

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 5.1. Ilgaz (Çankırı) ve çevresinde kullanılan taksonların yöresel adları, bilimsel isimleri ve familyaları.....	99
Çizelge 5.2. Araştırma alanında çeşitli amaçlar için kullanılan taksonların familyaları, bilimsel adları, yöresel adları ve kullanılan kısımları.....	106

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 5.1. Kullanılan organa göre taksonların dağılımı.....	99
Şekil 5.2. Kullanım amacına göre taksonların dağılımı.....	116
Şekil 5.3. Kaynak kişilerin yaşlara göre dağılımı.....	117

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita	Sayfa
Harita 2.4.1. Ilgaz İlçesi' nde yerleşim durumu.....	15

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı simge ve kısaltmalar açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler

cm

km

m

mm

±

Açıklama

Santimetre

Kilometre

Metre

Milimetre

Hemen hemen

Kısaltmalar

c.

E

K

subsp.

var.

Açıklama

Yaklaşık

Erkek

Kadın

Subspecies (Alttür)

Varyete

1. GİRİŞ

Ethnos (Millet), Logos (Bilim) kelimelerinden oluşan etnoloji, farklı insan gruplarının dağılımı, ilişkileri ve faaliyetleri ile uğraşan bir bilim dalıdır. Botaniğin uğraş alanı ise bitkilerdir. Bu iki bilim dalını bir araya geldiğinde Etnobotanik, geniş anlamda farklı insan topluluklarındaki bitki-insan ilişkilerini ifade etmektedir.

Etnobotanik araştırmalara konu olan bitkiler, gıda amaçlı, tıbbi, boya, baharat, süs, yakacak olarak kullanılan vs. bitkilerdir.

Türk halkı, çoğunluğunun kırsal bölgelerde yaşaması nedeniyle, yabancı bitkiler ile yakından ilgilidir. Halk, besin ihtiyacını, civar dağ ve ormanlardan bitki toplayarak karşılamaktadır.

Yabancı bitkilerin sebze olarak kullanılışı yalnız köylerde değil, büyük kentlerde de devam etmektedir.

Başta tropikal bölgeler olmak üzere, dünyanın her tarafında bitkilerin etnobotanik özellikleri araştırılmaya başlanmış olup, etnobotanikle ilgili yayınlar yapılmaktadır [(Chamberlin, 1890; Wickens, 1990; Martin, 1995; Aguilar, 2001; Ladio, 2001)].

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda etnobotanik çalışmaları yaygınlaşmıştır [Asımgil, 2003, Baytop, 1999; Buhner, 2001; Özer, ve ark., 2002; Yalçın, 1998; Yalçın, 2001].

Gez ve Şimşek, Babadağ (Denizli) yöresinde doğal yayılış gösteren 27 bitkiden 20 tanesinin tıbbi yönden önemli olduğu sonucuna ulaşmışlardır [Gez. ve Şimşek, 1999].

Çelik ve ark., Denizli ilinde 1996-1998 yılları arasında gerçekleştirilen etnobotanik çalışmaları sonucunda, yörede boya elde etmede 9, gıda maddesi olarak 18, tedavi amacıyla 92 ve değişik amaçlarda kullanılan 7 bitki olmak üzere toplam 126 bitkinin yöresel adlarıyla birlikte kullanılış amaçları ortaya konulmuştur [Çelik ve ark., 1999].

Gümüş, Ağrı-Eleşkirt Ovası ve Tahir Dağları'ndan toplanan 29 familyaya ait 97 faydalı bitkinin yerel adları ve kullanılışları ile ilgili bir araştırma yapmıştır [Gümüş, 1994].

Sayar ve Ark., Muğla İli'nde yörelerde yayılış gösteren bazı tıbbi ve aromatik bitkilerin listesini 1992-1994 yılları arasında anket yoluyla yapılan tarama çalışmaları ile toplanan bitkilerin Türkçe isimleri ve bitkilerin sistematik durumları ile kullanılan kısımlarını da içeren bir çalışma ortaya konulmuştur [Sayar, ve ark., 1995].

Bağcı'nın 1994-1998 yılları arasında Aladağlar Yahyalı Kayseri'de yapılan floristik çalışmaları sırasında bazı yöresel bitkilerin isimleri ve kullanım alanları derlenerek verilmiştir [Bağcı, 2000].

Ertuğ, "Orta Anadolu' da Bir Etnobotanik Çalışma" adı altında geçmişte yaşayan insanların, gıda rejimleri ile yaşam biçimlerini yeniden oluşturabilmelerine yardımcı olmak üzere bir köyün erişim alanı içindeki yenen ve diğer amaçlarla kullanılan değişik bitkileri araştırmıştır [Ertuğ, 2000].

Duran ve Ark., Balıkesir yöresinde 2001 yılında yaptıkları araştırmada yöre halkı tarafından çeşitli amaçlarla kullanılan 37 tür, 15 alttür olmak üzere 52 takson tespit edilmiştir [Duran ve Ark., 2001].

Abay ve Kılıç, Pürenbeleni ve Yanıktepe (Mersin) yörelerinde 2001 yılında yaptıkları araştırmada yörede gıda maddesi olarak 25, tedavi amacıyla 8 ve değişik amaçlarla kullanılan 9 bitki tespit edilmiştir [Abay ve Kılıç, 2001].

Şimşek ve ark., 2001 yılında Ankara Gölbaşı 'nda yaşayan ailelerin yabancı bitkileri kullanım amaçları ve şekillerini incelemiştir [Şimşek ve ark., 2001].

Keskin ve Alpınar, Kışlak (Yayladağı-Hatay) beldesinde 2002 yılında yaptıkları araştırmada halk arasında kullanılan bitkilere ait 94 yöresel ad ve 32 kullanım şekli hakkında bilgiler yer almaktadır [Keskin ve Alpınar, 2002].

Tütenocaklı, Ayvacık (Çanakkale) ve çevresinde 2001-2002 yılları arasında yaptığı araştırmada, 48' i yiyecek, 35 'i tıbbi amaçlı, 5 'i boya bitkisi, 4 'ü yakacak, 3 'ü süs bitkisi ve 8 'i de değişik amaçlarla olmak üzere 42 familyaya ait toplam 87 bitkinin yöresel halk tarafından kullanıldığını belirlenmiş ve bu bitkilerin kullanma şekilleri ortaya çıkarılmıştır [Tütenocaklı, 2002].

Avcı, Çankırı ilinde kullanılan halk ilaçları ile ilgili yaptığı araştırmada Çankırı İli 'nde 57 bitkisel, 6 hayvansal ve 8 inorganik kaynaktan değişik amaçlarla ve değişik şekillerde halk ilacı olarak yararlanıldığı ortaya çıkarılmıştır [Avcı, 2002].

Kahraman ve Tatlı, 2004 yılında yaptıkları araştırmada Umurbaba dağı (Eşme-Uşak) ve yakın çevresinde doğal olarak yetişen veya kültürü yapılan 45 bitki türünün mahalli adları ile tıbbi, gıda ve diğer etnobotanik amaçlı kullanılışları verilmiştir [Kahraman ve Tatlı, 2004].

Öztürk ve Dinç, 2005 yılında Nizip (Aksaray) bölgesinde yaptıkları çalışma sonucunda 74 taksonun yerel isimleri, besin maddesi ve tıbbi olarak kullanımları ve diğer etnobotanik özellikleri verilmiştir [Öztürk ve Dinç, 2005].

Akan ve ark., 2005 yılında Şanlıurfa 'da yapılan araştırma sonucu günlük semt pazarlarında satılan toplam 24 doğal bitkiden 13 bitkinin gıda maddesi, 11 bitkinin ise tıbbi ve değişik amaçlarla kullanıldıkları tespit edilmiştir [Akan ve ark., 2005].

Özkan ve Koyuncu, 2005 yılında Pınarbaşı (Kayseri) yöresinde yaptıkları çalışmada halk ilacı olarak kullanılan 25 familyaya ait, 44 bitki türünün kullanılış nedenleri, uygulanılış şekilleri araştırılmış ve kaydedilmiştir [Özkan ve Koyuncu, 2005].

Türkiye' deki gerek bölgesel gerekse il bazında yapılan çalışmalar hızla ilerlerken [Abay ve Kılıç, 2001; Akçiçek ve Vural, 2003; Duran ve ark., 2001; Elçi ve Erik, 2006; Ersoy, 2004; Ertuğ, 2002; Ezer ve Mumcu, 2006; Güler, 2004; Güler, 2006; Koca, 2003; Koçak, 1999; Korkut, 2006; Koyuncu, 2005; Mart, 2006; Özkan ve Karabaşa, 2006; Öztürk ve Dinç, 2005; Şimşek ve ark, 2002], Çankırı ili içerisinde Ilgaz ilçesinin seçilmesinde en büyük etken bitki örtüsü bakımından zengin bir bölge olmasıdır. Bu zenginlikte İç Anadolu Bölgesi ile Karadeniz Bölgesi arasında geçiş bölgesi olmasından kaynaklanmaktadır.

Ilgaz ve çevresindeki bölgede yaşayan halkın kullandığı bitkilerin, yöresel ve bilimsel adlarının, bunlardan yararlanma şekillerinin ortaya çıkarılması ile memleketimizin bir yöresinin daha etnobotanik açıdan taranmasına katkıda bulunacağına inanarak elde edilecek sonuçların bilime ve ekonomiye kazandırılması amaçlanmaktadır.

2. ILGAZ HAKKINDA GENEL BİLGİ

2.1. Ilgaz' ın Konumu

40–41 derece kuzey enlemleri ve 33–34 derece doğu boylamları arasında yer alan ankırı iline bağlı Ilgaz ilçesi, Batı Karadeniz bölümünün coğrafi sınırları içinde yer alır.

814 km karelik bir yüzölçümüne sahip olan ilçenin kuzeyinde İhsangazi ilçesi (Kastamonu), doğu ve kuzey doğusunda Tosya ilçesi (Kastamonu), güneydoğusunda Yapraklı ilçesi (Çankırı), güneyinde ankırı merkez ve Korgun ilçesi, batı ve güney batısında Kurşunlu (Çankırı) ilçesi, kuzeybatısında ise Araç ilçesi (Kastamonu) bulunmaktadır.

2.2. Tarihçe

İlçenin kurulduğu yöre, geçmişten günümüze birçok değişik kavmin uğrak yeri olmuş, istilalar ve savaşlar görmüş, göç yolları üzerinde bir durak konumundadır. Kuzeyde yükselen ortalama 2000 m yüksekliğindeki Ilgaz Dağları ile güneydeki Köroğlu Dağları arasında doğal bir yol işlevi gören Devrez Vadisi, doğuyla batı arasında bağlantı kurmak için tercih edilen önemli bir geçit konumundadır. Fatih Sultan Mehmet'in Sinop'u almak, IV. Murat'ın Bağdat seferi sırasında doğuya ulaşmak için bu vadiyi kullandıklarını, hatta Evliya elebi'nin de o ünlü seyahatinde bu yolu tercih ettiği tarihi kaynaklarda yer almaktadır. Bu gün de İstanbul-Karadeniz ve İstanbul-Doğu Anadolu bağlantısı bu vadiden sağlanmaktadır. Ilgaz yöresinde ilk yerleşmenin ne zaman ve kimler tarafından yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Bu konuda yapılmış bir araştırma da bulunmamaktadır. İlçemizde bulunan höyükler, kaya mezarları, kale harabeleri, çeşitli mezarlar ve çanak çömlek parçaları, süs eşyası kalıntıları bize bazı ipuçları sunmaktadır. Geçmiş yıllarda Cendere Köyü yakınlarındaki Salman höyükte yapılan ufak çaplı bir kazıda ortaya çıkarılan çanak çömlek

parçalarının orta ve son tunç çağına ait olduğu anlaşılmıştır. Devrez Vadisi ile daha gerideki (kuzey kısım) tepelik, hafif dalgalı alan arasında halen üç adet höyük bulunmaktadır. Ancak herhangi bir araştırma kazısı yapılmamıştır. İlçenin de içinde bulunduğu, doğuda Kızılırmak, batıda Filyos Çayı ile sınırlanan alan, milattan önceki dönemlerde "Paphlagonia" adıyla anılmaktadır. Bölgenin genel tarihi incelendiğinde, Paphlagonialılar 'ın tarihte çok önemli bir rol oynamadıkları, ancak Homeros'ta adı geçen en eski kavimlerden biri olduğu görülür. Bölge hakkındaki ilk bilgilere, ünlü coğrafyacı Strobon'un ünlü eserinin Anadolu ile ilgili ciltlerinde rastlanılmaktadır. Ünlü coğrafyacı, Ilgaz Dağı'ndan, Olgassys Dağı adıyla söz etmekte ve " Olağanüstü yüksek ve tırmanması zordur. Bu dağın her yerine kurulmuş olan tapınaklar Paphlagonialıların elindedir." şeklinde anlatmaktadır. Hitit Devleti öncesinde, MÖ 1 300 sıralarında bölgede Gask (Kaska) adında bir devlet bulunduğu bilinmektedir. Hitit Devleti yıkıldıktan sonra bir süre Frigya egemenliğinde kalan Paphlagonia daha sonra Lydia egemenliğine girdi. MÖ 547-546 'da II. Kyros'un Lydia Krallığı'nı ortadan kaldırmasıyla Pers yönetimine geçti. MÖ 334 'te Anadolu'ya giren Büyük İskender'in egemenliğine geçen bölge, onun ölümünden sonra Eumenes'in yönetimine girdi. Doğulu komşusu Pontus krallarınca ele geçirilinceye değin yerel prenslerce yönetildi. Büyük Mithrades'in MÖ 65 'teki yenilgisine kadar Pontus Krallığı 'nın elinde kaldı. Romalı Pompeius MÖ 63-62 'de bölgeyi ele geçirmekle birlikte, iç kısımların yönetimini yine yerel prenslere bıraktı. Bir süre sonra da bölge bütünüyle Romalıların, ardından da Bizans'ın hakimiyetine girdi. Malazgirt zaferinden hemen sonra, Melik Ahmet Danişment Gazi 'nin silah arkadaşlarından Emir Karatekin 1082 yılında bölgeyi ele geçirerek Danişmentoğulları Beyliğine bağlamıştır. Danişmentoğulları 'nın zayıflaması üzerine 1 132 yılında bölge tekrar Bizanslıların hakimiyetine girmiş, kısa bir süre sonra da Selçuklu Sultanı I. Mesut bölgeyi Selçuklu topraklarına katmıştır. 14.yüzyıl başlarında, Anadolu Selçuklu Devleti 'nin zayıflamasıyla birlikte bölgede Candaroğulları Beyliği 'nin hakimiyeti görülür. 1380 yılında, Yıldırım Beyazıt 'ın Candaroğulları Beyliği 'ni yıkıp topraklarını ele geçirmesi üzerine bölge Osmanlı Devletinin

hakimiyetine girmiştir. 1402 yılında, Ankara Savaşı 'nda Yıldırım Beyazıt 'ın Timur 'a yenilmesinden sonra başlayan bunalım döneminde Sinop Beyi İsfendiyar Bey, Timur 'un da yardımıyla bölgenin hakimi olmuştur. Bölge, 1459'da Fatih'in İsfendiyaroğulları Beyliği 'ni ortadan kaldırması üzerine tekrar Osmanlı İmparatorluğu 'na bağlanmıştır. Bu yıldan sonra, bölge tarihinde önemli bir değişiklik olmamıştır. Osmanlı döneminde "Koçhisarbala" ve "Koçhisar" adlarıyla anılan ve kadılık olan ilçenin merkezinin bugünkü Yaylaören Köyü olduğu ve kadının burada oturduğu anlaşılmaktadır. 19. yüzyıl sonlarında ise, Kastamonu Vilayeti, Çankırı Sancağı, Merkez Kazasına bağlı bir bucak olduğu görülmektedir. Kurtuluş Savaşı döneminde, işgalci düşman kuvvetlerine karşı kahramanca mücadele eden TBMM Hükümeti 'nin ihtiyaç duyduğu insan gücü, silah ve her türlü malzeme, Ankara 'ya İnebolu-Kastamonu-Çankırı güzergahından ulaştırılmıştır. Bu yol üzerinde bulunan Ilgaz, taşıma kolları oluşturarak ve konaklayan taşıma kollarına konaklama yeri ve yiyecek sağlayarak Kurtuluş Savaşımızda önemli bir rol üstlenmiştir. 1922 yılında Çankırı 'nın il olması ile, aynı tarihte Ilgaz da ilçe olmuştur. Ilgaz adı, Türkçe 'de memleket anlamına gelen "il-el" kelimesinin, MÖ 1300 yıllarında bölgede bir süre yaşamış olan "Gask" ların Gas 'ı ile birleştirilerek "El-gas" şeklinde söylenmesinden türediği öne sürülmekle birlikte, Ilgaz Dağı'nın Paphlagonialılar dönemindeki adı olan "Olgassys" den türediği iddiaları da bulunmaktadır.

2.3. Coğrafi Yapı

İlçe sınırları içindeki dağlar, adeta bir çerçeve oluşturacak şekilde kuzey ve güneyde, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanırken, doğu ve batı sınırında birbirlerine yaklaşır. Bu dağlardan Ilgaz Dağları, Devrez Çayı vadisinin kuzeyinde yükselir. Kuzey Anadolu Dağları'nın Karadeniz kıyısından itibaren içeriye doğru ikinci dağ sırasındır. Bu dağlar, Gerede civarında termal kaynakların çıktığı faylı Akyazı-Devrez oluşunun kuzeyinde bir duvar gibi yükselirler. Doğuya doğru devam ederek bir tek Soğanlı Çayı vadisi tarafından enlemesine açılan boğazdan sonra yükselerek Ankara-

Kastamonu karayolunun her iki tarafında en yüksek noktasına ulaşır. Bu epeyce uzun dağ sırasının ilçe sınırları içinde kalan kesiminin ortalama yüksekliği 2 000 m 'dir. Ilgazların doğudaki bölümü Kargı İlçe 'sine kadar yükseklik kaybederek devam eder.

Ilgaz Dağları oluşum itibarıyla Anadolu'nun ilk karalaşan bölümünde yer aldığı için önemlidir. Mezozoik dönemde genişleyen kara yüzeyi, daha sonraki dönemde yerkürenin bütününde görülen volkanik olaylar zincirinin bir halkası olarak, Alp kıvrım sistemiyle birlikte bugünkü şeklini almıştır.

Ilgaz Dağı zirvesinde, Büyük Hacet Tepesi 2 587 m ve Çatal Ilgaz Tepesi 2 546 m ile en yüksek noktalarıdır. Dağın yamaçları asimetrik olup, kuzeye bakan yamaç daha dik, güneye bakan ve ilçe sınırları içinde kalan yamaçsa daha eğimlidir.

Hacıhasan Dağı, ilçenin doğu kısmında, Gökçay Vadisi 'nden hemen sonra başlar ve Tosya İlçesi ile olan sınır, bu dağın doruklarından geçer. Kuzeyden Yuva Çayı ve Deringöz Deresi kollarından Kısır Deresi, güneyden Devrez Çayı, doğudan Deringöz Deresi ve batıdan Gökçay tarafından kuşatılan Hacıhasan Dağı 'nın en yüksek kesimleri 2 000m 'ye yaklaşır. Dağın güneyde Devrez Çayı 'na bakan yamaçları hafif eğimli ve dalgalıdır. Hacıhasan Dağı, Ilgaz Dağları ile aynı jeolojik dönemde oluşmuştur.

İlçenin güneyindeki sınırlarını belirleyen yükseltiler, Köroğlu Dağları 'nın uzantılarıdır. Ilgaz Dağları 'na oranla fazla yüksek olmayan bu dağlar (ortalama 1 500m) Devrez Vadisi 'nden eğimli bir yamaçla ayrılır. Üst kısmı düzleşmiş tepelik alanlardan ibarettir. Doğuda Kızılırmak 'a, batıda Erenler Dağı 'na kadar devam eder. Kuzeyde Devrez Vadisi, güneyde ise Orta Anadolu platolarıyla sınırlanır.

Bu dağların oluşum yaşı, Ilgaz Dağları'nınki ile aynıdır. İlçe sınırları içinde kalan kısımları doğudan batıya doğru yükselti kaybeder. Bu bölümde

Yuvasaray köyündeki Engine Dağları (1 800 m) ve Belören köyündeki Erenler Dağı (1566 m) belirgin yükseltilerdir.

İlçe sınırları içinde plato olarak adlandırılabilir alanların sayısı çok azdır. Ilgaz Dağları 'na doğru yaslanmış oluşumlar, hafif dalgalı düzlük görünüşleri ve akarsularla parçalanmış olmaları dolayısıyla plato olarak belirtilebilir, ancak tam bir plato karakteristiği gösterdiği söylenemez. Bunun yanı sıra, Köroğlu Dağları 'nın batıdaki yükseltisi az kesimleri ve Hacıhasan Dağı 'nın üst kısmındaki düzleşmiş alanlar plato olarak nitelenebilir.

İlçe arazisinde eğimli alanların çok yer tutması, vadi oluşumunu etkilemiştir. En önemli vadi, ilçenin en büyük, Çankırı İli 'nin de en önemli akarsularından biri olan Devrez Çayı 'nın vadisidir.

Batıda Orta İlçesi topraklarından kaynaklanan Devrez Çayı, doğuya doğru uzanan çöküntü oluşunun içine yerleşmiştir. Oluğun oluşumu, kırılma ve çökme olayları sonucu Ilgaz Dağları ile aynı dönemde olmuştur. Oluk, bir yamacı daha dik, asimetric bir yapıdadır, ilçenin doğu sınırlarına doğru iyice daralarak bir boğaz haline gelir. Bu yapıdan ayrılmayan faylar boyunca, kuzeydeki bölüm, güneye oranla daha fazla doğuya doğru kayıp çökmüş, dolayısıyla bu alan, yurdumuzun en faal ve tahripkâr deprem kuşağı haline gelmiştir.

Devrez Vadisi aynı zamanda Kuzey Batı Anadolu fay hattının tabanını oluşturmaktadır. 1 943 yılında, bölgede İlçe merkezinde orta şiddette hasara yol açan bir deprem meydana gelmiştir. Birinci derecede deprem kuşağı üzerinde yer alan ilçede, yer küre hareketleri ile ilgili araştırmalar, Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Deprem Araştırma Enstitüsü, MTA ve Japon bilim adamları tarafından yürütülmektedir.

Devrez vadi tabanı alüvyonlarla kaplıdır. Bu alüvyon örtüsü, yan derelerin karıştığı kısımlarda genişler. Devrez vadisine kuzeyden ve güneyden karışan

dereler, sel karakterli olup yaz mevsiminde genellikle kururlar. Bu vadiler içinde en önemlisi, Gökçay Vadisi 'dir. Bunu Yuvaderesi Vadisi izler. Kuzeyden karışan diğer derelerin oluşturdukları vadiler, Pazarçayı Vadisi, Gircen Çayı Vadisi, Bucura (Yaylaören) Çayı Vadisi 'dir. Birbiri ardınca sıralanan bu vadiler, ya sırtlarla ya da üstü hafif dalgalı yüzey parçalarıyla birbirinden ayrılırlar.

Devrez Çayı 'na güneyden karışan akarsuların açtıkları vadiler, bu yamaçtaki eğim nedeniyle genellikle "V" görünüşlüdür. Çay yatağı bu yamaca yakın olduğu için, yamaçtan sonra eğim birden azalır ve bu nedenle sel karakterli derelerin taşıdığı malzeme yığılarak birikinti konilerini oluşturur. Bitki örtüsünün de zayıf olmasının etkisiyle erozyon fazlaca olur ve çok malzeme taşınır. Aynı zamanda yamaç döküntülerine de rastlanır. Eğime bağlı olarak yerleşen kısa boylu dereler içinde fay çizgileri boyunca yer alanları da vardır. Bunlardan en önemlisi Ilıslık-Sarmaşık köyleri fay hattına yerleşmiş olan Sarmaşık deresidir. Güney yamaçtaki vadilere örnek olarak Belören köyündeki Enekl Vadisi 'ni verebiliriz.

İlçenin en büyük akarsuyu Devrez Çayı 'dır. Devrez Çayı, Çankırı İli 'nin 4. en büyük akarsuyudur. Devrez Çayı, Orta İlçesi 'nden doğar, Kurşunlu İlçesi sınırları içinde doğuya doğru dönerek İlçenin Çörekçiler Köyü sınırından itibaren batı-doğu doğrultusunda akmaya başlar. Çayın orta çığırı ilçe sınırlarına denk gelir. Bu kesim daha batıda bulunan kaynak kesimine oranla, yatak eğiminin azaldığı ve vadinin genişlediği kısımdır. Yatak eğimine bağlı olarak, su akış hızı da doğuya doğru gittikçe azalır. Devrez Çayı, sel rejimli bir akarsudur. İlkbaharda kar erimeleri sonucu sellenme görülür. Kaynağını dağlardan aldığı için çayın sularını büyük ölçüde kar yağışları besler. İlkbaharın başında başlayan kar erimeleri nedeniyle oldukça fazla miktarda su taşır ve bu nedenle yatağına sığmayarak taşar. Bu mevsimde akımı 600 m³/sn 'yi bulur. Oysa Haziran ayından itibaren bu akım 2,5 m³/sn 'nin altına düşer. Özellikle Ilgaz İlçe Merkezi güneyine kadar olan yukarı çığırı kuruyacak kadar azalır. Ancak doğuya doğru, Ilgaz Dağları'ndan beslenen

dere ve çaylar sayesinde akımı biraz daha artar. Devrez Çayı 'na karışan yan dereler de sel rejimlidir. Bu nedenle sellenmeyle birlikte fazla miktardaki teresübat Devrez Çayı 'na ulaşır ve oluğun tabanında bir alüvyon örtüsü oluşturur. Aynı şekilde, yan derelerden tabanlı vadi oluşturanların tabanlarında da alüvyon örtüsü görülür. Devrez Çayı 'na birleşen yan dereler, eğime bağlı olarak akan, çoğu dönemli ve düzensiz rejime sahip, kısa boylu derelerdir. Bunların bir kısmı birleşerek diğerlerine oranla daha büyük dereler veya çaylar oluştururlar. Bunlardan önemlileri; Bucura Deresi, Gircen Çayı, Pazar Çayı ve Gökçay 'dır. İlçe, yurdumuzun iki iklim bölgesi arasında geçiş karakteri gösterir. Kuzeydeki Karadeniz iklimiyle, güneydeki kara iklimi arasında, iklim olayları açısından geçişin gözlemlendiği bir alandır. İlçe sınırları içinde görülen iklimi biçimlendiren en önemli etki, yer şekilleridir. Kısa mesafelerde farklı yükseltilerin varlığı, oluk şeklinde bir çöküntü alanı (Devrez Vadisi) ve bunun etrafını oluşturan dağlık alanlar, ilçe ikliminin özelliklerini etkiler. Öncelikle Karadeniz üzerinden gelen nemli hava kütleleri, kıyıya paralel dağ sıralarının ilkinin, yükseklikleri fazla olmadığından aşsa bile, ilgazların ortalama 2 000 m 'lik yükseltisi karşısında iç kısımlara sokulamazlar. Nemli hava kütleleri, ancak batıdan oluk boyunca (Devrez Vadisi) kanalize olabilirlerse etkili olur. Devrez Vadisi 'ne soğuk havanın kanalize olması dolayısıyla don olaylarının fazla görülmesi kaçınılmazdır. İlçenin iklimi, sıcaklık özellikleri bakımından kara iklimine, yağış özellikleri yani yağışın yıl içindeki dağılışı bakımından Karadeniz iklimine benzerdir. İlçede ortalama sıcaklık, 20 yıllık rasat ortalamasına göre 10,1° C olarak tespit edilmiştir. Ortalama en yüksek sıcaklık 16,9° C 'dir. Yıl içinde en yüksek sıcaklık ortalama 28,1° C ile Temmuz ayında görülür. Ortalama en düşük sıcaklık 4° C 'dir. Sıcaklığın 0° C 'nin altına düştüğü gün sayısı 160 'dır. Bu nitelikteki günler Ocak ayı içinde yoğunlaşmaktadır. İlçede görülen en yüksek sıcaklık 36° C, en düşük sıcaklıksa -27° C olarak kaydedilmiştir. Hava sıcaklığının gün içinde gösterdiği durum da önemlidir. Gece ve gündüz arasındaki sıcaklık farkları Karadeniz iklimine göre fazladır. İklim bu özelliğiyle kara iklimini andırır. İlçede rüzgarın esiş istikameti ve esme sayısı daha çok güneybatı, güneydoğu ve kuzeybatı yönlerinden gerçekleşir.

Rüzgarın en hızlı estiği yönün batı olması, Devrez Vadisi 'nin batı-doğu istikametinde uzanmasıyla yakından ilgilidir. 3. ay ile 8. ay arasındaki dönem, rüzgarların en hızlı estiği dönemdir. Yağışlar itibariyle, ilçe ne kara iklimi kadar kurak, ne de Karadeniz iklimi kadar nemlidir. İlçede yapılan yirmi yıllık rasatlar sonucu, nispi nem oranının % 68 olduğu tespit edilmiştir. İlkbahar aylarından başlayarak nispi nem oranı düşmeye başlar ve Temmuz ayı sonunda en alt seviyeye ulaşır. Daha sonra sonbahardan itibaren artan nispi nem oranı, kış aylarında, özellikle Ocak ayında en yüksek seviyeye çıkar. İlçenin nemlilik oranı, insan yaşamı için sakınca oluşturacak değerlere ulaşmaz, ancak soğuğun hissedilmesinde etkilidir. Yıllık ortalama 193 günün bulutlu olduğu tespit edilmiştir. Bunun başlıca nedeni, Devrez Vadisi 'dir. Zira ısınan havanın yükselmesi ve daha yukarıdaki soğuk hava kütleleriyle karşılaşması sonucu yoğunlaşması, bulut oluşumuna neden olur. Gün içinde değişen hava koşulları öğleden önce açık, güneşli bir hava, öğleden sonra bulutlu, hatta yağışlı bir hava şeklinde kendini gösterir. İlçede kış aylarında, sabahları hava sislidir. Yıllık ortalama yağmur yağışı 474 mm olarak tespit edilmiştir. Karadeniz bölgesindeyse, kıyılarda yıllık yağış ortalaması 1 000 mm, iç kesimlerdeyse ortalama 500 mm civarındadır. İlçenin yağış ortalaması, Karadeniz bölgesinin iç kısımlarına benzemektedir. Yurdumuzun yıllık yağış ortalaması da 500 mm civarındadır. Yağmur yağışlarının yıl içinde dağılışı düzenlidir. En fazla yağmur yağışı Mayıs ayında, en az yağmur yağışıysa Ağustos ayında görülür. Kış aylarındaysa, yağmur yağışları, kar yağışlarına yaklaşır. İlkbaharda yağmurlar, genellikle gök gürültülü, şimşekli ve sağanak şeklindedir. Nisan ve Mayıs aylarında, ısınan havanın hızlı yükselişine bağlı olarak dolu yağışları görülür. İlçede kar yağışları da önemlidir. Özellikle su kaynaklarının beslenmesi ve Ilgaz Dağında yürütülen kış sporları çalışmaları açısından kar yağışları çok büyük bir önem taşımaktadır. 40 yıllık rasat ortalamalarından elde edilen verilere göre, ilçede yılda ortalama 7,5 gün kar yağışlıdır. İlçede kar yağışlarının gösterdiği bu değer, kış mevsiminde alçak basıncın etkisi altında kalması, daha çok açık ve bulutsuz günlerin yaşanmasıyla bağlantılıdır. Karla örtülü günlerin 34,5 günle bir ayı aştığı, en yüksek kar kalınlığının ortalama 45 cm 'ye ulaştığı

tespit edilmiştir. Yağışlar hakkında sunulan bilgiler, ortalama 900 m yükseklikte olan ilçe merkezinde yapılan rasatların sonuçlarından elde edilmişlerdir. Oysa ilçenin güney kesiminde 1 500 m, kuzeyde ise 2 000 m 'lik ortalama yüksekliğe sahip dağlık alanlar mevcuttur. Bu durumda özellikle Ilgaz Dağı zirvelerinde yıllık ortalama yağmur yağışının 1 000 mm 'yi, kar kalınlığının 3 m 'yi aştığı rahatlıkla söylenebilir. Sunulan bilgilerin ışığında, ilçede geçiş iklimini hüküm sürdüğünü ve yağışların dağılışı, miktarı ve tarzı bakımından Karadeniz iklimine, sıcaklıkların gidişi, sıcaklık farkları ve sıcaklık değerleri açısından kara iklimine benzediğini söyleyebiliriz. İlçenin ormanları, eşsiz güzellikteki manzaralarının yanı sıra ekonomik değeriyle de önemlidir. İğne yapraklı ağaçlardan oluşan ormanlar Ilgaz Dağı'nın güney yamaçları, Hacıhasan ve Engine dağlarıyla yer yer güneydeki dağlık kesim üzerinde görülür. İlçe topraklarının yaklaşık % 40 'ını teşkil eden orman alanları Ilgaz Dağının güney yamaçlarından itibaren 1 100 m 'den başlar ve 2 500 m 'ye kadar uzanır. Orman formasyonu içinde sarıçam, karaçam, göknar, çok az da olsa yabancı kavak, yer yer meşeler, ardıç, kocayemiş, alıç gibi ağaçlara da rastlanır. Ormanın alt sınırından itibaren başlayan karaçamlar, göknarla karışık olarak yükseklerle çıktıkça yerini sarıçama bırakır. Karaçamın daha çok güneydeki daha alçak alanlarda, Yuvasaray Köyü 'nün merkezlik ettiği Hızardere bölgesinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Orman altı bitkiler içinde bodur çalılar, fındık, kuşburnu, böğürtlen, orman gülü, kızılıçık, funda ve yabancı erik gibi yine otsu ve çalimsı bitkiler yer alır. Eşsiz güzellikteki çiçekler de orman altı formasyonu içindedirler. Menekşeler, sümbüller ve çiğdemlerin yanı sıra Milli Park sınırları içindeki orkideler ülke çapında öneme sahiptir. Ülkemizde yetişen 24 çeşit orkidenin büyük çoğunluğuna Ilgaz Dağında rastlanır.

İlçede step özelliği gösteren alanlar, aslında orman tahribi ile oluşmuş açıklıklarda yetişen otsu bitkilerden oluşmuştur. Bu alanlar ilçenin güneybatı kesimlerine doğru yoğunlaşır. Mera alanları olarak yaygın kullanıma sahip bu alanlar tek yıllık otsu bitkilerden oluşurlar. Ilgaz Dağı yamaçlarında 1 500 m

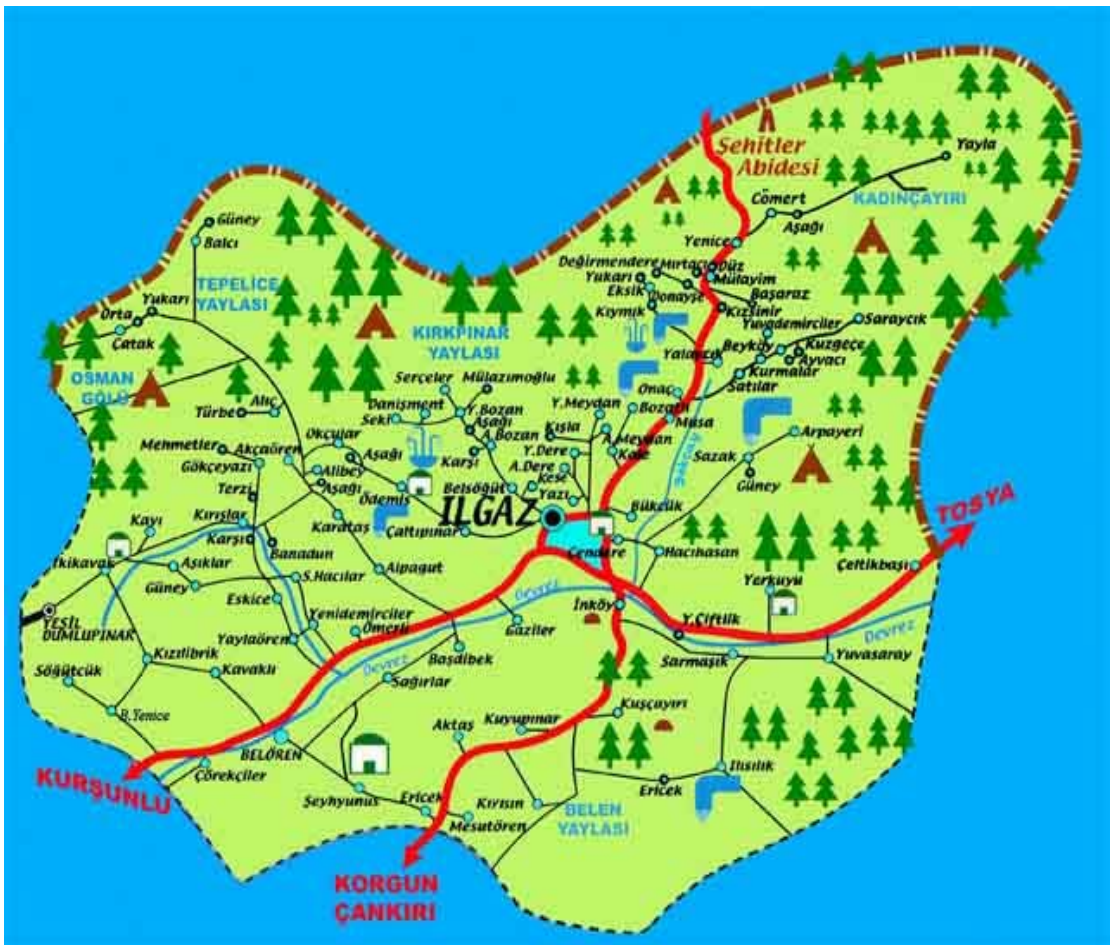
'den sonra yaylalar başlar. Buradaki bitkiler yağışın fazla olması nedeniyle daha gür bir şekilde gelişmiş çayırlardır. Bu çayırlar, ilkbaharda karların erimesiyle yeşermeye başlar, yaz başlarında en gelişkin seviyelerine ulaşırlar. Bu sayede taban kesimlerdeki otlar kuruduktan sonra hayvancılık için yaylalara çıkılır. Taban kesimlerdeki stepler ise hafif dalgalı tepelik alanlarda ve güneydeki Köroğlu Dağları üzerinde görülür. Bu tepelik alanların araları akarsularla parçalanarak vadiler açılmıştır. Akarsu vadileri boyunca, kavak ve söğüt ağaçları, ayrıca elma, erik, şeftali, vişne, kiraz, ceviz gibi meyve ağaçları taban suyuna yakın ya da sulanabilir alanlarda görülebilir. Köroğlu Dağları üzeri aşınmış görünümüyle alıç, ahlat, yemiş ağaçları ve meşeliklerin yer aldığı hafif dalgalı bir alan özelliğindedir. Tek tük görülen çam ağaçlarının yanı sıra, İnköy yakınlarında başarılı bir ağaçlandırma çalışması yapılmış ve geniş bir alanda çam ormanı oluşturulmuştur. Ormanlık alanların büyük bir yer tutması, yaban hayatına da çeşitlilik getirmiştir. Aşağı yukarı bütün yabancı hayvanları Ilgaz ormanlarında görmek mümkündür. Ancak kaçak ve bilinçsiz avlanma, kimyasal gübreler ve zirai ilaç kullanımı sonucunda yabancı hayvan çeşit ve sayılarında azalma görülmektedir. Bunlar göz önüne alınarak, bir kısmı Ilgaz ilçesi sınırları içinde, bir kısmı Kastamonu ili sınırları içinde kalan Ilgaz Dağı Milli Parkı, 02 06 1976 tarihinde oluşturularak yaban hayatı bir ölçüde koruma altına alınmıştır.

2.4. Nüfus ve Yerleşme

1896 yılı verilerine göre ilçe nüfusu 16 466 kişi idi. Bu değer 1935 yılında 20 619, 1997 'de 24 627, 2000 yılında ise 28 217 'e çıkmıştır. 2000 yılı verilerine göre kilometrekareye 47 kişi düşer. İlçenin son yıllarda başta Ankara, İstanbul olmak üzere büyük şehirlere göç vermesinin sebebi eğitim, sağlık hizmetleri ve ekonomik açıdan Çankırı ve Ankara 'nın etki sahası içinde kalmasıdır. İlçe nüfusunun % 12,9 'u çalışan nüfustur. Bu çalışan nüfusun % 74,4 'ü hizmet sektöründe, % 19,2 'si tarımda, % 6,4 'ü sanayi sektöründe çalışmaktadır.

2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, toplam ilçe nüfusu 28 217 kişi olup bunun 11 325 'i ilçe merkezinde, 16 892 'si ise köylerimizde oturmaktadır.

Ilgaz Dağları 'nın güney eteklerinde kurulan ilçede toplu yerleşme özellikleri görülür. En eski mahallesi Karataş Mahallesi 'dir. Toplam 3 020 konut vardır. Bu konutların % 87 'si mesken, % 9,5 'i ticarethane, % 3 'ü ise sosyal amaçlı konutlardır. İlçe merkezinde ilk yerleşmeler Devrez Çayı vadisinde kurulmuş, ancak daha sonra Ilgaz Dağı yamaçlarına doğru genişlemiştir. Yeni konut alanlarının açılması ve yeni konutların yapılması ilçeye modern bir görünüm kazandırmıştır. Eski tip konutlar, ahşap, kerpiç ve taştan yapılmış, yeni tip konutlar ise betonarmedir.

Harita 2.4.1. Ilgaz İlçesi' nde yerleşim durumu

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmamız Ilgaz İlçesi ve köylerinde (Çankırı) yapılmıştır.

Araştırma materyali, doğadan ve kültür alanlarından toplanan mantar ve bitkilerden oluşmuştur.

Ilgaz ve çevresindeki köylere gidilerek toplanan mantar ve bitkilerden köylülerle görüşülerek hangi amaçla ve ne şekilde kullandıkları tespit edilmiştir. Toplama yaparken bir köylü eşlik etmiştir, daha sonra köy meydanında toplanan köylüler taksonlar ile ilgili bilgileri vermişlerdir.

Doğadan toplanan mantar ve bitkilerden, uygun teknikler kullanılarak herbaryum örnekleri haline getirilmiştir. Daha sonra "Flora of Turkey and the East Aegean Islands [Davis et al., 1965-1985; Davis, 1988; Güner et al., 2000], komşu ülke florası, İngilizce-Türkçe Botanik Kılavuzu (Baytop, A., 1998) ve GAZI Herbaryumu' ndaki herbaryum örneklerinden yararlanılarak taksonların teşhisleri yapılmış ve bilimsel adları saptanmıştır.

Elde edilen tür ve tür altı mantar ve bitkilerden önce mantarlar, monokotiller ve dikotiller olarak üç gruba ayrıldı. Daha sonra her bir gruptaki tür ve tür altı taksonlar familyalarına, familyaların içinde cinslerine ve cinslerin içinde tür ve tür altı taksonlara göre alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Örneklerin verilisinde, taksonun familyası, cins adı, bilimsel adı, yöresel ismi, varsa Türkçe ismi, tanımı, toplama yeri, endemik olup olmadığı, kullanılan organı, kullanılış şekli ve miktarı ile birlikte kaynak kişiler belirtilmiştir. Kaynak kişiler numaralandırılarak, sayısı verilmiştir.

Toplanan mantar ve bitkilerden GAZI Herbaryumu' nda *H. Karataş* toplayıcı adıyla muhafaza edilmektedir.

4. BULGULAR

4.1. Mantarlar

Fam : Agaricaceae

Cins : *Agaricus* L.

Yöresel İsmi : Gelincik mantarı.

Türkçe Adı : Çayır mantarları.

Mantar Tanımı : Sporlar çikolata-kahverengi, morumsu kırmızı-kahverengi, siyahımsı-kahverengi renkte. Lameller serbest. Sap bariz pileustan ayrılır. Annulus var. Volva yok. Sporlar düz.

Toplama Yeri : Kırkpınar Yaylası, orman altı, baraj kenarı, 1800 m, 13 IX 2006, H. Karataş, 1 663.

Kullanılan Organı : Tamamı.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Toplanan mantarlar haşlanır, kavrulup pilavın üstüne koyularak yenilir.

Kaynak Kişiler : 43,45.

Fam : Morchellaceae

Cins : *Morchella*

Tür : *Morchella esculenta* (L.: Fr.) Pers.

Yöresel İsmi : Kuzu göbeği mantarı.

Türkçe Adı : Kuzu göbeği mantarı.

Mantar Tanımı : Şapka: 3-7 cm genişliğinde ve 6-15 cm yüksekliğinde, konik veya oval şekilde, üzeri bal peteği görünümünde, gençlerde sarı, gelişmişlerde ise kahverengi renkte, oyuklar 4-10 mm derinlikte olup, girintili ve çıkıntılı yapıdadır. Etili kısım: Krem, ince, elastiki yapıda, derimsi, tadı ve kokusu belirgin değildir. Sap: Genel olarak silindir şeklinde, içi oyuk tabana doğru daha şişkin, krem renkte, uzunlamasına yivli yapıda ve üzeri hafif toz

şeklinde pürüzlü görünümündedir. Krem renklidir. Sporlar: 15,5-17 x 9,5-10,5 μ , elips şeklinde, hiyalin, düz küçük damlacıklıdır.

Ekolojik özellikleri, *Pinus brutia* ormanlarında ve yayvan yapraklı ağaçların oluşturduğu karışık ormanlarda genellikle küçük gruplar halinde yetişir. Araştırma alanında *Ulmus minor* ağacı köklerinde küçük bir bölgede bol miktarda bulunmuştur.

Toplama Yeri : Gözlem.

Kullanılan Organı : Tamamı.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Toplanan mantarlar önce haşlanır, daha sonra soğanla kavrulur ve yenilir.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Fam : Ramariaceae

Cins : *Ramaria*

Tür : *Ramaria botrytis* (Pers.: Fr.) Ricken

Yöresel İsmi : Saçaklı mantar.

Türkçe Adı : -

Mantar Tanımı : Meyveli gövde 8-22 cm uzunluğunda, 10-25 cm genişliğinde, mercan kırmızısı renginde, büyük etli tabandan karışık dallanmış; geliştikçe dallar yayılır ve uzar, gençken beyazdan krem-beyaza değişen renkte, geliştikçe sarımsı beyaz; dal uçları gençken şarap kırmızısı, geliştikçe soluk deve tüyü rengine solar, alt dal uçları sadece gelişmemişken şarap renginin tonlarında görünür; beyaz etli, kolay kırılıcı; hoş kokulu ve tatlı. Sapı 2-6 cm kalınlığında, kısa, sıkı, aşağı doğru daralır; geliştikçe beyazdan sarımsıya değişen renklere. Sporlar 11-15 x 4-6 μ , uzamış eliptik, $\pm$ spiral halkalı boyuna çizgili ve düzensiz pürüzlenmiş. Spor soluk sarımsı beyazdan soluk sarımsı beyaz-deve tüyü rengine değişen renkte.

Habitat: tek, dağınık veya topluluk halinde karışık konifer ormanlarında; sonbahardan kış ortasına kadar yetişir.

Toplama Yeri : Kadın Çayırı, Pinus ormanı, 1600 m, 23 XI 2006, H. Karataş, 1665.

Kullanılan Organı : Tamamı.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Toplanan mantarlar önce haşlanır, sonra soğanla kavrulur, üzerine sarımsaklı yoğurt dökülerek yenilir.

Kaynak Kişiler : 38-44.

Fam : Russulaceae

Cins : *Lactarius* S. F. Gray

Tür : *Lactarius deliciosus* Fr.

Yöresel İsmi : Kanlıca mantarı.

Türkçe Adı : -

Mantar Tanımı : Şapka: 5-14 cm çapında, genç mantarlarda konveks, gelişmiş mantarlarda ortası çukurlaşarak huni şeklini almaktadır. Üzerinde farklı renk tonlarında meydana gelen konsantrik daireler bulunur. Kenarlara doğru kıvrıktır. Koyu ve açık olmak üzere turuncunun değişik tonlarındadır. Gelişmiş mantarlarda yeşilimsi lekeler meydana gelir. Oldukça gevrek bir yapısı olan bu mantarların üzeri nemli iken yapışkan özelliğe sahiptir. Etili kısım: Sarımsı, meyve kokusunda, çiğ yendiğinde acı, pişirilince ise bu acılık kaybolmaktadır. Mantarın kırılması, kesilmesi, zedelenmesi ile çıkan sütü turuncu renkli olup, 1 saat sonra sarımsı, 2-3 saat sonra ise mavimsi yeşile döner. Lameller: Genç mantarlarda kayısı renginde, gelişmişlerde koyulaşarak havuç rengine döner, Ezilen yerlerde mavimsi yeşil lekeler meydana gelir. Lameller sap üzerinde ilerleyerek sonlanır (dekurrent) . Sap: 3-5 x 1,5-2,5 cm, silindirik, genç mantarlarda içi dolu, gelişmiş mantarlarda ise ortası oyuktur. Sarımsı turuncu renkte olup, üzerinde yer yer daha koyu renkli lakünler bulunmaktadır. Sporlar: 6-10 x 5-7 µ, elips şekilli, üzerindeki damarlar çok düzenli bir ağ yapısı oluşturur.

Ekolojik özellikleri, İbrelî ağaçların bulunduğu yerlerde özellikle *Pinus* 'larla mikorhiza oluşturmaktadır. Amerika'nın her tarafında yaygın olan bu tür çeşitli

koniferler altında gruplar halinde yetişir. *Picea sp.* ve *Pinus sp.* türleri ile mikorhiza oluşturur. Araştırma alanında *Pinus brutia* ormanında tespit edilmiştir.

Toplama Yeri : Kırkpınar Yaylası, 1800 m, 23 XI 2006, H. Karataş, 1666.

Kullanılan Organı : Tamamı.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Toplanan mantarlar önce suda haşlanır, daha sonra soğanla kavrulur ve yenilir.

Kaynak Kişiler : 38-45.

4.2. Dikotiller

Fam : Apiaceae

Cins : *Anethum* L.

Bitki : *Anethum graveolens* L.

Yöresel İsmi : Dereotu

Türkçe Adı : Börek otu (Karaman-BURDUR), Darağ otu, Darah otu, Darakdalı, Darak otu (Ovacık-TUNCELİ), Dere otu, Donak otu, Dorag otu, Dorağ otu, Dor otu, Doru otu, Durak otu, Hadimala, Hezertere, Hukar (VAN), Sakal otu, Samit, Samuk, Somit, Tarakdalı (Daday-KASTAMONU), Tarak otu (KARS), Tara otu, Tarhana otu.

Bitki Tanımı : 60 cm 'ye kadar dik olarak boylanabilen donuk mavimsi renkli gövdeli tüysüz tek yıllık bitkiler. Taban yapraklar üç köşeli 17 x 10 cm, 3-5 pinnat, diğer segmentler filiform, 14 x 0,5 mm; gövde yaprakları diğer segmentlerden daha küçük; yaprak sapları geniş kılıflı eksenlerden daha kısa. Işınlar birbirine eşit 15-30 çiçekli, 15-60 mm boyunda. Brakte ve brakteoller yok. Pediseller 2-10 mm. Çiçekler her umbelde 15-30 adet. Meyve elipsoit, 3-4,5 x 2-3 mm, koyu kahverengi, oluklu, lateral kanatlı, tüysüz; stilus kuvvetli olarak geri kıvrılmış.

Çiçeklenme zamanı, 6-7. aylar.

Habitat: Yol kenarları ve kültür arazi yakınları.

Toplama Yeri : Sarmaşık Köyü, su kenarı, 1200 m,
04 VII 2006, *H. Karataş*, 1617. Danişment Köyü, bahçe kenarı, c. 1500 m, 05
VII 2006, *H. Karataş*, 1648.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek ve baharat olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Tazeyken salatalara konulup yenir. Kurusu yemeklere baharat olarak konulur.

Kaynak Kişiler : 3, 4, 5, 6, 49.

Cins : *Astrodaucus* Drude

Bitki : *Astrodaucus orientalis* (L.) Drude

Yöresel İsmi : -

Türkçe Adı : -

Bitki Tanımı : Gövde dik, çıplak, 100 cm kadar. Yapraklar pubescent veya çıplak çok dar, linear segmentli. Petaller beyaz, 2-2,5 mm. Meyve eliptik-mekik, belli belirsiz yassılaşımış, 3,5-5,2 mm, bütün yüzeyi papilloz; birincil sırt 1 sıralı yayık basit veya yıldızsı tüyler taşır, ikincil sırt 1 sıra uzun, çengelsi-çapalı dikenler taşır.

Çiçeklenme zamanı, 5-8. aylar.

Habitat: Tarlalar, yamaçlar, bozkır, yol kenarlarında, 350-2700 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Ilıslık Köyü, yol kenarı, c. 1400 m, 02 VII 2006, *H. Karataş*, 1512.

Endemik : -

Kullanılan Organı : Toprak üstü kısımları.

Kullanılış Amacı : Kansere, astıma ve bronşite karşı kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin toprak üstü kısımları suyla kaynatılır. Çay olarak içilir.

Kaynak Kişiler : 7-18.

Cins : *Eryngium* L.

Bitki : *Eryngium campestre* L. var. *virens* Link.

Yöresel İsmi : Çakır diken, çoban çırası.

Türkçe Adı : Boğa diken (Melendiz-AKSARAY), Devetabanı (Bodrum-MUĞLA), İçkin diken (Karaosmanoğlu köyü-YOZGAT).

Bitki Tanımı : Sert çok yıllık, fibroz kollarlı otsular. Gövde genellikle tek, 30-60 cm, düz, ortadan itibaren genişçe dallı. Taban yaprakları kalıcı, dıştakiler üç köşeli-ovate, 10-25 x 10-18 cm, derimsi. Gövde yaprakları daha küçük, orta ve üsttekiler geniş, ± amplexikaul, tabanda dikenli kenarlı. Çiçek durumu sarımsı-yeşil; genişçe yayılmış formda, korimboz panikula; kapitula çok sayıda, ovoid-globos, 7-13 mm çapında. Brakteeler linear-subulat, ± üç yüzlü, genellikle 1-2 mm genişliğinde, belirsiz ağsı damarlı, kenarları genellikle düz. Brakteoller düz, sepallerden daha uzun. Merikarp lanseolat akut pullarla örtülü.

Çiçeklenme zamanı, 7-9. aylar.

Habitat:Orman açıklığı, taşlı tepe yanları, bozulmuş step, nadas tarlalar, kumullarda, 0-1800 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : İnköy, tarla kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, H. Karataş, 1413.

Kullanılan Organı : Gövdesi.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Gövdesi soyulup yenir.

Ayrıca bitkinin kurusu ateş yakmak için çıra olarak kullanılır.

Kaynak Kişiler : 20, 38, 39, 40, 41, 42.

Cins : *Petroselinum* Hill

Bitki : *Petroselinum crispum* (Miller) A. W. Hill

Yöresel İsmi : Maydanoz

Türkçe Adı : Maydanoz

Bitki Tanımı : İki yıllık tüysüz bitkiler. Gövde silindirik, çizgili, 50-80 cm uzunluğunda ve dik. Yapraklar üç köşeli-ovate şeklinde, 3-10 x 2-7 cm ebatlarında, tüysüz; yaprak parçaları kuneat-obovattan, lanseolat-lineara kadar değişebilen, genellikle derin düzensiz loplu. Çiçek durumu panikula-korimboz, umbella durumu uzun saplı, brakteeler 1-3, subulat, 3-7 cm, tam

veya üç parçalı; brakteoller 5-8 adet, subulat, küçük. Merikarplar 2,5-3 x 0,5 mm.

Çiçeklenme zamanı, 6-8. aylar.

Habitat:Bağlar, tarlalar, bahçeler, genellikle kültür bitkisi olarak yetiştirilir.

Toplama Yeri : Belören Köyü, bahçe, c. 1000 m, 10 VI 2006,

H. Karataş, 1286. Yukarı Mahalle, çayır, c. 950 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1336. İnköy, bahçe, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1383. Akçaören Köyü, bahçe kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1461. Danişment Köyü, bahçe kenarı, c. 1500 m, 05 VII 2006, *H. Karataş*, 1644.

Kullanılan Organı : Yaprakları, dalları.

Kullanılış Amacı : Baharat olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yemeklerde ve salatalarda baharat olarak kullanılır.

Kaynak Kişiler : 20, 30-42, 49.

Fam : Asteraceae

Cins : *Anthemis* L.

Bitki : *Anthemis tinctoria* L. var. *pallida* D.C

Yöresel İsmi : Papatya.

Türkçe Adı : Boyacı papatyası, Çayır kasımpatısı, Öküz gözü, Sarı papatya, Sığır gözü

Bitki Tanımı : Gri yeşil veya beyazımsı renkte, basit tomentos tüyler ile kaplı, bazıları tamamıyla tüsüz olan çok yıllık otsu bitkiler. Gövdelerinin dibe yakın yerleri dallı, dik, 20-45, bazen 60 cm boyunda, dallar 1 kapitulumlu. Yapraklar genellikle 2-3 pinnat, ikincil segmentlerinin aşağıdaki yaprakları genellikle gagalı ve bölümler çok loplu, oblanceolat veya obovat şeklinde, 1-5 cm, birincil segmentleri 3-5 bölümlü, lanseolat veya linear lanseolat, 5-15 x 1,5-5 mm, kenarları 3-7 bölüme üçgen şeklinde ayrılabilir, uçtaki loplar yaklaşık 1,5 mm. Kapitula radyat veya diskoid. İnvolutrum 1-1,2 cm, nadiren 2 cm genişliğinde, seyrek veya belirgin beyaz tüylü, içteki fillariler kahverengi kenarlı, uçlar kirpik şeklinde. Dilsel korollanın çiçekleri sarı, 4-8 mm. Tüpsü

çiçekler 3-4 mm. Palealar oblong, akuminat, tüpsü çiçekler kadar. Akenler belirgin, damarlı.

Çiçeklenme zamanı, 5-9. aylar.

Habitat:Steplerde, çayır ve otlaklarda, kireçtaşlı kayalıklarda, çalılıklar içinde. 0-1830 m.

Toplama Yeri : Korgun: Kesecik Köyü, Çayırbaşı mevki, boş tarla, 1240 m, 11 VI 2005, *H. Karataş*, 1063. Belören Köyü, tarla kenarı, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1314.

Kullanılan Organı : Çiçek durumları.

Kullanılış Amacı : Çay olarak, soğuk algınlığını tedavi edici olarak, saça parlaklık verme ve rengini açmak için, cildi güzelleştirmek için kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Kurutulmuş papatyalar kurutulmuş eşek nanesi ile karıştırılarak demlenir. İçine bal katılarak soğuk algınlığı için içilir.

Kurutulmuş papatya çay gibi demlenerek şekerle veya balla içilir.

Kurutulmuş papatya suda kaynatılır. Bu su buz kalıbına konularak buzdolabına konur. Her sabah ve akşam cilt temizlendikten sonra bu buzlar yüze sürülür. Ayrıca kaynatılmış su saç yıkanırken kullanılır. Son suya eklenir.

Kaynak Kişiler : 30-34, 51.

Bitki : *Anthemis wiedemanniana* Fisch. & Mey.

Yöresel İsmi : Papatya.

Türkçe Adı : Papatya.

Bitki Tanımı : Yükselici veya yatık; grimsi pubescent tüylü bir yıllık otsular. Gövde genellikle biraz dallı ve tabandan ışınsal yayılır, 5-20 cm. yapraklar darca oblanseolat dışta, 1,5-3 cm, 1- pinnatisekt, segmentler oblong, 2-5 x 0,75-1,5 mm, basit veya kenarları testere dişli. Kapitula radyat; Pedinkul kalınlaşmaya başlamış. İnvolutkrum 0,5-0,75 cm genişliğinde; dıştaki fillariler ovat-akuminat; içtekiler oblong, uçta darca zarımsı. Reseptakulum koni şeklinde; palea ovat-oblong, kısa akuminat. Işınsal çiçekler 10-15, steril; dilsi çiçekler 0,5-0,75 cm. Tüpsü korolla yaklaşık 2,5 mm, tabanda şişkin değil.

Akenler kuneat, yassı, yaklaşık 1,5 mm, koyu kahverengi, daima düz, damarsız; ucu trunkat, koronasız.

Çiçeklenme zamanı, 5-6. aylar.

Habitat: Kireçtaşı yamaç, steplerde, 400-1800 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Yerkuyu Köyü, tarla kenarı, c. 1100 m, 11 VI 2006, H. Karataş, 1341.

Endemik : Endemik.

Kullanılan Organı : Çiçek durumları.

Kullanılış Amacı : Çay olarak, soğuk algınlığını tedavi edici olarak, saça parlaklık verme ve rengini açmak için, cildi güzelleştirmek için kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Kurutulmuş papatyalar kurutulmuş eşek nanesi ile karıştırılarak demlenir. İçine bal katılarak soğuk algınlığı için içilir.

Kurutulmuş papatya çay gibi demlenerek şekerle veya balla içilir.

Kurutulmuş papatya suda kaynatılır. Bu su buz kalıbına konularak buzdolabına konur. Her sabah ve akşam cilt temizlendikten sonra bu buzlar yüze sürülür. Ayrıca kaynatılmış su saç yıkanırken kullanılır. Son suya eklenir.

Kaynak Kişiler : 21-29.

Cins : *Cichorium* L.

Bitki : *Cichorium intybus* L.

Yöresel İsmi : Acıgıcı.

Türkçe Adı : Ak hindiba, Acıgıcı, Çıtlık (Melendiz-AKSARAY), Çukur otu (NİĞDE), Eşek karakavuğu (Karalar / Kazan-ANKARA), Eşek otu (Akseki-ANTALYA), Güneyik (Ladik, Sarayönü-KONYA), Ham sütlüvan (SAKARYA), Hindiba, Yabani Hindiba (Melendiz-AKSARAY)

Bitki Tanımı : Kazık köklü, çok yıllık otsu bitkiler. Gövde dik, oluklu, 20-100 cm, dipteki yapraklar kısa saplı, gövdedeki yapraklar sapsız. Kapitula Ligulat çiçeklerden oluşmuş, 2.5-3.5 cm genişliğinde, koltuklarda ve kalın çiçek sapı ile sonlanır. Dıştaki fillariler ovat, sık düzenlenişli, içtekiler lanseolat, dıştakilerin 2-3 katı uzunluğunda, tüysüz veya uca doğru kalın tüylü.

İnvolukrum silindir şeklinde, fillariler iki serili, dıştaki seriler içtekilerden daha kısa. Çiçek tablası düz, çıplak. Pappuslar, akenlerden çok daha kısa.

Çiçeklenme zamanı, 6-9. aylar.

Habitat: Kültür alanlarında, çayırlarda, harabe ve döküntü yerlerde. Deniz seviyesinden 3050 m 'lere kadar yayılış gösterir.

Toplama Yeri : İnköy, tarla kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006,

H. Karataş, 1412. Sarmaşık Köyü, yol kenarı, c. 1200 m,

04 VII 2006, *H. Karataş*, 1592.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yapraklar haşlandıktan sonra yağda kavrulur. Üzerine limon dökülerek yenir.

Kaynak Kişiler : 3-6, 20.

Cins : *Crepis* L.

Bitki : *Crepis sancta* (L.) Babcock

Yöresel İsmi : Gürleyik, yumuşak ot.

Türkçe Adı : -

Bitki Tanımı : Bir yıllık, gövdesi yapraksız, 65 cm, ince kazık köklü, üstte tüsüz altta seyrek villoz. Gövde genellikle skapuslu, bazen yatıktan dike kadar değişken, 1-çok- kapitulalı. Yapraklar 17 x 4 cm kadar olabilen, obovat-spatulattan oblanseolata kadar değişken, dentikulattan derin pinnatisekte değişen, ucu akut veya obtus, genellikle sert tüylü. Pedinkul 14 cm, dik. Kapitula 20 çiçekli. İnvolukre 10 mm, fillarilerin kenarları zarsı, reseptakulum çıplak. Ligul 9 mm, sarı. Stilusun dalları koyu yeşil. Aken 6 mm, yeşil gagasız, 10 damarlı. Pappus yumuşak, kalıcı, involukrumun içinde.

Çiçeklenme zamanı, 3-7. aylar.

Habitat: Orman, kayalık volkanik yamaç, kayalık kireçtaşı yamaçlarda, 0-2450 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : İnköy, tarla kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1371.

Endemik : -

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitki çiçeklenmeden önce yaprakları toplanıp, iyice yıkanır. Çiğ olarak yenir.

Kaynak Kişiler : 20.

Cins : *Helichrysum* Gaertner.

Bitki : *Helichrysum arenarium* (L.) Moench subsp. *aucheri* (Boiss.) Davis & Kupicha

Yöresel İsmi : Ölmez çiçek.

Türkçe Adı : Güneş çiçeği, Mantıfar (Eğirdir, ISPARTA), Ölmez çiçek, Püren-Paryavşanı (Melendiz-AKSARAY).

Bitki Tanımı : Bitki gri yatık tomentoz tüylü, salgısız. Çiçekli gövde 9-46 cm, kısa sert dallı bir saptan çıkar. Steril sürgünler belirgin şişkin yaprak tabanlı. Taban yaprakları genellikle yoğun, linear-oblanseolattan spatulata kadar çeşitli, 7-60 x 1,5-8 mm; gövdedekiler üstte daralmış veya linear; bazen kıvrık dalgalı kenarlı. Bütün çiçekler hermafrodit.

Çiçeklenme zamanı, 5-8. aylar.

Habitat: Kurak kalkerli veya kumlu toprak, step, kenarlarda, 250-3200 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Kadınçayırı, yol kenarı, 1570 m, 09 VII 2005, H. Karataş, 1145.

Endemik : Endemik.

Kullanılan Organı : Çiçekler.

Kullanılış Amacı : Süs olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Çiçekler dalları ile birlikte toplanıp vazolara süs olarak konulur.

Kaynak Kişiler : 38-42.

Cins : *Leontodon* L.

Bitki : *Leontodon hispidus* L. var. *hispidus*

Yöresel İsmi : Gelincik otu.

Türkçe Adı : -

Bitki Tanımı : Çok yıllık, horizontal silindirik rizomlu. Tüy örtüsü çatallı tüylü. Gövde 30 cm, dallanmamış, çıplak. Yapraklar 15 x 1,5 cm, uçta akut, tabanda daralıyor, runsinat-dentat, hispit. İnvolutre yarıküremsi, 5 serili, 15 cm uzunluğunda. Fillarilerin kenarı zarsı, hispit. Akenlerin ucu trunkat, hepsi pappuslu. Pappus sarımsı.

Çiçeklenme zamanı, 6. aylar.

Habitat: Orman, tarla, yığınlarda, 200-3200 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Hacıhasan Köyü, çayır, 950 m, 22 V 2006, *H. Karataş*, 1253. Belören Köyü, tarla kenarı, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1295. Yerkuyu Köyü, tarla kenarı, c. 1100 m, 11 VI 2006, *H. Karataş*, 1359.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yapraklarından yemek yapılır.

Kaynak Kişiler : 20-34.

Cins : *Matricaria* L.

Bitki : *Matricaria chamomilla* L. var. *recutita* (L.) Grierson

Yöresel İsmi : Papatya

Türkçe Adı :)): Âdi papatya, Ak baba, Ak babacca, Ak babaç, Ak bubaç, Ak bubeşçe, Babaçya (Şile-İSTANBUL), Babatça (Bodrum-MUĞLA), Babuçça, Babunç, Bebisçe, Bobaççe, Boğaz çiçeği, Bubaçça, Bubeççe, Bubeşçe, Kelkız çiçeği, Mayıs papatyası, Papatya (Akpınar köyü-YOZGAT), Tıbbi papatya.

Bitki Tanımı : Gövde 10-45 cm, çıplak. Alt yapraklar 5-7 cm, çıplak, ana hattıyla oblong, birincil segmentler 10-12 parçalı. Kapitula genellikle tek bazen ± korimboz. İnvolutrum başlangıçta 5-6 mm genişliğinde, sonrasında 8 mm kadar; fillariler oblanceolat, obtus veya akut, 2,5-3,5 mm. Kapitulanın çevresindeki dilsî çiçekler 12-15, dilsî korolla 4-8 mm, başlangıçta yayık, sonra kıvrılır. Tüpsü çiçekler 1,25-1,5 mm. Akenler kahverengi, 0,75 mm, arka yüzeyinde 5 beyaz damarlı, sadece dilsî çiçeklerin akenleri koronalı.

Çiçeklenme zamanı, 3-4. aylar.

Habitat: Yol kenarları, boş ve ekili alanlarda, 0-900 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Musaköy, tarla kenarı, 1030 m, 12 VI 2005, *H. Karataş*, 1114. Satılar Köyü, tarla kenarı, boş alan, c. 1300 m, 19 V 2006, *H. Karataş*, 1228, 1229.

Kullanılan Organı : Çiçek durumları.

Kullanılış Amacı : Çay olarak, soğuk algınlığını tedavi edici olarak, saça parlaklık verme ve rengini açmak için, cildi güzelleştirmek için kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Kurutulmuş papatyalar kurutulmuş eşek nanesi ile karıştırılarak demlenir. İçine bal katılarak soğuk algınlığı için içilir.

Kurutulmuş papatya çay gibi demlenerek şekerle veya balla içilir.

Kurutulmuş papatya suda kaynatılır. Bu su buz kalıbına konularak buzdolabına konur. Her sabah ve akşam cilt temizlendikten sonra bu buzlar yüze sürülür. Ayrıca kaynatılmış su saç yıkanırken kullanılır. Son suya eklenir.

Kaynak Kişiler : 1, 2, 38-42.

Cins : *Scariola* F. W. Schmidt

Bitki : *Scariola wimineae* (L.) F. W. Schmidt

Yöresel İsmi : Karakavuk.

Türkçe Adı : Çukur çitliği-Kedi çitliği.

Bitki Tanımı : İki yıllık kazık köklü bitkiler; gövde 40 cm, beyazımsı veya saman renginde, çubuksu, dik, çıplak. Taban ve orta gövde yaprakları runsinat-pinnatisekt genellikle dar 4- 10 sinuat dentat lateral loblu, sapsız, çıplak, 10 x 3 cm, dekurrent, üsttekiler indirgenmiş. Çiçek durumu genellikle biraz dallı, dallar başak şeklinde, tek başına veya küçük kümelerden oluşan çok sayıda sapsız kapitulalı; Pedinkul çıplak, brakteler çıplak veya seyrekçe krispit-setuloz. İnvolutkre 8,5-21 mm, meyvede çiçektekenden daha uzun; fillariler 9-11, 3 serili, çıplak, bazen mor damarlı. Çiçekler 1,3-1,6 cm, boğazı tüylü. Akenler 9,5-15 mm, siyahımsı. Pappus beyaz, 4,5-10,5 mm, Çiçeklenme zamanı, 7-9. aylar.

Habitat: Kayalık yamaç, çakıllık, taşlık alan, çakıllı alan, uçurum tabanı, yol kenarı, tarla kenarlarında, 800-2300 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Belören Köyü, tarla kenarı, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1324. Yerkuyu Köyü, tarla kenarı, c. 1100 m, 11 VI 2006, *H. Karataş*, 1349.

Kullanılan Organı : Yaprakları ve sütü.

Kullanılış Amacı : Yiyecek ve sakız olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yaprakları iyice yıkanıp çiğ olarak yenilir.

Sütü kurutularak sakız gibi çiğnenir.

Kaynak Kişiler : 21-34.

Cins : *Scorzonera* L.

Bitki : *Scorzonera elata* Boiss.

Yöresel İsmi : Dede sakalı.

Türkçe Adı : -

Bitki Tanımı : Dik, biraz dallı çok yıllıklar, çiçekli gövde 40 cm, kök tuberli. Alt yapraklar 13 x 0,2 cm, linear, çıplak. Kapitula her bir gövdede 3-7 28-32 mm uzunluğunda. İçteki fillariler 19-22 mm. Çiçekler sarı. Akenler yaklaşık 8 mm, silindirik, çizgili, düzensiz kabarcıklı, çıplak; Pappus kısa plumoz tüylerden ve onların altında uzun tüylerden, üstünde barbellat tüylerden oluşur.

Çiçeklenme zamanı, 5-6. aylar.

Habitat: Kalkerli alan, deniz uçurumlarında, 0-1600 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : İnköy, tarla kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1392.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yapraklar iyice yıkandıktan sonra çiğ olarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 20.

Cins : *Taraxacum* Wiggers

Bitki : *Taraxacum butleri* Van Soest

Yöresel İsmi : Karagavuk.

Türkçe Adı : Arslanđışı, Gelingöbeği (Aksaray-NİĞDE), Kara hindiba, Keklik otu, Radika (ANTALYA, İZMİR), Şeytanarabası.

Bitki Tanımı : Bitki küçük. Yapraklar az, kısa, lobların kenarı üçköşeli; yaprak sapı pembe. İnvolutrum açık yeşil, dıştaki fillariler 3,5 mm genişliğinde, uçta kuvvetlice geri kıvrık. Ligula soluk sarı; stigma kirli sarı veya yeşilimsi. Akenler koyu kahverengi-kırmızı, 4-4,5 mm, gaga 8 mm. $2n=16,24$.

Çiçeklenme zamanı, 4-6. aylar.

Habitat: Yol kenarı, tarla, kayalık alanlarda, 150-2300 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Yukarı Mahalle, tarla kenarı, 930 m, 16 V 2005, *H. Karataş*, 1025. Yukarı Mahalle, yol kenarı, 950 m, 01 IV 2006, *H. Karataş*, 1166.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitki çiçeklenmeden önce yapraklar toplanır, iyice yıkanır ve çiğ olarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 38-42, 44.

Cins : *Tragopogon* L.

Bitki : *Tragopogon aureus* Boiss.

Yöresel İsmi : Yermük, yelmük.

Türkçe Adı : -

Bitki Tanımı : 10-30 cm, çok yıllık. Gövde dallanmış. Yapraklar lanseolat, üsttekiler genellikle ovat. Pedinkul kapitulanın altında kalınlaşmamış. İnvolutre tabanda dökülücü tüylü. Fillariler yaklaşık 8, lanseolat, seyrek veya az siyah- ve beyaz-puberulent, çiçeklerden daha kısa, çiçekli kapitulunun içinde 2-3 cm. Çiçekler altın sarısı, genellikle kuruyunca maviye dönüyor. Akenler bilinmiyor.

Çiçeklenme zamanı, 6-9. aylar.

Habitat: Kayalık yamaç, step, tarla kenarlarında, 1700-2300 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Alpagut Köyü, tarla kenarı, 1200 m, 09 VII 2005, *H. Karataş*, 1130. İnköy, tarla kenarı, 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1386. Akçaören Köyü, bahçe kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1444.

Endemik : Endemik.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitki çiçeklenmeden önce yaprakları toplanır, iyice yıkanır ve çiğ olarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 20, 35, 36, 37.

Bitki : *Tragopogon longilostri* Bisch. ex Schultz Bip. var. *longilostri*

Yöresel İsmi : Yermük, yelmük.

Türkçe Adı : Teke sakalı (Akseki-ANTALYA), Yemlik (Karaosmanoğlu köyü-YOZGAT).

Bitki Tanımı : Seyrek flokkoz veya çıplak iki yıllık, 10-80 cm. Gövde biraz dallı veya dallanmamış. Yapraklar linear. Pedinkul kapitulanın altında şişkin. Fillariler (5-) 6-8, lanseolat, attenuat, çiçeklerden daha uzun, çiçekli kapıtum 2,5-4 cm, meyveli kapıtulum 4-8 cm. Çiçekler soluk liladan kirli menekşeye kadar çeşitli. Akenler deve tüyü renginde, 48-45 mm, kısa pullardan ayrı 10 uzunlamasına sıralı, gaga akenden daha uzun veya kısa, uçta klavat. Pappus 20-35mm, soluk grimsi-kahverengi, annulus seyrekçe tüylü.

Çiçeklenme zamanı, 4-7. aylar.

Habitat: Kayalık yamaç, çalılık, yol kenarı, tarlalarda, 0-1550 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Korgun: Kesecik Köyü, boş tarla, 1240 m, 11 VI 2005, *H. Karataş*, 1058. Belören Köyü, çayır, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1333. Kızılibrik Köyü, çayır, 1600 m, 03 VII 2006, *H. Karataş*, 1546.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitki çiçeklenmeden önce taze yapraklar toplanıp yıkanır ve çiğ olarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 30-34, 50, 51.

Bitki : *Tragopogon pterodes* Panc.

Yöresel İsmi : Yermük, yelmük.

Türkçe Adı : Dedekuleti, Dedemsakalı, Dedesakalı, Didemsakalı, Emlik, Geçisakalı, Keçisakalı (Bodrum-MUĞLA), Kekilcan, Tekersakalı, Tekesakalı (Bodrum-MUĞLA), Tekesakallı, Tekilcan, Tekilcen, Tekkesakalı, Teksakal, Yelmik, Yelmiyh, Yelmük, Yemlik, Yemliyh, Yimlik

Bitki Tanımı : Çıplak, iki yıllık, dar linear yapraklı. Pedinkul kapitulanın altında biraz kalın. Fillariler 8, geniş lanseolat, akuminat, çiçeklerden daha geniş. Çiçekler kirli menekşe-morumsu kırmızı. Aken 20-23 mm, 5 uzunlamasına sıralı pul kanat formunda ve 5 küçük kanat oluklu; gaga uça zayıfça klavat. Pappus 18-20 mm, grimsi-sarı, annulus seyrekçe tüylü.

Çiçeklenme zamanı 6. ay.

Toplama Yeri : Satılar Köyü, tarla kenarı, c. 1300 m, 19 V 2006, *H. Karataş*, 1185,1190. Akçaören Köyü, bahçe kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1445, 1470.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yapraklar bitki çiçeklenmeden önce toplanıp iyice yıkanır, çiğ olarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 1, 2, 35, 36, 37.

Cins : *Tripleurospermum* Schultz Bip.

Bitki : *Tripleurospermum repens* (Freyn & Sint.) Bornm.

Yöresel İsmi : Papatya.

Türkçe Adı : -

Bitki Tanımı : Çok yıllık, 50 cm. gövde tek, tabanda bölünür rizomdan dallara ayrılır, dallı veya dallanmamış. Taban yaprakları 3-6 cm, hepsi pinnatifid veya 2-pinnatisekt, seyrek lasiniat, linear-lanseolat, akut veya $\pm$ akut, mukronulat. Kapitula radyat, 1,5 cm genişliğinde, genellikle 2-6, seyrekçe korimboz. Pedinkul uzun kalınlaşmış, pubessent. Fillariler pubessent, orta damar yeşil, dıştakiler üç köşeli-akut, içtekiler oblanceolat, $\pm$ obtus, kenarları

kahverengimsi-zarımsı. Reseptakulum yarı küremsi. Dilsî çiçekler 12-15 mm, tüpsü çiçekler uçta glandular. Akenler ters piramitsi veya köşeli, 1,5-2 x 0,6-1 mm, önde kabarcıklı-pürüzlü, arkada 3 damarlı, damarlar kalın; korona beyaz.

Çiçeklenme zamanı, 5-6. aylar.

Habitat: Tarlalarda, 1600-1900 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : İnköy, tarla kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1376.

Yukarı Mahalle, yol kenarı, 950 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1416.

Endemik : Endemik.

Kullanılan Organı : Çiçek durumları.

Kullanılış Amacı : Çay olarak, soğuk algınlığını tedavi edici olarak, saça parlaklık verme ve rengini açmak için, cildi güzelleştirmek için kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Kurutulmuş papatyalar kurutulmuş eşek nanesi ile karıştırılarak demlenir. İçine bal katılarak soğuk algınlığı için içilir.

Kurutulmuş papatya çay gibi demlenerek şekerle veya balla içilir.

Kurutulmuş papatya suda kaynatılır. Bu su buz kalıbına konularak buzdolabına konur. Her sabah ve akşam cilt temizlendikten sonra bu buzlar yüze sürülür. Ayrıca kaynatılmış su saç yıkanırken kullanılır. Son suya eklenir.

Kaynak Kişiler : 20, 38-42, 44.

Cins : *Xeranthemum* L.

Bitki : *Xeranthemum annuum* L.

Yöresel İsmi : Süpürgelik, güvercin gözü, güvercin otu.

Türkçe Adı : Dağ karanfili.

Bitki Tanımı : Gövde 5-60 cm. yapraklar 5-50 x 1-8 mm. Kapitula yarıküremsi-ovoit, 5-15 mm genişliğinde. İnvolutrum çıplak; dıştaki fillariler ovat-mukronat, yatık, çok çeşitli zarsı veya saman renginde veya ortada kırmızımsı-kahverengi çizgilerle sonlanır; içtekiler yaklaşık diskin iki katı uzunluğunda, linear-eliptik, yayılmış, beyazdan açık pembeye değişen veya mor, kalıcı. Pappus pulları 5, akenlerden daha kısa veya birazcık uzun.

Çiçeklenme zamanı, 6-9. aylar.

Habitat: Step, kurak kıyı, gevşek kumullarda, 0-1950 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Alpagut Köyü, tarla kenarı, 890 m, 09 VII 2005, *H. Karataş*, 1125. Ilıslık Köyü, tarla kenarı, c. 1400 m, 02 VII 2006, *H. Karataş*, 1497. Kızılibrik Köyü, yol kenarı, 1600 m, 03 VII 2006, *H. Karataş*, 1577. Sarmaşık Köyü, tarla, c. 1200 m, 04 VII 2006, *H. Karataş*, 1599. Danişment Köyü, yol kenarı, c. 1500 m, 05 VII 2006, *H. Karataş*, 1650.

Kullanılan Organı : Toprak üstü kısımları.

Kullanılış Amacı : Süpürge yapmak için kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin toprak üstü kısımları toplanıp bağlanır, süpürge olarak kullanılır.

Kaynak Kişiler : 3-18, 49, 50.

Fam : Berberidaceae

Cins : *Berberis* L.

Bitki : *Berberis cretaegiana* DC.

Yöresel İsmi : Kızamık.

Türkçe Adı : Amberbaris, Diken üzümü, Ekşimen (KAYSERİ, NEVŞEHİR), Garamık, Gıraba, Gırabuh, Karamık (Yahyalı-KAYSERİ), Karamuk (Akseki-ANTALYA, Bağıştaş / İliç-ERZİNCAN), Karamuk çalısı (Melendiz-AKSARAY), Karanbuk, Kızambuk, Kızamık dikenli, Kuşekmeği (Ovacık-TUNCELİ), Sarı ağaç (Melendiz-AKSARAY), Sarı çalı

Bitki Tanımı : 2 m 'ye kadar yükselebilen dikenli çalılar. Dikenler genellikle yapraklardan kısa, çiçek taşıyan genç sürgünlerin kabukları, koyu morumsu kahverengi, genellikle parlak, derin oluklu değil ve siyah lantiseller taşımaz. Yapraklar dar obovat, genellikle boyu eninin üç katı, kenarları serrat veya tam. Çiçek durumu sık, 1-3 cm, 6-15 çiçekli. Meyveler ham iken kırmızı, olgunlaşınca siyah renklidir.

Çiçeklenme zamanı, 4-5. aylar.

Habitat: Kayalık yamaçlar.

Toplama Yeri : Satılar Köyü, yol kenarı, c. 1300 m, 19 V 2006, *H. Karataş*, 1207. Hacıhasan Köyü, yol kenarı, 950 m, 22 V 2006, *H. Karataş*, 1270.

Kullanılan Organı : Yaprakları ve meyveleri.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yaprakları ve meyveleri yenir.

Kaynak Kişiler : 1, 2, 19, 38-42, 44.

Fam : Boraginaceae

Cins : *Alkanna* Tausch

Bitki : *Alkanna orientalis* (L.) Boiss. var. *orientalis*

Yöresel İsmi : Emecen, sütleğen.

Türkçe Adı : Güvegüve, Kanburuyan, Kurbağa otu, Sarıormuk (NEVŞEHİR), Tosbağ otu, Tosbağa otu (Talas-KAYSERİ), Tosbağı otu, Tosgaba otu.

Bitki Tanımı : Bitki 40 cm, yoğun ve kısa glandular pubescent, seyrek kıl şeklinde tüylü veya değil. Taban yaprakları lanseolattan oblonga, 10-20 x 1,5-4 cm, kenarı kemirilmiş dalgalı; gövde yaprakları oblongdan ovata, 1-4 x 0,4-1,5 cm. Kaliks çiçekte 6-8 mm, meyvede 10-15 mm. Korolla sarı veya beyaz, dışı çıplak, 8-13 mm, dudakları 5-9 mm çapında. Nutletler 3-3,5 mm çapında, taneli-kabarcıklı; gaga hafifçe geri kıvrık.

Çiçeklenme zamanı, 4-8. aylar.

Habitat: Kayalık yerler, bozkır, volkanik yamaçlarda, 0-2450 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Satılar Köyü, tarla kenarı, c. 1300 m, 19 V 2006, *H. Karataş*, 1236. Belören Köyü, tarla kenarı, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1319. Kızılibrik Köyü, yol kenarı, 1600 m, 03 VII 2006, *H. Karataş*, 1572.

Kullanılan Organı : Çiçekler.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Çiçeklerinin özü emilir.

Kaynak Kişiler : 1, 2, 30-34, 50.

Cins : *Onosma* L.

Bitki : *Onosma aucheranum* DC.

Yöresel İsmi : Emzik otu.

Türkçe Adı : Emcek (Yeşilyamaç Köyü/Kemaliye-ERZİNCAN).

Bitki Tanımı : Çok yıllık otsu bitkiler. Gövde (5-) 10-25 (-30) cm, basit; setoz ve kısaca adressed aşağı yönelik-piloz. Yapraklar 10-30 (-65) x 3-8 (-10) mm, oblong-spatulattan oblonga kadar çeşitli, obtus, kenarları içe kıvrık, adressed-setoz. Çiçek durumu genellikle tek, nadiren 2-3, akrep kuyruğu gibi kıvrık. Brakteler lanseolat, 10 mm. Pediseller çiçekte yaklaşık 1 mm, meyvede 2-2,5 mm. Kaliks 7-11 mm, meyvede gelişmez, lobları linear-lanseolat, akut, setoz, setalar tüysüz tuberküllerin etrafını sarar ve kısaca tüylü. Korolla beyaz, krem, çuha çiçeği veya sülfür sarısı, 16-18 mm, silindirik-kampanulat, pubescent. Steril uçlar anterleri geçer, anterler filamentlerden çok daha kısa. Nutletler ovoid, akut, sırtta omurgaya benzer damarlı, kahverengimsi.

Çiçeklenme zamanı, 5-8. aylar.

Habitat: Kuru tepeler, kalkerli bozkırlar, tahıl tarlası, frigana, *Quercus*, *Pinus*, *Abies* ormanında, 0-3000 m yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Akçaören, bahçe kenarı, c. 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1441.

Kullanılan Organı : Çiçekler.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Çiçeklerinin özü emilir.

Kaynak Kişiler : 35, 36, 37.

Bitki : *Onosma tauricum* Palas ex Willd. var. *brevifolium* DC.

Yöresel İsmi : Emecen

Türkçe Adı : Emzik otu (ESKİŞEHİR)

Bitki Tanımı : Çok yıllık, kaspitoz, otsu bitkiler. Gövde 12-25(-30) cm, genellikle basit; genellikle tuberküllerdeki stellat tüylerden çıkan uzun tüylerle kaplı, kısaca tüylü. Yapraklar yatık-setoz ve kısaca tüylü, genellikle beyazımsı, tabandakiler 25-60 mm, daha ziyade uzun yaprak sapında derece derece daralmış; gövdedekiler linear-lanseolattan linear-oblonga kadar çeşitli, obtus, üsttekiler sapsız. Çiçek durumu uçta 1-2 simöz, meyvede dikilir ve uzar. Brakteler genellikle kaliksten daha kısa. Pediseller 0-1,5 mm. Kaliks

12-13 mm, meyvede gelişir, lobları linear, yatık-setoz. Korolla beyaz, krem veya sarı, 22-25 mm, çan şeklinde tabana doğru derece derece daralmış, tüysüz. Anterler içerde, filamentlerden biraz daha kısa. Nutlet yaklaşık 2,5 mm, iki piramitli, sırttaki damar belirsiz, kısa akut gagalı, kahverengimsi.

Çiçeklenme zamanı, 5-6. aylar.

Habitat: Kireçtaşı hareketli kayalıklar, kireç kenarlar, yaşlı bağlar, bozkır, *Juniperus* makiliğinde, 25-1830 m yükseklikte yetişir.

Toplama Yeri : Satılar Köyü, tarla kenarı, c. 1300 m, 19 V 2006, *H. Karataş*, 1187.

Endemik : Endemik.

Endemik : Çiçekler.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Çiçeklerinin özü emilir.

Kaynak Kişiler : 1, 2.

Fam : Brassicaceae

Cins : *Alliaria* Scop.

Bitki : *Alliaria petiolata* (Bieb.) Cavara & Grande

Yöresel İsmi : İsmi : Hardal, namızan.

Türkçe Adı : Sarımsak otu, Sarımsak hardalı, Yakar otu.

Bitki Tanımı : 20-80 cm, sarımsak gibi kokan, iki yıllık otsular. Taban yaprakları reniform, kenarları sinuat veya bariz dişli. Gövde yaprakları üç köşeli-ovate, kısaca yaprak saplı. Çiçek durumu kısa. Petaller 7-8 x 3-3,5 mm. Meyveli pediseller kısa ve kalın, 2-8 x 1 mm. Meyve 5-7 x 2-3 mm, ucu akut. Çiçeklenme zamanı, 4-6. aylar.

Habitat: Gölge alanlarda, 30-1500 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Ilıslık Köyü, tarla kenarı, c. 1400 m, 02 VII 2006, *H. Karataş*, 1523. Danişment Köyü, yol kenarı, c. 1500 m, 05 VII 2006, *H. Karataş*, 1629.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yapraklar iyice yıkanıp, üzerine tuz dökülerek yenilir.

Kaynak Kişiler : 7-18, 49.

Cins : *Camelina* Crantz

Bitki : *Camelina laxa* C. A. Mey.

Yöresel İsmi : Eşek turbu, hardal.

Türkçe Adı : -

Bitki Tanımı : Bir yıllık 20-50 cm, aşağıda biraz dallanmış, uzun beyaz tüylü skabrit, çiçek durumu bölgesi $\pm$ tüsüz. Taban yaprakları roset formunda, oblong-lanseolat, tam veya düzensiz dişli. Gövde yaprakları oblong çok belirgin üç köşeli kulakçıklı. Petaller 4-7 x 1,5-2 mm, spatulat, $\pm$ tırnaklı. Meyveli pediseller dik, yükselici, düz, 11-16 mm. Meyve obovat, 4-6 x 3-3,5 mm, Stilus 1,5-2 mm. Tohumlar 5-8.

Çiçeklenme zamanı, 4-5. aylar.

Habitat: Taşlık yamaç, tarla kenarlarında, 1000-2200 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Akçaören Köyü, bahçe kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, H. Karataş, 1466.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitki çiçeklenmeden önce taze yapraklar toplanıp iyice yıkanır ve çiğ olarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 35, 36, 37.

Cins : *Capsella* Medik.

Bitki : *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.

Yöresel İsmi : Kuş göyneği.

Türkçe Adı : Ayşecik (Kışlak/Yayladağı-HATAY), Cingıldaklı ot, Çırnak / Çıynak (Ortaköy-ANKARA), Çoban çantası (Akseki-ANTALYA), Çoban değneği, Çoban kesesi, Çoban torbası, Dağ marulu (Bodrum-MUĞLA), Kaya

marulu (Bodrum-MUĞLA), Kuşekmeği (Keçiören-ANKARA), Kuş kerdemesi, Kuşkuş ekmeği (Melendiz-AKSARAY), Kuşkuş otu, Kuşkuşu, Kuş mancası.

Bitki Tanımı : Bir yıllık veya iki yıllık otsular, 4-50 cm. Taban yaprakları roset formunda, liyrattan pinnatifide tama kadar değişebilen. Üstteki yapraklar akut kulakçıklarla gövdeyi sarar. Petaller 2-2,5 x 0,5-1 mm, bariz klavlı ve ayalı. Meyveli pediseller 5-12 mm, yayık-yükselici. Meyve 7-9 x 2,5-6 mm; kanatları yok.

Çiçeklenme zamanı, 1-12. aylar.

Habitat: Ekili alan, boş alanlarda, 0-2000 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Sudeposu-Belsöğüt Köyü arası, boş tarla, 990 m, 24 IV 2005, *H. Karataş*, 1016. Yukarı Mahalle, çayır, 950 m, 01 IV 2006, *H. Karataş*, 1164. Satılar Köyü, tarla kenarı, c. 1300 m, 19 V 2006, *H. Karataş*, 1223. Danişment Köyü, yol kenarı, c. 1600 m, 05 VII 2006, *H. Karataş*, 1655.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitki çiçek açmadan önce yaprakları toplanıp iyice yıkanır. Daha sonra tuzlanıp yenilir.

Kaynak Kişiler : 1, 2, 38-42, 49.

Cins : *Cardaria* Desv.

Bitki : *Cardaria draba* (L.) Desv. subsp. *draba*

Yöresel İsmi : Yabani tere.

Türkçe Adı : Kedi otu, Tırman otu (Melendiz-AKSARAY), Yabani tere.

Bitki Tanımı : 20-60 cm, çok yıllık, çiçekli gövde çok sayıda, çiçek durumu bölgesi biraz dallı. Taban yaprakları obovat-spatulat, yaprak sapılı, sinuat dişli. Gövde yaprakları oblongdan oblong-lanseolata kadar değişen, amfileksikaul, kulakçıklı veya değil, dişli veya tam. Çiçek durumu sıkı korimboz panikula, ancak meyvede uzar. Petaller 3,5-4 x 1-2 mm, beyaz veya soluk sarı, obovat spatulat. Stamen 6. Meyveli pediseller dik, yükselici, 5-15 mm. Meyve ovattan kordata kadar değişebilen.

Çiçeklenme zamanı, 4-5. aylar.

Habitat: Ekili alanlarda, 0-1300 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Yukarı Mahalle, yol kenarı, 930 m, 16 V 2005, *H. Karataş*, 1024.

Endemik : -

Kullanılan Organı : Çiçekler.

Kullanılış Amacı : Mayasıl tedavisinde kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Çiçekleri kaynatılır. Günde iki bardak içilir.

Kaynak Kişiler : 38-42.

Cins : *Crambe* L.

Bitki : *Crambe orientalis* L. var. *orientalis*

Yöresel İsmi : Kenger.

Türkçe Adı : -

Bitki Tanımı : 40-120 cm boyunda, çok yıllık, çok dallanmış, çiçek durumu seyrek ve büyük, yaprakları skabrit bitkiler. Alt yapraklar oblong-lanseolat, kabaca loblu veya dişli veya genellikle pinnatisekt 4-5 loblu. Üst yapraklar çok daha küçük, tam, kısaca yaprak sapılı. Petaller beyaz nadiren sarı, uzunluğu genişliği kadar. Meyvede pediseller 4-8(-10) mm. Meyve 3,5 x 3,5-4 mm.

Çiçeklenme zamanı, 5-7. aylar.

Habitat: Ekili alan, nadas tarla, kurak yamaçlarda, 500-2800 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Yukarı Bozan Köyü, yol kenarı, 1200 m, 11 VI 2005, *H. Karataş*, 1088. Belören Köyü, su kenarı, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1332. Akçaören Köyü, tarla kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1478.

Kullanılan Organı : Gövdesi.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Çiçeklenmeden önce bitkinin gövdesi soyularak içi yenir.

Kaynak Kişiler : 30-37.

Cins : *Hirschfeldia* Moench

Bitki : *Hirschfeldia incana* (L.) Lag.-Foss.

Yöresel İsmi : Namızan.

Türkçe Adı : -

Bitki Tanımı : İki yıllık, nadiren bir yıllık, gövdesi 20-100 cm, $\pm$ basit veya tabanda dallanmış bitkiler. Taban yaprakları roset formunda, hemen solan, yaprak sapılı, liyrat; üst yapraklar sapsız, basit veya $\pm$ basit. Petaller 8 x 3 cm. Meyvede pediseller 3-4 mm, çomağa benzer; pediseller ve meyve gövdeye sıkıca yatkın. Meyve tüsüz veya biraz seyrek tüylü, 12-15 mm, olgunlaştığında belli belirsiz 3 damarlı, gaga c. 3-6 x 1-1,5 mm; taban kısmı 7-9 x 1-1,5 mm, 3-9 tohumlu. Tohumlar kırmızımsı-kahverengi, müsilaçlı.

Çiçeklenme zamanı, 4-7. aylar.

Habitat: Tarla, boş alanlarda, 0-900 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Sarmaşık Köyü, yol kenarı, c. 1200 m, 04 VII 2006, H. Karataş, 1600.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yapraklar iyice yıkanır, tuzlanıp yenir.

Kaynak Kişiler : 3, 4, 5, 6.

Cins : *Lepidium* L.

Bitki : *Lepidium sativum* L. ssp. *sativum*

Yöresel İsmi : Cıynak tere.

Türkçe Adı : Acı tere (Melendiz-AKSARAY), Bahçe teresi, Dağ teresi (VAN), Gedim, Gedime, Gerdeme, Gerdime, Gördüme, Kerdeme, Kerdime, Tere, Tere otu

Bitki Tanımı : Tek yıllık, dik gövdeleri 20-50 cm, çiçek kümeleri dallanmış, tüsüz ve piloz tüylü. Taban yaprakları liyrat-pinnat, uzun petiyolatlı, erkenden solar. Gövde yaprakları 1 veya 2 pinnat, tabandan daha az dik derin dişli, segmentler oblong-linear; en üst linear, düz. Petaller beyaz veya leylak renkli, 2-3 x 1 mm, oblong-spatulat. Meyve sapları yükselici, 2-3,5 mm. Silikula genişçe eliptik veya orbikular-ovate, 5-6 x 4-5 mm, bariz olarak emarjinat.

Çiçeklenme zamanı, 4-6. aylar.

Habitat: Atık ve kültür alanları, 700-1000 m 'ler arasında yayılış gösterir.

Toplama Yeri : İnköy, bahçe, c. 1000 m, 12 VI 2006, Hatice Karataş, 1382.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Taze bitkinin yaprakları iyice yıkanır. Üzerine tuz dökülerek veya salatalara konularak yenir.

Kaynak Kişiler : 20.

Cins : *Sisymbrium* L.

Bitki : *Sisymbrium loeselii* L.

Yöresel İsmi : Eşek turbu, eşek namızanı, hardal.

Türkçe Adı : -

Bitki Tanımı : Bir yıllık, iki yıllık veya çok yıllık, 20-100 cm. taban yaprakları roset formunda değil, liyrat pinnatipartit. Gövde yaprakları hastat-lanseolat uç loblu ve yan loblar 2-3 parçalı Petaller 5-7 x 2,5-3,5 mm, açık sarı; aya geniş obovat uzun dar tırnaklı. Meyveli pediseller 6-12 mm, dik-yayık. Silikva 10-35 (-46) x c. 1 mm, düz veya kıvrık; valvler ince cidarlı, ince 3 damarlı; Stilus yaklaşık 0,5 mm, stigma derince iki loblu.

Çiçeklenme zamanı, 3-6. aylar.

Habitat: Kayalık yamaç, yol kenarı, ekili alan yakınlarında, 0-1800 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Belören Köyü, su kenarı, c. 1000 m, 10 VI 2006, H. Karataş, 1304. Yerkuyu Köyü, tarla kenarı, c. 1100 m, 11 VI 2006, H. Karataş, 1353. İnköy, tarla kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, H. Karataş, 1404.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitki çiçeklenmeden önce taze yapraklar toplanıp iyice yıkanır ve çiğ olarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 20-34.

Bitki : *Sisymbrium orientale* L.

Yöresel İsmi : Eşek turbu, hardal.

Türkçe Adı : -

Bitki Tanımı : Bir yıllık dik, dallanmış gövdeli, 30 cm. tüy örtüsü değişik uzunluklarda kısa yumuşak tüylü. Yaprak tabanları roset formunda, pinnatisekt, çiçeklenmeden önce solar. Gövde yaprakları linear, hastat, uçta loblu. Petaller 8-10 x 2-4 mm, soluk sarı. Meyveli pediseller meyilli dik, 3-6 mm. Silikva başlangıçta tüylü, olgunlaşınca çıplaklaşır, 3-10,5 cm x 1 mm, Stilus 1-3 mm, stigma iki loblu.

Çiçeklenme zamanı, 3-6. aylar.

Habitat: Yol kenarı, boş alanlarda, 0-900 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Ilıslık Köyü, tarla kenarı, c. 1400 m, 02 VII 2006, *H. Karataş*, 1522. Danişment Köyü, yol kenarı, c. 1500 m, 05 VII 2006, *H. Karataş*, 1643.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitki çiçeklenmeden önce toplanan taze yapraklar iyice yıkanır ve çiğ olarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 7-18, 49.

Cins : *Turritis* L.

Bitki : *Turritis glabra* L.

Yöresel İsmi : Tere.

Türkçe Adı : -

Bitki Tanımı : Bir yıllık veya iki yıllık otsu bitkiler. Gövde dik, 90 cm 'ye kadar uzar, aşağıda seyrek stellat-piloz, üstte tüsüz. Roset yapraklar runsinat-dentat, tüy örtüsü çatallı tüylü; gövde yaprakları ovat-lanseolat, tam, avrikulat, tüsüz. Petaller soluk sarı, 5-6 mm. Silikva dik, sert, 80 mm x 1 mm, uçta kesik.

Çiçeklenme zamanı, 4-7. aylar.

Habitat: Kayalık, kenar, kıyı alanlarda, 200-2300 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : İnköy, bahçe, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1381.

Akçaören Köyü, bahçe kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1457.

Kullanılan Organı : Yaprakları.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yapraklar iyice yıkanıp çiğ olarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 20, 35, 36, 37.

Fam : Caryophyllaceae

Cins : *Silene* L.

Bitki : *Silene vulgaris* (Moench) Garcke var. *vulgaris*

Yöresel İsmi : Gıvrışayık, pancar, tarla pancarı.

Türkçe Adı : Cıvrıncık, Çığıştak, Ecibücü, Gıvrışık (Pürenbeleni-İÇEL), Gıvrışgan (VAN), İbişgıbiş, Kığşak (Bodrum-MUĞLA), Kıvrışık (Daday-KASTAMONU), Kıvrışkan, Kıvrışık, Kıvrışık, Kıvrışık (Ermenek-KONYA), Kıvrışak (Bodrum-MUĞLA), Siyabu (VAN), Tavşan ekmeği (Melendiz-AKSARAY), Tavukyastığı (Gaziköy-TEKİRDAĞ).

Bitki Tanımı : Çok yıllık, genellikle aşağıda odunlu bitkiler. Gövde dallı, çıplak veya tüylü, 80 cm kadar uzayabilen. Yapraklar ovat- lanseolat. Çiçek durumu birleşik dikazyum. Kaliks 13-21 mm, şişkin, yeşilimsi, 15-20 anastomos damarlı. Petaller genellikle beyaz, nadiren kırmızı, derince iki parçalı. Antafor 2-4 mm. Kapsül 12 mm, ovoid-glaboz, kaliksin içinde kalır. Stolon yok.

Çiçeklenme zamanı, 5-8. aylar.

Habitat: Çalılık, yamaçlar, açık yerlerde, 0-3000 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Gaziler Köyü, tarla kenarı, 910 m, 11 VI 2005, *H. Karataş*, 1071. Satılar Köyü, tarla kenarı, c. 1300 m, 19 V 2006, *H. Karataş*, 1186. Belören Köyü, yol kenarı, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1283. Yerkeyu Köyü, tarla kenarı, c. 1100 m, 11 VI 2006, *H. Karataş*, 1357. İnköy, tarla kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1388. Akçaören Köyü, bahçe kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1446. İlisilik Köyü, tarla kenarı, c. 1400 m, 02 VII 2006, *H. Karataş*, 1528. Sarmaşık köyü, tarla kenarı, c. 1200

m, 04 VII 2006, *H. Karataş*, 1607. Danişment Köyü, yol kenarı, c. 1600 m, 05 VII 2006, *H. Karataş*, 1659.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yapraklar bitki çiçek açmadan önce toplanıp iyice yıkanır. Çiğ olarak yenebildiği gibi, yemeği, kavurması yapılarak da yenilir.

Kaynak Kişiler : 1-18, 20-37, 49.

Fam : Chenopodiaceae

Cins : *Beta* L.

Bitki : *Beta trigyna* Waldst & Kit.

Yöresel İsmi : Yağlı pancar, yağlıca, pancar.

Türkçe Adı : Kır pazısı (KARS), Kızılca (ERZURUM), Kızılacak (Acıpayam-DENİZLİ), Pazı pancarı (Susuz-KARS), Tarla pancarı (Azdavay-KASTAMONU), Yağlı mancar, Yağlı pancar.

Bitki Tanımı : Çıplak çok yıllık otsular, yaklaşık 1 m. Taban yaprakları çok uzun yaprak sapılı, uzamış kordat, üsttekiler üç köşeli kordattan uzamış deltoite, kenarları boyunca kırışık. Çiçek durumu panikulalı, genellikle yoğunlaşmış, çok çiçekli. Çiçekler 3-5 mm, 2-3 grup halinde birleşmiş, lanseolat brakteli. Periant segmentleri büyük, geniş, petale benzeyen; aşağıdakiler kısa periant parçaları olarak birleşmiş, köşeli değil.

Çiçeklenme zamanı, 5-7. aylar.

Habitat: Yol kenarları ve kültür arazilerinde, yaklaşık 1050-2450 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Korgun: Kesecik Köyü, Çayırbaşı mevki, ekin tarlası, 1260 m, 11 VI 2005, *H. Karataş*, 1043. satılar Köyü, tarla kenarı, c. 1300 m, 19 V 2006, *H. Karataş*, 1184. Belören Köyü, yol kenarı, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1282. Yerkuyu Köyü, tarla kenarı, c. 1100 m, 11 VI 2006, *H. Karataş*, 1355. İnköy, tarla kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1391. Akçaören Köyü, bahçe kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1450, 1486.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin yaprakları iyice yıkanır çiğ olarak veya sulu yemeği, kavurması yapılarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 1, 2, 20-37, 51.

Cins : *Chenopodium* L.

Bitki : *Chenopodium album* L. subsp. *album* var. *album*

Yöresel İsmi : Bostan pancarı.

Türkçe Adı : Aksirken (Pürenbeleni-İÇEL), Köpürgen otu (Melendiz-AKSARAY), Kursalık (Erkilet-KAYSERİ), Sahtariza (Hamsiköy-TRABZON), Selmo (Doğu Anadolu), Sirken otu (Küçük Teflek Köyü-KIRŞEHİR, Melendiz-AKSARAY), Telce (Turhal-TOKAT), Tellice (SİVAS), Tel pancarı.

Bitki Tanımı : 20-150 cm, tek yıllık bitkiler. Yapraklar 2-8 x 1-5 cm, rombik, deltoit veya ovat lanseolat, düz veya dentikulat. Çiçekler terminal veya aksillar başaklarda kümecikler halinde dizilmiş, rasemöz veya simöz. Periant segmentleri damarla çevrelenmiş. Perikarp serbest. Tohum, kenarlarda obtus, ± pürüzsüz ve oluklu.

Çiçeklenme zamanı, 5-8. aylar.

Habitat: Çorak yerler, kültür arazilerinde, 0-2000 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Belören Köyü, tarla kenarı, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1322. Danişment Köyü, bahçe kenarı, c. 1500 m, 05 VII 2006, *H. Karataş*, 1645.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin yaprakları iyice yıkanır çiğ olarak veya sulu yemeği, kavurması yapılarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 30-34, 49.

Cins : *Spinacia* L.

Bitki : *Spinacia tetrandra* Stev.

Yöresel İsmi : Ispanak.

Türkçe Adı : Yazı ıspanağı.

Bitki Tanımı : Dioik bir yıllık, gençken unlu. Yapraklar alternat, düz, sinuat-loblu, uç loblar deltoit veya hastat, erkek çiçeklerde yapraklar bazen tam, bazen dişli. Erkek çiçekler uçta, simöz-panikulat; dişli çiçekler yaprak ekseninde küme içinde. Erkek çiçekler yeşil, 4-5 parçalı; dişli çiçekler Periantın dışında fakat 2-4 brakteollü büyümeye başlamış birleşik ve sertleşmiş, orbikular-ovat, meyvede birbirinden uzaklaşan dikenli tepeli. Stigma 4-5. Tohum düşey.

Toplama Yeri : İnköy, bahçe, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1384.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin yaprakları iyice yıkanır çiğ olarak veya sulu yemeği, kavurması yapılarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 20.

Fam : Convolvulaceae

Cins : *Convolvulus* L.

Bitki : *Convolvulus arvensis* L.

Yöresel İsmi : Baklacan, bakla otu, kaplumbağa otu.

Türkçe Adı : Çadır çiçeği, Hamıza (Bâlâ-ANKARA), Kaplumbağa otu (Gaziköy-TEKİRDAĞ), Koyungözü (Arifoğlu köyü-YOZGAT), Kuzu sarmaşığı, Mamıza (KONYA, İÇEL), Sarmaşık, Tarla sarmaşığı, Yayılğan (Akseki-ANTALYA), Yeşil sarmaşık (Melendiz-AKSARAY).

Bitki Tanımı : Yerde sürünen veya tırmanıcı çok yıllık, 3 m veya daha uzun olan çalılar. Yapraklar sagittat veya hastat, çeşitli boylarda, tüysüz veya seyrek pubesent, akut veya obtus, lateral loblar genellikle yayık ve akut. Çiçekler genellikle tek, koltuklarda, nadiren 3 çiçekli simöz. Dıştaki sepaller obovattan genişçe oblonga kadar değişen, yaklaşık 4 x 2,5 mm, obtus, trunkat veya mukronulat. Korolla beyaz veya pembe, nadiren mavi, 15-25 mm. Ovaryum çıplak.

Çiçeklenme zamanı, 4-9. aylar.

Habitat: Kumlu bozkır, nadas tarlaları, hendeklerin kenarlarının üzerinde, nehirler ve göllerde, 0-3050 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Belören Köyü, tarla kenarı, yol kenarı, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1312. Yerkuyu Köyü, çayır, mera, tarla kenarı, c. 1100 m, 11 VI 2006, *H. Karataş*, 1361. İnköy, tarla kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1396. Akçaören Köyü, çayır, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1443. Ilıslık Köyü, tarla kenarı, c. 1400 m, 02 VII 2006, *H. Karataş*, 1524. Kızılibrik Köyü, çayır, 1600 m, 03 VII 2006, *H. Karataş*, 1556.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yapraklarından ıspanak gibi her çeşit yemek yapılır.

Kaynak Kişiler : 7-18, 20-37, 50.

Fam : Corylaceae

Cins : *Corylus* L.

Bitki : *Corylus avellana* L. subsp. *avellana*

Yöresel İsmi : Fındık.

Türkçe Adı : Fındık.

Bitki Tanımı : 6 m 'ye kadar uzayabilen büyük yayık çalılar, gövde kabuğu kahverengimsi-gri, düz. Genç sürgünler sarımsı-gri renkli, tüylü veya glandular-pubessent. Yaraklar ovattan genişçe ovata kadar değişen şekillerde, 5-12 x 3-10 cm, 6-9 çift damarlı, kenarı biserrat ve hafifçe lobçuklu, tepede kısa akuminat ve tabanda kordat, yaprağın üst kısmı koyu yeşil ve hafifçe pubessent, alt kısmı soluk yeşil ve pubessent tüylü. Yaprak sapı 0,5-2,5 cm, glandular hispit tüylü. Stipula oblong-ovat, obtus, tüylü. involukrum meyveden daha kısa veya nadiren hafifçe daha uzun, yarıya kadar veya biraz daha fazla parçalı, genellikle bir yüzü veya her iki yüzü düzensiz dentat veya derin parçalı. Meyveler subgloboz veya ovoit, 10-22 x 9-16 mm.

Çiçeklenme zamanı, 2 -3. ay.

Habitat: Yaprak döken geniş yapraklı ormanlar (Quercus-Carpinus-Fagus) veya karışık ormanlarda, 20-1700 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Danişment Köyü, yol kenarı, c. 1500 m, 05 VII 2006, *H. Karataş*, 1618.

Kullanılan Organı : Meyveleri.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Meyveleri kavrulup yenir. Ayrıca meyveler pasta, kek ve tatlıların içine konur.

Kaynak Kişiler : 49.

Fam : Crassulaceae

Cins : *Sedum* L.

Bitki : *Sedum hispanicum* L. var. *hispanicum*

Yöresel İsmi : Kader otu.

Türkçe Adı : Çoban kavurgası (Çepni / Gemerek-SİVAS).

Bitki Tanımı : Basit veya biraz dallı, dik veya yükselici bir yıllık veya çok yıllıklar; steril sürgünler bazen var; çiçekli gövde 5-15 cm. Yapraklar linear, yarı silindirikten oblonga kadar değişen, ± düz, 4-20 mm, salgı tüylü, yeşil veya donuk mavimsi yeşil. Çiçek durumu seyrekten az çok yoğununa değişen, 2-4 dallı simöz, her dalda 1-8 çiçekli; çiçek sapı tüysüz veya üstte genellikle biraz glandular-pubessent. Çiçekler 5-9 parçalı, ± sapsız; sepaller yaklaşık 2 mm, akut, glandular-pubessent; petaller beyaz, pembe orta damarlı, 4-5 mm; stamen 10, anterler morumsu kırmızı; foliküller glandular-pubessent veya çıplak, beyaz ve soluk pembe, yıldız şeklinde yayık.

Çiçeklenme zamanı, 4-7. aylar.

Habitat: Kayalık yamaçlar ve kireçtaşı kayalarda, 0-2400 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : İlisılık Köyü, tarla kenarı, c. 1400 m, 02 VII 2006, *H. Karataş*, 1527.

Kullanılan Organı : Çiçekler.

Kullanılış Amacı : İnsanların kaderi güzel olsun diye kullanılıyor.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Çiçekler toplanıp bir demet yapıp duvarlara asılır. İnsanların kaderini güzelleştirdiğine inanılır.

Kaynak Kişiler : 7-18.

Fam : Cucurbitaceae

Cins : *Cucumis* L.

Bitki : *Cucumis sativus* L.

Yöresel İsmi : Hıyar.

Türkçe Adı : Bostan, Hıyar, Salatalık.

Bitki Tanımı : Tırmanıcı veya sürünücü, hispit tüylü bitkiler. Sülükleri dallanmamış. Yaprakların terminal parçası üç köşeli ve akut. Çiçekler genellikle sarı renkli, monoik, erkek çiçek tek veya küçük parçalı. Dişi çiçekler tek parçalı. Stamenler ve anterler serbest. Ovaryum pürüzsüz veya küçük kabarcıklı, genellikle hispit. Meyveler sağlam cidarlı, sulu, açılmayan, pürüzsüz veya tepesi tüylü ya da kabarcıklıdır. Tohumlar çok sayıda, elips şeklinde ve pürüzsüz.

Habitat: Yaygın olarak kültürü yapılır.

Toplama Yeri : Gözlem.

Kullanılan Organı : Meyveler.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Salata olarak yenir.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Fam : Cupressaceae

Cins : *Juniperus* L.

Bitki : *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*

Yöresel İsmi : Ardıç

Türkçe Adı : Andıç (Bodrum-MUĞLA), Arar, Ardıç (Akseki-ANTALYA, Çağlayan-ERZİNCAN), Diken ardıcı, Katran ardıcı, Mal ardıcı (Akseki-ANTALYA), Yabani ardıç

Bitki Tanımı : Dioik çalı veya ağaçlar. Yapraklar lanseolat, gevşek, 6-25 x 1,5-2,5 mm, akuminat-mukronat, yeşil, üst yüzde 2 farklı stoma bantlı. Olgunlaşmış kozalaklar az çok küremsi, 20 mm çapa kadar, koyu kırmızı veya morumsu kırmızıdan parlak kahverengiye. Kozalaklar 6-8 mm, yapraklar 1,5 mm genişliğine kadar.

Habitat: Çam ormanları, meşe çalılıarı, makiler. Yükseklik, deniz seviyesinden-1300 (-1800) m.

Toplama Yeri : Ilgaz : Satılar Köyü, çam ormanı, c. 1300 m, 19 V 2005, H. Karataş, 1197.

Kullanılan Organı : Kozalaklar.

Kullanılış Amacı : Kanı temizler ve sulandırır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Ardıç tohumları su içinde kaynatılıp süzülür. Soğuduktan sonra içilir.

Kaynak Kişiler : 1, 2.

Fam : Eleagnaceae

Cins : *Eleagnus* L.

Bitki : *Eleagnus angustifolia* L.

Yöresel İsmi : İğde.

Türkçe Adı : Çalgaga, İğde çalısı / Kuş iğdesi ((Melendiz, AKSARAY)), Pışat, Puşat, Yabani iğde

Bitki Tanımı : 7 m 'ye kadar yükselen çalı veya dikenli ağaçlar. Yapraklar ve yeni formları gümüş renginde skalalar taşır. Yapraklar 2-8 x 1-3 cm. çiçekler yapraklarla birlikte meydana gelir. Periant, dış kenarda gümüş renginde, içte sarı, 8-10 mm, kuvvetli güzel kokulu. Meyva eliptik-oblong, 10-20 (-30) x 6-12 (-20) mm, kırmızımsı-kahverengi.

Çiçeklenme zamanı, 4-6. aylar.

Habitat: Nehir ve nehir kenarları. Deniz seviyesinden 3000 m yüksekliğe kadar yayılış gösterir.

Toplama Yeri : Belören Köyü, yol kenarı, c. 1000 m,

10 VI 2006, *H. Karataş*, 1294. İnköy, çayır, mera, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1403.

Kullanılan Organı : Meyvesi, çiçekleri.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak ve soğuk algınlıklarına karşı kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Meyvesi yenir. Çiçekleri, çay gibi demlenerek süzöldükten sonra içilir.

Kaynak Kişiler : 20, 30-34.

Fam : Equisetaceae

Cins : *Equisetum* L.

Bitki : *Equisetum ramosissimum* Desf.

Yöresel İsmi : Kilit otu, ulak otu.

Türkçe Adı : Kırkboğum (Yaylabaşı köyü-ERZİNCAN), Ulama ((Melendiz, AKSARAY)), Ulama otu, Yayılğan otu (Gelendost-İSPARTA)

Bitki Tanımı : Gövdeleri 70 cm 'ye kadar boylanabilen, donuk mavimsi yeşil, tabandan itibaren çok dallanan otsu bitkiler. Dalların iç kısmı boşluklu, kınlar önce yeşil sonra kahverengi, dişler siyah renkli ve kenarlarında ince beyaz şeritler bulunur ve uç kısım tüy benzeri. En alttaki internod gövde kınlarında çok daha kısa dallanmış. Kozalaklar 12 mm 'ye kadar.

Habitat: Akarsu kenarları, nemli çayırlar, taşlı yerler. Yükseklik, 0-1900 m.

Toplama Yeri : İnköy, çayır, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H.*

Karataş, 1402. Sarmaşık Köyü, su kenarı, c. 1200 m, 04 VII 2006, *H. Karataş*, 1603.

Kullanılan Organı : Toprak üstü kısımları.

Kullanılış Amacı : Kalp-damar hastalıkları, eklem romatizmasını tedavi edici olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin toprak üstü kısımları su içinde kaynatılır. Süzöldükten sonra çay gibi içilir.

Kaynak Kişiler : 3, 4, 5, 6, 20.

Fam : Fabaceae

Cins : *Colutea* L.

Bitki : *Colutea cilicica* Boiss. & Bal.

Yöresel İsmi : Şaklağan.

Türkçe Adı : Patlak kütnü (Elmalı / Merkez-NİĞDE), Patluk (Savköy-İSPARTA), Tavşan patlağı ((Melendiz, AKSARAY)), Yabani sinâmekî, Yalancı sinâmekî.

Bitki Tanımı : Yaşlı sürgünleri gri kahverengi olan, yaklaşık 2-2,5 m boyundaki çalılar. Yaprakçıklar 5 parçalı, 23 mm kadar olabilen, eliptikten obovata kadar çeşitli. Korolla 20 mm, kanatlar daima kayıkçıktan daha uzun, mahmuzlu. Ovaryum çıplak. Kaliks siyah ve beyaz pubesent tüylü, dişler yaklaşık 2 mm, yuvarlak açılı akut.

Çiçeklenme zamanı, 4-9. aylar.

Habitat: Bozkır komünitelerinde, 100-2000 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Belören Köyü, yol kenarı, mera, c. 1000 m, 10 VI 2006, H. Karataş, 1299.

Kullanılan Organı : Meyvesi ve yapraklar.

Kullanılış Amacı : Çocuklar oyun oynamak için kullanır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Meyvesiyle çocuklar oyun oynar.

Kaynak Kişiler : 30-34.

Cins : *Lathyrus* L.

Bitki : *Lathyrus tuberosus* L.

Yöresel İsmi : Közgülç.

Türkçe Adı : Gaggoç, Goşgoz, Gozgocu, Gozkocu, Koçkoz, Koçkuzu, Koşkez, Koşkuş (KASTAMONU), Koşkuz, Kösküç (Daday-KASTAMONU).

Bitki Tanımı : Sürünücü, yeşil çok yıllıklar. Gövde köşeli, 30-80 cm, yumru köklerden çıkar. Üst yapraklar bariz tendrilli (3 parçalı); yaprakçıklar 1 parçalı, darca eliptik, düz; stipul semi-sagittat. Pedinkullar 3-9 çiçekli, yapraklardan biraz daha uzun. Kaliks 5-7 mm; dişler eşit değil, alt dişler

lanseolat ve $\pm$ tüble eşit. Korolla açık pembe, 12 mm. Legümen linear-oblong, 20-40 x 4-7 mm, çıplak. Tohumlar 3-6, belirsiz tüberküllü.

Çiçeklenme zamanı, 6-7 (-8). aylar.

Habitat: Sulak çayırliklar, çimenlik kıyılar, nadas tarlalarında, 1000-2150 m, arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : İnköy, çayırlik, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1407.

Danişment Köyü, su kenarı, c. 1500 m, 05 VII 2006, *H. Karataş*, 1621.

Kullanılan Organı : Kökü (yumrusu) ve toprak üstü kısımları.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : İnsanlar bitkinin kökünü çıkarıp, iyice yıkadıktan sonra yerler.

Kaynak Kişiler : 20, 49.

Fam : Fagaceae

Cins : *Quercus* L.

Bitki : *Quercus pubescens* Willd.

Yöresel İsmi : Tüylü meşe.

Türkçe Adı : Boz meşe (NİĞDE), Tüylü meşe.

Bitki Tanımı : 10 m 'ye kadar yükelebilen tepede yuvarlak yaprak döken ağaçlar; genç sürgünler yoğun pubescent tüylü (bazen tüysüz); tomurcuklar yaklaşık 5 mm, kırmızımsı-kahverengi, pubescent. Yapraklar çok farklı tiplerde olabilir fakat genellikle oblong-obovat, yaklaşık 4,5-8,5 x 2,5-5 cm, üst kısmı grimsi-yeşil, alt yüzeyi kahverengimsi-gri renkli, asimetric subkordat veya rodundat, kalın yapılı, az çok içe doğru dönük kenarlı, 3-6 adet, düzensiz bariz dalgalı, tepesi akut loplulu, birinci derece damarlar 4-8; ikincil derece damarlar da bulunmakta; alt kısmın tüy örtüsü yoğun dan ince stellat-tomentoz tüylüye kadar değişebilir; yaprak sapları 5-10 mm. Çiçek sapı eksik. Kadeh derin değil, çapı 15 mm 'ye kadar; pullar yüzeye paralel, lanseolat, pubescent, kahverengimsi-gri; palamudun 2/3 'si dışarı doğru çıkmış.

Eylül ve Ekim aylarında meyve verir.

Habitat: Genellikle *Pinus nigra*, *Quercus cerris*, *Fagus*, *Castanea*, *Pyrus elaeagnifolia*, *Cistus laurifolius*, *Paliurus spinachristi* türleri ile birlikte insanlar tarafından açılmış steplerde veya yarı steplerde; nadiren makiliklerde, deniz seviyesi ile 1700 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Gözlem.

Kullanılan Organı : Gövdesi ve dalları.

Kullanılış Amacı : Yakacak olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Gövdesi ve dallarından elde edilen odun yakılır.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Fam : Geraniaceae

Cins : *Erodium* L'Hérit.

Bitki : *Erodium cicutarium* (L.) L'Hérit. subsp. *cicuratium*

Yöresel İsmi : Kocakarı iğnesi.

Türkçe Adı : İğnelik-İnnelik (Melendiz,AKSARAY), Potot (ERZURUM).

Bitki Tanımı : 40 cm 'ye kadar yükselen gövdeli, tek yıllıklar. Taban yapraklar pinnat, yaprakçıklar ovat-oblong, 4-10 mm, derince pinnatifid veya segmentler birkaç dişli. Gövde yaprakları 1-2 pinnatifid derinlikli. Stipulalar genellikle ovat. Sepaller 4-5 mm, meyvede 7 mm 'ye kadar; arista 0,2-0,5 mm, genellikle 1 veya daha uzun setalar taşır. Petaller ovat, birbirlerini örtmez, açık mor veya pembe, sepallerin 1,5-2 katı. Meyvede, gaga şeklinde uzantı 2,5-3,5 cm, merikarplar yaklaşık 5 mm, çukurcuklar guddesiz, sıklıkla dar, alt yüzde az derin oluklu.

Çiçeklenme zamanı, 6. ay.

Toplama Yeri : Yukarı Mahalle, çayır, 950 m, 23 III 2006,

H. Karataş, 1161. Yukarı Mahalle, çayır, 950 m, 01 IV 2006, *H. Karataş*, 1167. Hacıhasan Köyü, çayır, mera, 950 m, 22 V 2006, *H. Karataş*, 1257.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Çiçeklenme döneminden önce toplanan yapraklar, iyice yıkanıp suda haşlanır. Sonra yağ ile kavrulup yenir.

Kaynak Kişiler : 19, 38-42.

Fam : Guttiferae

Cins : *Hypericum* L.

Bitki : *Hypericum perforatum* L. var. *perforatum*

Yöresel İsmi : Kantaron.

Türkçe Adı : Binbirdelik otu, Kantaron, Koraman otu (Büyükdoğan / Halkapınar-KONYA), Mayasıl otu (AFYON), Sarı kantaron (Gönen-BALIKESİR, Bodrum-MUĞLA), Tendürdiyot çiçeği (Şile-İSTANBUL), Yakı otu (Gönen-BALIKESİR)

Bitki Tanımı : Çok yıllık otsu bitkiler. Gövde 10-110 cm, dik, bazen köklü, iki çizgili, dallı. Yapraklar basit, karşılıklı, 5-35 mm, ovat veya lanseolattan eliptik oblonga kadar sapsız veya yarı sapsız, düz genellikle biraz lekeli. Sepaller 5, lanseolattan oblonga kadar, eliptik ya da akuttan, akuminata kadar ya da kısa aristat, basit, birkaç yerinde siyah noktalar var. Petaller 5, sarı, 8-15 mm, nadiren 5 mm, kenarlarında siyah noktalar var. Kapsül 5-9 mm, dorsalde ve lateralde yağ kesesi bulunur.

Çiçeklenme zamanı, 4-8. aylar.

Habitat: Mezofitik bölgelerdeki kirli habitatlarda, sulu yerlerin yanında, 0-2500 m yüksekliklerde bulunur.

Toplama Yeri : Danişment Köyü, su kenarı, c. 1600 m, 05 VII 2006, H. Karataş, 1656.

Kullanılan Organı : Yapraklar, meyve ve dalları.

Kullanılış Amacı : Bademcik rahatsızlığında, idrar sökmede, balgam sökmede, nefes darlığını gidermede kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Kantaron yaprakları kurutulduktan sonra suda kaynatılır. Çay gibi demlenir. Süzüldükten sonra içilir.

Kaynak Kişiler : 49.

Fam : Juglandaceae

Cins : *Juglans* L.

Bitki : *Juglans regia* L.

Yöresel İsmi : Ceviz.

Türkçe Adı : Ceviz ağacı, Goz (HATAY, K.MARAŞ), Koz (Kışlak/Yayladağı-HATAY), Yandak (ELAZIĞ)

Bitki Tanımı : Geniş, yuvarlak tepeli, 25 (-30) m yükseklikteki ağaçlar. Ağaç gövdesi 1,5 (2,5) m çaplı, gümüş renginde-gri, ağaç kabuğu düz yüzeyli. Yapraklar 22-35 cm; yaprakçıklar 3-9 (-11), eliptikten obovata veya oblong-ovat, akut veya akuminata, düz, tüysüz damarlı. Meyve subgloboz, tüysüz, yeşil, (4-) 5 (-6) cm çaplı, endokarp kalın veya ince kırışık.

Çiçeklenme zamanı, 5. ay.

Habitat: *Quercus* veya karışık yaprak döken ormanlarda, kalkerli kayalık yamaçlarda, alüvyal topraklarda, meyve bahçelerinde, çakıllı vadilerde. Yükseklik 0-1550 m.

Toplama Yeri : Gözlem.

Kullanılan Organı : Meyveler ve yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak ve kahverengi renk elde etmek için kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Meyveleri tatlıların, çöreklerin içine konularak; kuruyemiş olarak yenir.

Meyveleri, yapraklarla beraber bir kaptaki kaynatılır. Suyu kahverengi renk verir ve kumaşı bu boyanın üzerine koymak suretiyle işlem yapılır.

Ayrıca yaprakları dövülerek saçta sürülen kınaya karıştırılır. Saç koyu kahverengi renk alır.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Fam : Lamiaceae.

Cins : *Nepeta* L.

Bitki : *Nepeta caesarea* Boiss

Yöresel İsmi : Eşek nanesi.

Türkçe Adı : Arı otu, Kedi nanesi

Bitki Tanımı : Çok yıllık; gövde dik odunsu kazıl köklü, 50-80 cm, yumuşak yatık-piloz, her tarafı salgısız. Yapraklar grimsi, darca oblong-lanseolat, 1,5-7 x 1-2 cm, ± tam veya krenulat sonlanır, piloz-tomentoz ve sapsız salgı tüylü, trunkat veya kuneat. Yaprak sapı yok veya 2 cm kadar. Çiçek durumu panikulat veya dallanmamış; vertisillaster yaklaşık 30 çiçekli, yoğun olarak uçta oblong başak şeklinde, 4-11 cm. Brakteoller linear-filiform, setoz-plumoz, kalikse eşit veya daha uzun. Kaliks tübular, 10-12 mm, yoğun salgısız-tomentoz, boğazı hafifçe meyilli; dişleri 6-8 mm, filiform, subulat. Korolla beyaz veya morumsu kırmızı-pembe, 13-15 mm, tübü ± kaliksin dişlerinden daha uzun. Nutletler genişçe oblong, etrafı üç köşeli, 1,4 x 1 mm, tüberküllü.

Çiçeklenme zamanı, 7-8. aylar.

Habitat: Kaya yamaçları maki, seyrek yaprak döken koruluk, kuru dere yataklarında, 650-1700 m arındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Belören Köyü, su kenarı, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1300. İnköy, bahçe kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1369. Akçaören Köyü, bahçe kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1436. Ilıslık Köyü, su kenarı, c. 1400 m, 02 VII 2006, *H. Karataş*, 1529. Sarmaşık Köyü, su kenarı, 1200 m, 04 VII 2006, *H. Karataş*, 1614. Danişment Köyü, su kenarı, c. 1500 m, 05 VII 2006, *H. Karataş*, 1633.

Endemik : Endemik.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Öksürüğü kesmek ve göğsü yumuşatmak için kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yapraklar iyice yıkanır, kaynar suya konulur, içine limon ve bal koyularak içilir. Ayrıca içine papatya da konularak kaynatılabilir.

Kaynak Kişiler : 3-18, 20, 30-42, 49.

Cins : *Salvia* L.

Bitki : *Salvia sclarea* L.

Yöresel İsmi : Pire kaçırın.

Türkçe Adı : Adaçayı (Karaosmanoğlu köyü-YOZGAT), Ayıkulağı, Misk ada çayı, Tüylü ada çayı.

Bitki Tanımı : İki yıllık veya kısa ömürlü çok yıllıklar. Yapraklar basit, genişçe ovattan ovat-oblonga, yaklaşık 8-14 x 5-10 cm, kordat, pubescent, krenat-kemirilmiş; yaprak sapı 3-9 cm. Çiçek durumu panikulat, çok çiçekli; vertisillasterler 2-6 çiçekli, aralıklı. Brakteler çiçekleri kapatır, pembeden maviye, zarımsı, ovat, akuminat, 15-35 x 10-25 mm. Pedisel 2-3 mm, dik-yayık. Kaliks ovat-kampanulat, yaklaşık 10 mm, meyvede 13 mm 'ye ulaşır, skabrit, sapsız salgı hücreli; üst dudak tridentat, mukronat. Korolla üst dudağı lila ve alt dudağı krem 20-30 mm; tübü aniden şişkinleşmiş, pulcuklu; üst dudak falkat. Nutlet dairemsi, üç stiluslu, 3 x 2 mm. $2n=22$.

Çiçeklenme zamanı, 5-8. aylar.

Habitat: Kayalık volkanik yamaçlar, karışık iğne yapraklı ve yaprak döken korular şist kıyılarında, 0-2000 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Alpagut Köyü, tarla kenarı, 880 m, 09 VII 2005, *H. Karataş*, 1116, 1119. Belören Köyü, yol kenarı, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1298. Yerkuyu Köyü, tarla kenarı, c. 1100 m, 11 VI 2006, *H. Karataş*, 1337. İnköy, tarla kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1401. Kızılibrik Köyü, yol kenarı, 1600 m, 03 VII 2006, *H. Karataş*, 1562. Sarmaşık Köyü, yol kenarı, 04 VII 2006, c. 1200 m, *H. Karataş*, 1587. Danişment Köyü, yol kenarı, c. 1500 m, 05 VII 2006, *H. Karataş*, 1647.

Kullanılan Organı : Toprak üstü kısımları.

Kullanılış Amacı : Pireden korunmak için kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin toprak üstü kısımları toplanıp akşamları yatarken yatağın yanına konulur. Kokusuna pire gelmez.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Bitki : *Salvia verticillata* L.

Yöresel İsmi : Şapla, kara şapşak, kara kabalak.

Türkçe Adı : Dadırak (ERZURUM), Kara ot (İkizdere-RİZE).

Bitki Tanımı : Çok yıllık, gövde dik veya yükselici, 50-70 cm, üstte dallanmış veya değil, pilozdan villoza kadar, aşağıda sapsız salgılı. Yapraklar basit,

ovat-oblong, 1-13 x 0,8-9 cm, pilozdan villoza kadar, çok sayıda sapsız salgı tüylü, ± düzden serrata kadar, dairemsiden kordata kadar, yaprak sapı 1,5-7 (-9) cm. Vertisillasterler 18-40 çiçekli, bariz aralıklı. Brakte ovat-akuminat, yaklaşık 3-4 x 5-7 mm, düşücü. Pedisel 2-8 mm, geri kıvrık. Kaliks tübular, 5-6 mm, meyvede yaklaşık 7 mm, iki oluklu üst dudaklı, menekşe-mavi, pilozdan villoza kadar sapsız salgı tüylü, dişleri mukronat. Korolla menekşe mavi 5-9 mm, tübü dik, yaklaşık 5-8 mm, v şeklinde annuluslu, üst dudak dik, tabanda daralmış.

Çiçeklenme zamanı, 5-9. aylar.

Habitat: *Pinus*, *Quercus*, *Fagus* ve *Corylus* korulukları, çayırlar, çakıllı dere yatakları, yol kenarlarında, 0-2300 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Salvia verticillata L. subsp. *verticillata*

Toplama Yeri : Alpagut Köyü, tarla kenarı, 890 m, 09 VII 2005, *H. Karataş*, 1126. Belören Köyü, taşlık arazi, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1289. Yerkuyu Köyü, tarla kenarı, c. 1100 m, 11 VI 2006, *H. Karataş*, 1345. Akçaören Köyü, bahçe kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1455. Sarmaşık Köyü, yol kenarı, c. 1200 m, 04 VII 2006, *H. Karataş*, 1604. Danişment Köyü, yol kenarı, c. 1500 m, 05 VII 2006, *H. Karataş*, 1618.

Salvia verticillata L. subsp. *amasiaca* (Frey & Bornm.) Bornm.

Toplama Yeri : Yukarı Bozan Köyü, Hattuğun Türbe mevkii, yol kenarı, 1200 m, 11 VI 2005, *H. Karataş*, 1085. Yukarı Mahalle, yol kenarı, 950 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1421. Akçaören Köyü, bahçe kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1452. Kızılibrik Köyü, yol kenarı, 1600 m, 03 VII 2006, *H. Karataş*, 1576.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin yaprakları toplanıp iyice yıkanır. Daha sonra sulu yemeği veya kavurması yapılarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 3-6, 21-42, 49, 50.

Cins : *Sideritis* L.

Bitki : *Sideritis perfoliata* L.

Yöresel İsmi : Adaçayı.

Türkçe Adı : Eşek çayı (Akseki-ANTALYA)

Bitki Tanımı : 20-60 cm, basit veya dallı, çok yıllıklar. Yünlü-örümcek ağimsi ve az çok çıplaklaşan görünüşlü, az olarak hirsut, çok sayıda kısa glandlı. Orta gövde yaprakları ovat veya oblongdan oblong lanseolata, 4-9 x 1-3 cm, akutumsu veya akut, yuvarlağimsi-kordat ve yarı amplexikaul, yoğun olarak perfoliat, az çok tepede dentikulat veya düz, yoğun ağimsi damarlı. Yalancı çevrel dizilişli çiçekler 6-17, 6-15- çiçekli, 1-7 cm mesafeli. Ortadaki brakteler sarımsı, ovattan orbikulara ve kordat, 3 x2 cm, akuminat veya kaudat, tüyler guddesiz 3mm. Kaliks 10-13 mm, dişler 2,5-5 mm, akut veya mukronat, hirsut olan tüyler guddesiz 3 mm, tüp, salgı tüylü veya salgı tüysüz. Korolla parlak sarı, 13-15 mm, tüylü ve iç yüzde kahverengi çizgili.

Çiçeklenme zamanı, 5-9. aylar.

Habitat: Kireçtaşlı kayalar, Pinus ormanları, makiler, meşe topluluklarında. Yükseklik, 0-2000 m 'lere kadar.

Toplama Yeri : Belören Köyü, taşlı arazi, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1277.

Kullanılan Organı : Çiçekli ve yapraklı dallar.

Kullanılış Amacı : Çay olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Çiçek ve yaprak taşıyan dallar çay gibi demlenerek süzöldükten sonra şekerle içilir.

Kaynak Kişiler : 30-34.

Cins : *Thymus* L.

Bitki : *Thymus longicaulis* C. Presl subsp. *longicaulis* var. *longicaulis*

Yöresel İsmi : Kekik.

Türkçe Adı : Taş kekiği (Gönen-BALIKESİR).

Bitki Tanımı : Çiçekli gövdeler genel olarak 10 cm ve gövde yapraklarının hepsi yaklaşık olarak birbirine eşit, 13,5 x 1,2-3,4 mm, genellikle boyu eninin 3-5 katı kadar, linear-lanseolattan oblanseolata kadar ya da eliptik-lanseolat,

sıklıkla kenarları geri kıvrık; eterik yağ hücreleri çok sayıda ve genellikle kırmızı renkte; yan damarlar kaybolmuş ya da tam gelişmemiş, çabuk düşücü. Brakteoller genellikle 1-2 mm, pedisellerden kısa. Kaliks 2,5-4 mm, tüpü dudaklardan kısa ya da eşit; üst dudak alttakiler ile aynı boyda ya da hafif uzun.

Çiçeklenme zamanı, 4-8. aylar.

Habitat: Orman açıklıkları, kayalık yamaçlar, kuru dere kenarları, deniz seviyesinden 2200 m 'lere kadar yayılış gösterir.

Toplama Yeri : Çörekçiler Köyü, kayalık yamaç, 930 m, 12 VI 2005, H. Karataş, 1094.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Çay ve baharat olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Kurutulmuş kekik yaprakları yemeklere kullanılır; ayrıca çay gibi demlenerek içilir.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Bitki : *Thymus sipyleus* Boiss. subsp. *rosulans* (Borbas) Jalas

Yöresel İsmi : Kekik.

Türkçe Adı : Kekik (Melendiz, AKSARAY)

Bitki Tanımı : Alçak odunsu ve çok dallı yoğun yastık formunda yarı çalılar. Çiçekli gövde 1-7 (-10) cm, dik, her tarafı kısa geri kıvrık tüylü; internodlar genellikle yapraklardan daha kısa; koltuklardaki kümeler küçük, ovat, yapraklardaki kiremit gibi sıkı bir diziliş var. gövde yaprakları 3-6 (-7,5) mm, ovattan lanseolata kadar değişen, obtus, ± etli; eterik yağ hücreleri genellikle yok veya üstte az; yan damarlar kenarlarda kalınlaşır, yaprak benzeri braktelerde iyi gelişmiş. Brakteoller genellikle 1-1,5 mm, genellikle pediselden daha uzun. Kaliks 3,2-3,8 (-4,5) mm, genellikle yeşil, ± kampanulat; dudaklar eşit uzunlukta ve tübe eşit; üst dişler 0,5-0,9 (-1,2) mm. Korolla beyaz, bazen pembe, 5-6 mm.

Çiçeklenme zamanı, 5-8. aylar.

Habitat: Dağ stepleri, kayalık yamaçlarda, 400-2700 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Ömerli Köyü, Namazlağ ardı mevki, step, 880 m, 12 VI 2005, H. Karataş, 1098.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Çay ve baharat olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Kurutulmuş kekik yaprakları yemeklere kullanılır; ayrıca çay gibi demlenerek içilir.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Fam : Loranthacea

Cins : *Viscum* L.

Bitki : *Viscum album* L. subsp. *album*

Yöresel İsmi : Ökse otu.

Türkçe Adı : Armut otu, Armut öveleği ((Melendiz, AKSARAY)), Arsız ot, Bırıç, Burç, Burç çiçeği (Küçük Teflek köyü), Buruç, Çarşı çekemi (DİYARBAKIR, MARDİN), Çekem, Çeken (DİYARBAKIR, MARDİN), Çekem, Çekim, Çekkem, Çeküm, Çetin, Çiğirdik, Fitri (Şavşat-ARTVİN), Gebelek (KONYA), Gelimkara (Eceabat), Gevele, Goyce, Göbelek (Senirkent-İSPARTA), Göğçe, Göğelek, Gökce, Gökçe, Göveldek, Gövelek, Göylek, Güveldek, Güvelek (Akseki-ANTALYA), Güveltek otu (Altınhisar-NİĞDE), Kuşburnu gökçesi (Merzifon-AMASYA, TOKAT), Öğse, Ökselek, Ökse otu, Purc, Purç, Purçak, Yazkış gövdesi (KAYSERİ)

Bitki Tanımı : Gövdeler 80 cm 'ye kadar dallanmış. Yapraklar 2,5-7 (-8) cm, obovat-oblong, obtus, 3-5 damarlı. Çiçekler fasiküllerde 3-5 çiçekli. Periant 4 parçalı, zarsı, erkek tepaller 4-5 mm, ovat, akut; dişi tepaller 0,5-0,75 mm, üç köşeli, akut. Meyve yaklaşık 1 cm, beyaz veya sarı, küremsi veya armut şeklinde.

Çiçeklenme zamanı, 3-6. aylar.

Habitat: Çeşitli ağaçlar üzerinde. Yükseklik, 300-2000 m.

Toplama Yeri : Korgun: Kesecik Köyü, Çayırbaşı mevki, ahlat ağacı üzeri, 1240 m, 11 VI 2005, H. Karataş, 1056.

Kullanılan Organı : Meyveleri.

Kullanılış Amacı : Çocukların gece işemesini önlemek için kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Meyveler suyla kaynatılır ve süzülür. Suyuna bal katılır. Sabah akşam çocuğa içirilir.

Kaynak Kişiler : 51.

Fam : Malvaceae

Cins : *Alcea* L.

Bitki : *Alcea pallida* Waldst. & Kit., Tly.

Yöresel İsmi : Hatmi

Bitki Tanımı : Uzun boylu çok yıllıklar. Gövdeler yıldız tüyleri de içeren tomentoz bir tüy örtüsüne sahip. Yapraklar genellikle kalın, basit ya da 5-7 loplu, genellikle üst yüzeyi yıldızsı tüylerle kaplı. İnvolutrum kaliksin yarısı kadar ya da daha uzun. Kaliks çiçekte çizgili değil fakat daha sonra çizgiler belirlemekte. Petaller genellikle sarımsı tabanlı beyaz, pembe ya da leylak renginde. Merikaplar kanatlı ve üzerleri bariz olarak siğilli.

Çiçeklenme, 6- 10. aylar.

Habitat: Yol kenarları, tarlalar, step, hendekler vb., 3000-1500 m 'ler arasında yayılış gösterir.

Toplama Yeri : Yukarı Bozan Köyü 'ne 1 km kala, Pinus- Quercus karışık orman, 1290 m, 09 VII 2005, *H. Karataş*, 1139.

Kullanılan Organı : Çiçekleri ve tohumları.

Kullanılış Amacı : Ağrıları gidermede, böbrek taşlarını eritmede, öksürüğü kesme, göğüs tıkanıklığında kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Kurutulmuş çiçekler yakı yapılırsa ağrılara iyi gelir. Tohumları kaynatılıp içildiğinde böbrek taşlarını eritmeye, öksürüğü kesmeye, göğüs tıkanıklığına iyi gelir.

Kaynak Kişiler : 38-42.

Cins : *Malva* L.

Bitki : *Malva neglecta* Wallr.

Yöresel İsmi : Ebegümeçi.

Türkçe Adı : Ebegümece (Yahyalı-KAYSERİ), Ebegümece (Akseki-ANTALYA), Küçük ebegümece.

Bitki Tanımı : Tek yıllık bitkiler. Gövde yükselicide dike kadar değişebilir, kılsı piloz ve bazen yıldızsı tüylü. Yapraklar az çok orbikular, çok az derin parçalı, krenat kenarlı, piloz tüylü. Çiçekler yaprakların gövdeye birleştiği yerlerden çıkar. Epikaliks parçaları linear. Sepaller genişçe üç köşeli, 2-4 mm, Petaller 8-14 mm, tabanda tüylü, pembeden beyaza kadar değişebilen renklerde. Merikarp piloz tüylü, pürüzsüz.

Çiçeklenme zamanı, 5-8. aylar.

Habitat: Stepler, açık alanlar, yol kenarları, nemli arazilerde deniz seviyesi ile 2000 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Yukarı Mahalle, yol kenarı, 950 m, 16 V 2005, *H. Karataş*, 1037,1038. Satılar Köyü, tarla kenarı, c. 1300 m,19 V 2006, *H. Karataş*, 1175. Hacıhasan Köyü, tarla kenarı, 950 m, 22 V 2006, *H. Karataş*, 1250. Belören Köyü, tarla, yol kenarı, c. 1000 m, 10 VI 2005, *H. Karataş*, 1325. Yerkuyu Köyü, tarla kenarı, c. 1100 m, 11 VI 2006, *H. Karataş*, 1352. İnköy, tarla, yol kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1375. Ilıslık Köyü, yol kenarı, c. 1400 m, 02 VII 2006, *H. Karataş*, 1501. Sarmaşık Köyü, yol kenarı,1200 m, 04 VII 2006, *H. Karataş*, 1612. Danişment Köyü, yol kenarı, c. 1500 m, 05 VII 2006, *H. Karataş*, 1637.

Kullanılan Organı : Yapraklar, tüm bitki.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak ve mayasıl tedavisinde kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yapraklar ıspanak gibi her şekilde pişirilerek yenir. Ayrıca çorbası da yapılır.

Mayasıl tedavisinde bitki köküyle birlikte iyice yıkandıktan sonra kaynatılır. Suyu süzülerek sabahları 1 bardak içilir.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Fam : Morinaceae

Cins : *Morina* L.

Bitki : *Morina persica* L. var. *persica*

Yöresel İsmi : Ala göz diken, eşek anırtan.

Türkçe Adı : -

Bitki Tanımı : Dik çıplak veya piloz 1,5 m gövdeli çok yıllıklar. Yapraklar halkalı, derimi, lanseolat, kenarları sinuat, uzun dikenli dişli; alt yapraklar çıplak, üst yapraklar glandular-pubessent. Çiçekler 4-7 (-10) halkalı, hoş kokulu. Korolla 3,5-5,5 cm, çok uzun tüblü, başlangıçta beyaz, sonra pembe veya kırmızımsı olur, pubessent. İnvolusel 6-13 mm, tübular-kampanulat, piloz, uçta dikenli, genellikle 2 tanesi diğerlerinden daha uzun. Kaliks 9-16 mm, 2 loblu, loblar tam veya 2 loblu.

Çiçeklenme zamanı, 5-8. aylar.

Habitat: Kayalık yamaçlar, çakıllıklar, yol kenarlarında, 300-2750 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Karataş Köyü, yol kenarı, 1300 m, 09 VII 2005, *H. Karataş*, 1136. Akçaören Köyü, yol kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1431. Ilıslık Köyü, yol kenarı, c. 1400 m, 02 VII 2006, *H. Karataş*, 1516. Kızılibrik Köyü, yol kenarı, 1600 m, 03 VII 2006, *H. Karataş*, 1547.

Kullanılan Organı : Çiçekler.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin çiçekleri yenilir.

Kaynak Kişiler : 7-18, 35, 36, 37, 50.

Fam : Papaveraceae

Cins : *Glaucium* Adans.

Bitki : *Glaucium corniculatum* (L.) Rud. subsp. *corniculatum*

Yöresel İsmi : Gelincik.

Türkçe Adı : -

Bitki Tanımı : Bir yıllık veya iki yıllık otsular. Gövde yükselici-dik, 70 cm 'ye kadar boylanabilir. Yapraklar viloz, pinnatifid, segmentler darca oblong, dentat. Çiçekler 2,5-5 cm çapında. Sepaller 1-2,5 cm, skabrit-hirsut. Petaller 1,5-2,5 cm, sarı, turuncu veya kırmızı. Silikva piloz, 10-20 cm.

Çiçeklenme zamanı, 5-7. aylar.

Habitat: Tepe yamaçlarda, 0-1350 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Belören Köyü, tarla, yol kenarı, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1318. İnköy, tarla kenarı, c.1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1368. Akçaören Köyü, bahçe kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1474. Ilıslık Köyü, yol kenarı, c. 1400 m, 02 VII 2006, *H. Karataş*, 1514. Kızılibrik Köyü, yol kenarı, 1600 m, 03 VII 2006, *H. Karataş*, 1582.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitki çiçeklenmeden toplanan yapraklar iyice yıkanır. Daha sonra sulu yemeği veya kavurması yapılarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 7-18, 20, 30-37, 50.

Fam : Pinaceae

Cins : *Abies* Miller

Bitki : *Abies nordmanniana* (Stev.) Spach subsp. *bornmuelleriana* (Mattf.) Coode & Cullen

Yöresel İsmi : Gök nar

Türkçe Adı : Gök nar (Uludağ Gök narı)

Bitki Tanımı : 35 m 'ye kadar uzayabilen ağaçlar. Ağaç kabuğundaki genç sürgünler grimsi, daha sonra grimsi-siyah, çıplak veya tüylü. Yapraklar linear veya linear-oblong, akuttan trunkat-emerginata kadar değişen. Kozalaklar silindirik, reçineli, brateler pullardan dışarı çıkar, onların bitiş noktasına döner.

Toplama Yeri : Gözlem.

Endemik : Endemik.

Kullanılan Organı : Gövdesi, dalları.

Kullanılış Amacı : Yakacak olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Gövde ve dallardan elde edilen odun ve tomruklar yakacak olarak kullanılır.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Cins : *Pinus* L.

Bitki : *Pinus nigra* J. F. Arnold subsp. *nigra* var. *caramanica* (Loudon)

Rehder

Yöresel İsmi : Karaçam.

Türkçe Adı : Karaçam

Bitki Tanımı : 30 m 'ye kadar yükselebilen ağaçlar. Gövde kabuğu koyu griden siyaha kadar değişen renklerde. Genç sürgünler tüysüz. Yapraklar 70-180 x 2 mm, koyu yeşil, genellikle kıvrık. Tomurcuklar reçineli. Kozalaklar ovoit, dik veya yükselici. Pullar düz, pulların sırtındaki çıkıntı ± düzleşmiş.

Habitat: Genellikle baskın bir ağaç, 300-1800 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Gözlem.

Kullanılan Organı : Gövdesi, dalları.

Kullanılış Amacı : Yakacak olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Gövde ve dallardan elde edilen odun ve tomruklar yakacak olarak kullanılır.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Fam : Plantaginaceae

Cins : *Plantago* L.

Bitki : *Plantago major* L. subsp. *major*

Yöresel İsmi : Siğilli ot.

Türkçe Adı : Ateşyaprağı (SİVAS), Bağa (SİVAS), Bağ yaprağı (Yelatan/Çamardı-NİĞDE), Bağa yaprağı (KARS), Beşdamar otu, Boduk kulağı ((Melendiz, AKSARAY)), Damar otu (Yeşilyurt köyü / Yomra-TRABZON), Eşik otu (Üçköy/Ereğli-ZONGULDAK), Habzevk (İnliören / Pınarbaşı-KAYSERİ), Kırdilim (NİĞDE), Kırksinir, Pelvan otu (NİĞDE), Siğillik otu (Çubuk-ANKARA), Sinirli ot (Akseki-ANTALYA, NİĞDE), Sinirsek yaprağı (Sabunlar/Devrek-ZONGULDAK, KARABÜK), Sinsek yaprağı (Üçköy/Ereğli-ZONGULDAK, Davutlar/Ereğli-ZONGULDAK), Siysek yaprağı (Batı Karadeniz bölgesi), Siyilli yaprak (İç Anadolu bölgesi), Sümürşük (ANKARA,

KARABÜK), Şimşek otu (Batı Karadeniz bölgesi), Şortuk (SAKARYA), Yara otu (BOLU), Yedi damar otu (Şile-İSTANBUL).

Bitki Tanımı : Çok yıllık, (4-) 10-50 (-70) cm uzunluğunda, bir veya birkaç rozet yapraklı bitkiler. Yapraklar 3-37 x 1-11,5 cm ebatlarında, lamina eliptik-ovattan rodundat-ovata kadar değişen şekillerde, 5-9 damarlı, yaprak kenarları düzensiz dentat veya undulat, yaprak sapı genellikle laminayla aynı boyda. Skapus 3-30 cm, belli belirsiz oluklu veya çizgili, yapraklarla aynı boyda veya daha uzun, kısa tüylü. Spika 4-40 cm, darca silindirik, tabanda eksik fakat diğer yerlerde yoğun. Alt brakteler 2-2,5 mm ve sepallerden daha uzun, üst 1 mm, brakteler sepallerden daha kısa, ovat şekilli, tüysüz. Sepaller 2-2,5 mm, ± aynı boyda, tüysüz yeşil renkli. Korolla tüpü 2,5-3 mm, tüysüz; korolla lopları 1 mm 'den daha kısa, üç köşeli. Kapsül 2-4 mm, ovalden koniğe kadar değişen şekilde. Tohumlar 6-30 adet, üç köşeli, elips şeklinde. Çiçeklenme zamanı, 6-8. aylar.

Habitat: Nehir ve ırmak kıyılarında, yol kenarlarında, boş arazilerde, meralarda, sürülüp ekilebilen yerlerde, deniz seviyesi ile 2440 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Belören Köyü, yol kenarı, c.1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1278. İnköy, yol kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1370. Akçaören Köyü, bahçe kenarı, c. 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1459. Ilıslık Köyü, yol kenarı, c. 1400 m, *H. Karataş*, 1505. Kızılibrik Köyü, mera, 1600 m, 03 VII 2006, *H. Karataş*, 1550. Kızılibrik Köyü, yol kenarı, 1600 m, 03 VII 2006, *H. Karataş*, 1574. Sarmaşık Köyü, yol kenarı, c. 1200 m, 04 VII 2006, *H. Karataş*, 1594. Danişment Köyü, yol kenarı, c. 1600 m, 05 VII 2006, *H. Karataş*, 1658.

Kullanılan Organı : Yaprakları ve tohumları kullanılır.

Kullanılış Amacı : İshal ve iltihaplı yaraların tedavisinde kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : İshalde: Tohumları kaynatılıp süzülerek içilir.

İltihaplı yaralarda: Taze yapraklar yaranın üzerine konur ve iltihabın akması sağlanır.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Fam : Plumbaginaceae

Cins : *Acantholimon* Boiss.

Bitki : *Acantholimon venustum* Boiss. var. *venustum*

Yöresel İsmi : Çoban yastığı, karın geveni.

Türkçe Adı : At geveni, Çoban yastığı (ERZURUM), Domuz diken, Kar diken, Kar geveni, Kirpi otu, Pişik geveni (Çepni / Gemerek-SİVAS).

Bitki Tanımı : Gevşekten yoğunla yastıklı küçük çalılar. Yapraklar donuk mavimsi yeşilden donuk mavimsi yeşil-yeşile, lineardan linear-lanseolata, 40 x 1 mm, kenarları skabriduloz. Skapus yapraklara eşit veya yapraklardan daha uzun. Başaklar basit, nispeten gevşekçe iki sıralı. Başakçıklar 10, 12 mm. Dıştaki brakte 6 mm, akuttan akuminata, iç braktelerden daha kısa; iç brakteler oblong-lanseolat, omurgalı, akut veya obtus, kuspilat. Kaliks tübü piloz, dudakları belli belirsiz 5 loplu, pembeden morumsu kırmızıya, damarlar genellikle tek renkli, kenara erişmiş veya dışarı uzanır. Petaller koyu pembe. Çiçeklenme zamanı, 6-8. aylar.

Habitat: Volkanik yamaç kayalıkları kireçtaşı tepeler, dağ bozkırı, Pinus ve karışık ormanlarda, 650-2350 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Ilıslık Köyü, step, c. 1400 m, 02 VII 2006, *H. Karataş*, 1494. Kızılibrik Köyü, mera, 1600 m, 03 VII 2006, *H. Karataş*, 1567.

Kullanılan Organı : Toprak üstü kısımları.

Kullanılış Amacı : Hayvanların karnını alazlamak için kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Hayvanın karnının altı şişince bitkinin toprak üstü kısmından bir parça alınıp, hayvanın karnı alazlanır. Ayrıca dağda çobanlar bitkinin üzerine parkalarını atarak yastık olarak kullanırlar.

Kaynak Kişiler : 7-18, 50.

Fam : Poaceae

Cins : *Poa* L.

Bitki : *Poa bulbosa* L.

Yöresel İsmi : Sakal.

Türkçe Adı : Akrep otu (HATAY, K.MARAŞ), Çayır otu (Melendiz, AKSARAY).

Bitki Tanımı : Çok yıllık, yoğun kaspitoz; taban kını şişkin, soğan formunda. Gövde 20-55 cm, düz, silindirik, tabanda yapraksı. Ligula 1-2 mm, akuttan dairemsiyeye kadar değişebilen, şeffaf. Panikula 2,5-7 cm, birleşik olabilir, ovoid; dallar skabrit, altta nodlar 2-4. başakçıklar sıklıkla sürgün taşır, 6-20 cm. Glume ovat, $\pm$ eşit. Lemmada kayıkçık tüylü ve kenarları damarlı, lanat veya tabanda değil. Paleada kayıkçık skabrit.

Çiçeklenme zamanı, 5-7. aylar.

Habitat: Step, kuru çayırıklar, kayalık yamaçlar, maki frigana, dik yamaçlarda, 0-3000 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Satılar Köyü, çayır, tarla kenarı, c. 1300 m, 19 V 2006, *H. Karataş*, 1216. Hacıhasan Köyü, çayır, 950 m, 22 V 2006, *H. Karataş*, 1258. Belören köyü, çayır, mera, yol kenarı, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1285.

Kullanılan Organı : Toprak üstü kısımları.

Kullanılış Amacı : Süs olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin toprak üstü kısmı toplanıp püskülleri boyanarak vazolara süs olarak konulur.

Kaynak Kişiler : 1, 2, 19, 30-34.

Cins : *Stipa* L.

Bitki : *Stipa holosericea* Trin.

Yöresel İsmi : Sakal.

Türkçe Adı : Kırtıl (Eriç/Kemah-ERZİNCAN).

Bitki Tanımı : Kaspitoz çok yıllık. Gövde 40-90 cm, dik, sert, aşağı nodlarda çıplak veya pubescent. Yaprak kınları çıplak veya kadifemsi, genellikle kenarları silli. Dils gövde yaprakları 5-11 mm, sert yapılı, çok damarlı. Yaprak ayaları sert, genellikle iç içe katlı ve ipliksi, dış tarafı çıplak veya skabrit, iç tarafı tüylü. Panikula uzamış, az çiçekli. Başakçıklar lanseolat, beyazımsı. Glumeler $\pm$ eşit, uzun akuminat, 1,5-4 cm. Lemma 11-18 mm, aşağı yarısı

tüylü; arista iki dirsekli, 18-25 cm; sütun yoğun pubescent. Anterler uçta sakallı.

Çiçeklenme zamanı, 5-7. aylar.

Habitat: Step, kuru yerler ve kayalık dağ yamaçlarında, 300-2500 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Akçaören Köyü, bahçe kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, H. Karataş, 1437.

Kullanılan Organı : Toprak üstü kısımları.

Kullanılış Amacı : Süs olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin üst kısımları toplanır, vazolara kurutulmuş çiçeklerin arasına süs olarak konulur.

Kaynak Kişiler : 35, 36, 37.

Cins : *Zea* L.

Bitki : *Zea mays* L.

Yöresel İsmi : Mısır.

Türkçe Adı : Mısır, Sümek darı (Akseki-ANTALYA).

Bitki Tanımı : Gövdeleri 4 m 'ye kadar veya daha uzun, tek parça, 2-6 cm çapında, dik, alt nodlarda köklenen bitkiler. Ligula trunkat, 3-5 mm. Yaprak aysının boyu 90 cm veya daha uzun, eni 3-12 (-15) cm, linear-akuminat, kenarları dalgalı. Erkek çiçek durumları 15-30 x 17-25 cm, dik; başakçıklar 6-15 mm. Dişi çiçek durumları yaklaşık 20 cm; stilus çok uzun (4 cm 'ye kadar), sarkık ve çiçek açma devresinden sonra kının dışına çıkmış durumda. Karyopsis genellikle kama şeklinde, 5-10 mm, sırt-karın bölgesinden yassılaştırmış.

Çiçeklenme zamanı, 6-10. aylar.

Habitat: Kültürünün yapıldığı ve terk edilmiş tarlalarda, deniz seviyesi ile 1830 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Gözlem.

Kullanılan Organı : Meyveleri.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Mısır koçanıyla haşlanıp veya ateşte közlenip meyveleri yenir. Ayrıca kurutulan meyveler haşlanıp yemeklere tat versin diye konulur veya patlatılarak çerez olarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Fam : Polygonaceae

Cins : *Polygonum* L.

Bitki : *Polygonum cognatum* Meissn.

Yöresel İsmi : Madımak, kadın parmağı.

Türkçe Adı : At mercimeği (NEVŞEHİR), Badıma, Badımak, Badımalak, Badıma, Badimah, Cacık (Yamuklar köyü-YOZGAT), Can otu (ÇORUM), Çoban ekmeği (VAN), Gıbışkan (Akseki-ANTALYA), Kadımalak-Kadimelek (Ortaköy-ANKARA), Kayışkiran (G.ANTEP), Kuşekmeği, Kuşepmeği, Kuşeymeyi, Kuşkuş (Turhal-TOKAT), Kuşkuşekmeği, Kuş yemi, Madamak, Madık, Madımak (Küçük Teflek Köyü-KIRŞEHİR), Madımalığı, Madımalah, Madımalak, Madınak, Madımak, Madımalak, Madumah, Mardımalak, Mercimelek ((Melendiz, AKSARAY)), Mercimenek (Develi-KAYSERİ).

Bitki Tanımı : Çok yıllık. Gövde toprak üzerinde yatık. Okrea saydam, 3 damarlı, bariz, internodlarla aynı boyda veya daha uzun. Yapraklar oblong-eliptik, yaprak saplı, genellikle belli belirsiz mukronat. Çiçekler yaprak eksenlerinde demetler halinde. Periant pembemsi, 4-5 mm, meyvede sertleşir ve büyür. Nut parlak, Periantın içinde.

Çiçeklenme zamanı, 5-9. aylar.

Habitat: Yol kenarları, yamaçlar, uçurumlar, kültür arazilerinde, 720-3000 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Yukarı Mahalle, yol kenarı, 950 m, 16 V 2005, *H. Karataş*, 1036. İnköy, tarla kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1373.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yapraklar toplanıp iyice yıkanır. Daha sonra soğanla kavrulur veya bulgurla sulu yemeği pişirilerek yenilir.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Cins : *Rumex* L.

Bitki : *Rumex crispus* L.

Yöresel İsmi : Efelek.

Türkçe Adı : Alabada (Akseki-ANTALYA), Evelek (Melendiz çayı-AKSARAY, SAKARYA), Evelik (ERZURUM), Kazan kulpu ((Melendiz, AKSARAY)), Sığırkuyruğu (Azdavay-KASTAMONU)

Bitki Tanımı : 150 cm 'ye kadar uzayabilen çok yıllık bitkiler. Taban yapraklarının şekli dar lanseolattan oblanseolata kadar değişen, yaprakların boyu, eninin 3 katı uzunluğunda, uç kısımları akut. Yaprak saplarının üst kısımları oluklu, aşağı ortada eklemli. Çiçeklenme durumu yoğun. Çiçek sapları meyvenin periant parçalarından daha uzun. Meyveli periant parçaları kordattan üç köşelia kadar değişen şekillerde, 4-5 x 3-4 mm ebatlarında.

Çiçeklenme zamanı, 5-7. aylar.

Habitat: Bataklıklar ve açık alanlarda, deniz seviyesi ile 2300 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Yukarı Mahalle, bahçe kenarı, 940 m, 24 IV 2005, *H. Karataş*, 1021. Yukarı Mahalle, yol kenarı, 16 V 2005, *H. Karataş*, 1026. Satılar Köyü, tarla kenarı, c. 1300 m, 19 V 2006, *H. Karataş*, 1192. Belören Köyü, tarla kenarı, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1327. Yerkeyu Köyü, tarla kenarı, c. 1100 m, 11 VI 2006, *H. Karataş*, 1350. İnköy, tarla kenarı, yol kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1385. Akçaören Köyü, bahçe kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1458. Ilıslık Köyü, yol kenarı, c. 1400 m, 02 VII 2006, *H. Karataş*, 1490. Danişment Köyü, yol kenarı, c. 1600 m, 05 VII 2006, *H. Karataş*, 1657.

Kullanılan Organı : Yapraklar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yapraklar suda az haşlanır. Daha sonra içine soğanla kavrulmuş pirinç koyulup sarılır, 20 dk pişirilir. 15-20 dakika dinlendirdikten sonra yenilir.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Fam : Portulacaceae

Cins : *Portulaca* L.

Bitki : *Portulaca oleracea* L.

Yöresel İsmi : Semizotu.

Türkçe Adı : Bostan güzeli (Belkavak, Akpınar köyleri-YOZGAT, Ladik-KONYA), Ekşi ot, Semiz otu, Semizlik, Soğukluk (Kumluca köyü-YOZGAT, ESKİŞEHİR, Keçiören-ANKARA), Temizlik ((Melendiz, AKSARAY)), Tokmağan (Akseki-ANTALYA), Yabani semiz otu.

Bitki Tanımı : Etili, tek yıllık bitkidir. Dik veya sürünücü, 5-20 (-50) cm boylarında, tam ve sapsız. Sepaller, dipte tüp şeklinde birleşmiş, petal 5, sarı. Ovaryum orta veya alt durumlu. Meyve kapakla açılan kapsül.

Çiçeklenme zamanı, 7-11. aylar.

Habitat: Kültür bahçelerinde, döküntü yerlerde.

Toplama Yeri : Sarmaşık Köyü, bostan, c. 1200 m, 04 VII 2006, *H. Karataş*, 1608.

Kullanılan Organı : Yaprakları ve dalları.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Yemeği için; semiz otları, yağ, soğan, salça ile tavada kavrulur. Üzerine tuz ilave edilip kavrulurken yenir. Ispanak gibi pişirilerek sarımsaklı yoğurtla yenir.

Salatası için; semizotu, domates ve soğanla birlikte ince ince doğranıp üzerine limon, yağ ve tuz ekilerek yenir.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Fam : Ranunculaceae

Cins : *Ranunculus* L.

Bitki : *Ranunculus constantinopolitanus* (DC.) d'Urv.

Yöresel İsmi : Mayıs çiçeği.

Türkçe Adı : Dügün çiçeği.

Bitki Tanımı : Çok yıllık, 20-75 cm boyundaki bitkiler. Gövde genellikle yaprak sapları gibi yoğun hirsut tüylü, tripartit yaprakların çıktığı yer ve üstünde dallanmış; 2 veya daha fazla çiçekli. Taban yapraklarının tabanı kordat, tripartit, 3-10 cm genişliğinde, yaprak parçaları geniş kuneattan darca kuneata kadar değişen şekillerde, çok kısa krenat-dentat veya derin dişli dentat loplü, yüzey üzerine paralel olarak yatık piloz tüylü. Çiçek sapları silindirik. Sepaller geriye doğru kıvrık. Petaller 8-15 cm. Torus tüysüz. Akenler yarı dairemsi, kuvvetli yassılaştırmış, 3-4 mm, omurgalı; zemberek şeklinde kıvrık, 1-1,5 mm boyunda.

Çiçeklenme zamanı, 4-6. aylar.

Habitat: Nemli bölgeler ve özellikle bataklık çayırlarda, deniz seviyesi ile 2000 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Satılar Köyü, çayır, c. 1300 m, 19 V 2006, *H. Karataş*, 1222. Hacıhasan Köyü, su kenarı, 94,50 m, 22 V 2006, *H. Karataş*, 1265.

Kullanılan Organı : Çiçekleri kullanılır.

Kullanılış Amacı : Romatizmaya karşı kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin çiçekleri toplanarak dövülür. Daha sonra dövülmüş çiçekler romatizmalı bölge üzerine sarılır. Deriyi tahriş etmemesi için en fazla 1-2 saat kadar bekletilir.

Kaynak Kişiler : 1, 2, 19.

Fam : Resedaceae

Cins : *Reseda* L.

Bitki : *Reseda lutea* L. var. *lutea*

Yöresel İsmi : -

Türkçe Adı : Eşek kerdemesi ((Melendiz, AKSARAY)), Gerdanlık (Ulukışla)

Bitki Tanımı : Bir veya çok yıllık otsu bitkiler. Gövde dik veya yükselici. Yaklaşık 70 cm boyunda. Yapraklar almaçlı, alttaki yapraklar bazen basık, genellikle loplü. Sepaller 5-6, meyvede devamlı kıvrımlı. Petaller 6, sarı, kenarı 3 loplü. Meyve kapsül, kapsüller silindirik. Tohumlar sarıdan siyaha kadar.

Çiçeklenme zamanı, 4-8. aylar.

Habitat: Her yerde, yol kenarlarında, çayır, otlak ve meralarda, arklarda, tepe kenarlarındaki taşlı açıklıklarda. Yükseklik, 0-2000 m.

Toplama Yeri : Yukarı Mahalle, tarla kenarı, 940 m, 16 V 2005, *H. Karataş*, 1040.

Kullanılan Organı : Kök hariç tüm bitki.

Kullanılış Amacı : Sarı renk elde etmek için ve süs bitkisi olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin tümü bir kap içinde kaynatılır. Daha sonra, suyu alınarak soğutulur ve kumaş boyanırken bu suyun içine atılır ve boyanır.

Kaynak Kişiler : 38-42.

Fam : Rosaceae

Cins : *Crateagus* L.

Bitki : *Crateagus orientalis* Palas ex Bieb. var. *orientalis*

Yöresel İsmi : Alıç.

Türkçe Adı : Alıç, İt alıcı (Zara-SİVAS), Kırmızı alıç (Çepni / Gemerek-SİVAS), Yemişen (Belkavak köyü-YOZGAT).

Bitki Tanımı : 3-5 m, çalı veya küçük ağaçlar; dikenler genellikle uzun ve yapraklarda bulunur. Yapraklar rombik veya obovat- oblong, 3-5 x 2,5-4 cm, derince 3-7 loblu, iki yanda yatık gri villoz, tabanda kuneat; yaprak sapları 5-15 mm. Korimboz 4-10 çiçekli, birleşik, yoğun, beyaz tomentoz. Çiçekler 15-20 mm çapında; sepaller 4-5 mm, üç köşeli-kuspidat, meyvede geri kıvrık; stilus 5. meyve kırmızımsı-turuncu.

Çiçeklenme zamanı, 5-7. aylar.

Habitat: Kayalık yerler, ormanlarda, 750-2240 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Belören Köyü, orman altı, c. 1000 m, 10 VI 2006, *H. Karataş*, 1317.

Kullanılan Organı : Meyve.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Olgunlaşan meyveler toplanıp yıkanarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Cins : *Cydonia* Miller

Bitki : *Cydonia oblonga* Miller

Yöresel İsmi : Ayva.

Türkçe Adı : Ayva.

Bitki Tanımı : Geniş çalılar veya 8 m 'ye kadar uzayabilen ağaçlar; dallar gençken seyrek tomentoz tüylü. Yapraklar ovat-oblong veya suborbikular, 10 x 7 cm, tam, başlangıçta her iki yaprak yüzeyi de beyaz tomentoz tüylü, daha sonra üst yüzey tüysüz ve alt yüzey yoğun villoz tüylü; yaprak sapı 1-2 cm. Çiçekler 4-6 cm çapında, sepaller salgı tüylü, dişli dışa doğru kıvrık. Meyve armut veya küremsi şekilli, (3-) 5-12 cm.

Çiçeklenme zamanı, 5-6. aylar.

Habitat: Orman ve çalılıklarda, 10-1000 m arasındaki yüksekliklerde yetişir. Ayrıca kültürü de yapılır.

Toplama Yeri : Satılar Köyü, meyve bahçesi, c. 1300 m, 19 V 2006, *H. Karataş*, 1201. Yukarı Mahalle, yol kenarı, 950 m, 19 V 2006, *H. Karataş*, 1244.

Kullanılan Organı : Meyvesi ve yaprakları kullanılır.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak ve soğuk algınlıklarında göğsü yumuşatmak için kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Soğuk algınlığında ıhlamurun içine ayva yaprağı konulup kaynatılır. İçine bal karıştırılarak içilir.

Meyve çiğ yendiği gibi tatlısı kompostosu ve reçeli yapılarak da tüketilir.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Cins : *Fragaria* L.

Bitki : *Fragaria vesca* L.

Yöresel İsmi : Kır çileği.

Türkçe Adı : Amahta, Amofta (ARTVİN), Çiğelek, Çiğelem, Çilek, Çile (TRABZON), Col (Yusufeli-ARTVİN), Dağ çileği, Hamofta (TRABZON),

Hamuçara (TRABZON), Hamukara, Hamukera (TRABZON), Hanefta (Yeşilyurt, Yomra-TRABZON), Hanıfta (TRABZON), Yabani çilek, Yer çileği.

Bitki Tanımı : Stolonlu otsular. Taban yaprakları roset, trifoliat; yaprakçıklar 1-6 cm, ovat, obovat veya rombik, serrat, eşit, alt yüzde kanessent, üste seyrek tüylü. Skapus 10-30 cm, genellikle yapraklardan daha uzun, 2-7 çiçekli. Çiçekler 12-18 mm çapında, genellikle hermafrodit. Sepaller 3-4 mm, lanseolat-kuspidat, ± epikaliksten daha uzun, segmentler meyvede yayık veya geri kıvrık. Petaller beyaz, 4-5 mm, obovat veya dairemsi. Reseptakulum kırmızı, çıplak, meyvede yaklaşık 1 cm olabilir. Akenler tek şekilli dağınık ve reseptakulumdan ileri doğru çıkar.

Çiçeklenme zamanı, 4-6. aylar.

Habitat: Nemli yerler, özellikle ormanlarda, 200-2450 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Satılar Köyü, meyve bahçesi, c. 1300 m, 19 V 2006, H. Karataş, 1221. Akçaören Köyü, bahçe kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, H. Karataş, 1462.

Kullanılan Organı : Meyveler.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Toplanan meyveler iyice yıkandıktan sonra çiğ olarak yenilebildiği gibi, reçeli, kompostosu veya marmelatı da yapılarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Cins : *Malus* Miller

Bitki : *Malus sylvestris* Miller subsp. *sylvestris* var. *orientalis* (A. Uglitzkich) Browicz

Yöresel İsmi : Acı elma.

Türkçe Adı : Acalma, Acamuk, Acı elma, Acuk, Ekşi elma, Kivil (Şavşat-ARTVİN), Kratuna (Şavşat-ARTVİN), Sengeç, Senkeç, Yaban elması, Yabani elma.

Bitki Tanımı : Ağaç 8-12 m, gençken dallanmamış veya dikenli; belli belirsiz tomentoz. Yapraklar eliptikten obovata veya suborbikular, 4 x 2 cm, krenat

veya serrat, geçen piloz, özellikle üstte, alt yüzde bazen neredeyse tüysüz; yaprak sapı tomentoz. Çiçekler 3-4 cm çapında, korimboz 4-6 çiçekli; Kaliks yoğun tomentoz piloz. Pome subgloboz, 2-3 cm çapında, yeşil, yeşilimsi sarı veya kırmızımsı; pedisel 1-2,5 cm veya daha fazla.

Çiçeklenme zamanı, 4-5. aylar.

Habitat: Ormanlar, karışık çalılar, kayalık yamaçlar, dereler, arazi kenarlarında, 150-2000 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Satılar Köyü, yol kenarı, c. 1300 m, 19 V 2006, H. Karataş, 1202.

Kullanılan Organı : Meyveler.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Toplanan meyveler iyice yıkandıktan sonra çiğ olarak yenilir. Ayrıca meyvelerden komposto, reçel, marmelat, tatlı yapılarak yenilir.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Cins : *Pyrus* L.

Bitki : *Pyrus elaeagnifolia* Palas subsp. *elaeagnifolia*

Yöresel İsmi : Ahlat.

Türkçe Adı : Ahlat (Kırmızıköprü, Pülümür-TUNCELİ), Boz armut (Akseki-ANTALYA), Çakal armudu (BALIKESİR), Dağ armudu (Melendiz Çayı-AKSARAY, Yerköy-YOZGAT), Kavut (Çerkeş-ÇANKIRI), Taş armudu (Küçük Teflek Köyü-KIRŞEHİR).

Bitki Tanımı : 10 (-15) m 'ye kadar yükselebilen ağaçlar, dikenli veya dikensiz; genç sürgünler gri veya beyaz tomentoz tüylü. Yapraklar darca eliptik veya ovat-oblong, obtus veya akut, 3-7 (-8) x 2-3 (-4) cm, tam, yaprağın her iki yüzeyi grimsi veya beyaz-pubescent tüylü, tabanda kuneat ve dekurrent veya rodundat; yaprak sapı 1-4 cm. çiçek durumu çok çiçekli, çiçekler yaklaşık 3 cm çapında, beyaz; çiçek sapları 1-2 cm. Meyve tek veya çift, armut şeklinde veya yarı küre şeklinde, 2-3 cm çapında, sarımsı-yeşil, önce beyaz villoz, daha sonra tabanda ve tepede tüysüz veya az mikterda beyaz tüylü; sepaller kalıcı; meyve durumunda çiçek sapları ince, 2 cm.

Çiçeklenme zamanı, 4-5. aylar.

Habitat: *Pinus* ve yaprak döken ağaçların bulunduğu ormanlarda deniz seviyesi ile 1700 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Gözlem.

Kullanılan Organı : Meyve.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Meyveler yenir.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Cins : *Rosa* L.

Bitki : *Rosa canina* L.

Yöresel İsmi : Kuşburnu.

Türkçe Adı : Asker gülü, Gülburnu (NİĞDE, KARAMAN), Gülbüzük (Gönen-BALIKESİR), Gülpüntü ((Melendiz, AKSARAY)), Gül çalısı (NİĞDE), İt gülü (Kışlak/Yayladağı-HATAY), İtburnu (Akseki-ANTALYA, Yahyalı-KAYSERİ), İtüzümü (Kılavuz/Bor-NİĞDE), Karadiken, Köpek diken, Köpekgötü diken (ZONGULDAK), Köpek gülü, Kuşburnu, Kür, Öküz götü (Ortaköy-ANKARA), Pisiburnu (Elmalı / Merkez-NİĞDE), Sıtma gülü (Gönen-BALIKESİR), Şilan, Yabani gül.

Bitki Tanımı : Dik çalılar bazen tırmanıcı, dallar genellikle eğri. Dikenler kalın. Yapraklar koyu yeşil, yaprakçıklar 5-7, stipulalar geniş, alternat dizilişli. Çiçekler tek tek veya 2-15 'i bir arada, brakteler genellikle geniş. Çiçek sapı 1-2, 5 (4,5) cm, küçük ve glandular tüylü. Sepaller 5, dıştaki sepaller loplu, içtekiler tam. Petaller 3 cm boyunda, beyazdan soluk pembeye kadar değişken. Stilus genellikle uzun, dışarı çıkmış. Hipantiyum ovoitten küremsiye kadar, sarımsı-kırmızıdan kırmızıya kadar değişken.

Çiçeklenme zamanı, 5-7. aylar.

Habitat: Kayalık yokuşlarda, çalılıklarda, bayırlarda, engellerde, ormanlar ve açıklık yerlerde, esasen kireç taşlarında. Yükseklik, (0-) 30-1700 (-2500) m.

Toplama Yeri : Korgun: Kesecik Köyü, Çayırbaşı mevki, ekin tarlası

kenarı, 1260 m, 11 VI 2005, *H. Karataş*, 1041. İnköy, tarla kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1367. Yukarı Mahalle, yol kenarı, 950 m, 12 VI 2006,

H. Karataş, 1415. Akçaören Köyü, bahçe, yol kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1439.

Kullanılan Organı : Meyve.

Kullanılış Amacı : Üst solunum yolu enfeksiyonları ve ishal rahatsızlıklarını tedavi etme amaçlı ve gıda olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Meyveleri kuruyken veya tazeyken kaynatılıp çay olarak içilir. Meyveler tazeyken reçeli ve marmelatı yapılır.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Fam : Scrophulariaceae

Cins : *Rhinanthus* L.

Bitki : *Rhinanthus angustifolius* C. C. Gmelin subsp. *grandiflorus* (Wallr.) D. A. Webb.

Yöresel İsmi : Emecen.

Türkçe Adı : -

Bitki Tanımı : Gövdesi 70 cm 'ye kadar uzayan, dik, genellikle üstte dallı, salgılı veya salgısız pubescent veya villoz bitkiler. Yapraklar darca oblong-lanseolat, 2,5 x 0,5-6 x 2 cm, krenat-dentat, alta doğru kıvrık kenarlı. Çiçekler üst yaprakların eksenlerinden doğar, yoğun veya dağınık spika formunda. Brakteler yaprağa benzer, ovat, çiçeklerden daha uzun. Pedisel dik-yayık, 1-6 mm. Kaliks yaklaşık 1,3 cm, meyvede zarımsı olmaya başlar ve yaklaşık 2,2 x 1,7 cm 'yi geçer; tübü yaklaşık 1 cm uzunluğunda; lobların her biri üç köşeli akuminat 2 dişli. Korolla 17-22 mm, tübü korollanın yarısı kadar, darca silindirik, az kıvrık. Kapsül 1,3 x 1,3 cm; tohumlar yaklaşık 5 x 4 mm.

Çiçeklenme zamanı, 6-8. aylar.

Habitat: Islak çayırliklar, orman kenarındaki kırlarda, 1100-2300 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Kadınçayırı, orman kenarı, 1570 m, 09 VII 2005, *H. Karataş*, 1146. Akçaören Köyü, çayırlik, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1447. Kızılibrik Köyü, çayırlik, 1600 m, 03 VII 2006, *H. Karataş*, 1557.

Kullanılan Organı : Çiçekler.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Çiçeklerin arkasındaki tatlı özü emilir.

Kaynak Kişiler : 35, 36, 37, 50.

Cins : *Verbascum* L.

Bitki : *Verbascum lasianthum* Boiss. ex Bentham

Yöresel İsmi : Sığır kuyruğu.

Türkçe Adı : Sığırkuyruğu / Yalangı (Melendiz, AKSARAY).

Bitki Tanımı : İki yıllık, 80 cm, yoğun beyazımsı tomentoz, salgısız. Gövde kuvvetli, silindirik, dallanmış. Taban yaprakları obovattan oblonga, lanseolat, 22 x 4,5 cm, tam, akutumsu ve genellikle akut, yaprak sapı genişçe kanatlı, 1-5 cm, üst gövdedekiler genişçe ovattan orbikulara, avrikulat, akuminattan kavdata. Çiçek durumu yoğun, biraz dallanmış, piramit formunda Panikula, 2-7 çiçekli kümeli. Brakteler üç köşeli-kordattan ovata, akuminat-kordat. Pediseller 5 mm kadar, brakteoller lanseolat. Kaliks 4-6 mm, yarı küremsi, loblar üç köşeli-ovate, akut, ± tübden daha uzun. Korolla sarı, 20-30 mm çapında, şeffaf salgı organı yok, dış tarafı tomentoz. Stamen 5, anterler böbreksi, filamentler beyazımsı-sarı tüylü anterli. Kapsül genişçe ovattan glaboza 4-6 x 3,5-5 mm, yoğun tomentoz. 2n=32.

Çiçeklenme zamanı, 5-9. aylar.

Habitat: *Pinus* ormanlığı, *Quercus* çalılığı, bozkır, kireçtaşı kayalıklar, çakıllıklarda, 0-1700 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Alpagut Köyü, tarla kenarı, 1080 m, 09 VII 2005, H. Karataş, 1128.

Kullanılan Organı : Kök.

Kullanılış Amacı : Mayasıl tedavisinde kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin kökü kaynatılır. 1 gece ayazda bekletilir. Çay içer gibi içilir.

Ayrıca bitkinin toprak üstü kısımları süpürge olarak kullanılır.

Kaynak Kişiler : 20.

Bitki : *Verbascum pyramidatum* Bieb.

Yöresel İsmi : Sığır kuyruğu.

Türkçe Adı : : Bozkulak (İÇEL), Danakuyruğu (Akseki-ANTALYA), Kurtkulağı (Çepni / Gemerek-SİVAS), Öküzpörçüğü, Sığırgözü, Sığırkuyruğu, Sığır otu, Sığırsiydiği, Yün otu, Zinemit (Alanya-ANTALYA).

Bitki Tanımı : Çok yıllık, 70 cm, yoğun yatık-pubescent her tarafı stellat tüylü, aşağıda çıplak, genellikle çiçek durumu ve yaprakların üst yüzü salgı tüylü. Taban yapraklarının üstü yeşilimsi, lanseolat- oblongdan obovata, 13 x 4 cm, kabaca krenat, krenat-dentat veya zayıfça loblu, yaprak sapı 1,5 cm, gövdenin üstündekiler sapsız, kordat veya genişçe kordat-ovat, aniden akuminat-kavdat. Çiçek durumu nispeten seyrek, çok sayıda yaysı-yükselici dallı, dar veya oblong-piramit panikula formunda. Brakteler meyveli pediselden daha uzun, lanseolattan lineara, akuminattan kavdata. Pediseller 3-8 mm, brakteolsüz. Kaliks 3-6 mm, oblong, mukronat loblu. Korolla sarı, 15-30 mm çapında, dış tarafı yıldızsı-tomentoz, şeffaf salgı organı seyrek veya yok. Stamen 5, nadiren 4, anterler böbreksi, filamentler morumsu kırmızı-menekşe mavi yünlü anterli. Kapsül genişçe eliptikten ovata, 4-8 x 3-5 mm, yoğun yıldızsı-tomentoz.

Çiçeklenme zamanı, 6-9. aylar.

Habitat: İbrelili ve yaprak döken ormanlar, Corylus çalılığı, maki, bozkır, bağlarda, 0-2300 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Okçular Köyü, tarla kenarı, 1260 m, 09 VII 2005, H. Karataş, 1137. Yerkuyu Köyü, tarla kenarı, c. 1100 m, 11 VI 2006, H. Karataş, 1360.

Kullanılan Organı : Kök.

Kullanılış Amacı : Mayasıl tedavisinde kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin kökü kaynatılır. 1 gece ayazda bekletilir.

Çay içer gibi içilir.

Ayrıca bitkinin toprak üstü kısımları süpürge olarak kullanılır.

Kaynak Kişiler : 20-29.

Bitki : *Verbascum vulcanicum* Boiss. & Heldr. var. *vulcanicum*

Yöresel İsmi : Sığır kuyruğu.

Türkçe Adı : Bozkulak (İÇEL), Danakuyruğu (Akseki-ANTALYA), Kurtkulağı (Çepni / Gemerek-SİVAS), Öküzpörçüğü, Sığırgözü, Sığırkuyruğu, Sığır otu, Sığırsiydiği, Yün otu, Zinemit (Alanya-ANTALYA).

Bitki Tanımı : İki yıllık, 60 cm, yoğun grimsi veya beyazımsı yünsü tomentoz, salgısız. Gövde kuvvetli, silindirik, genellikle basit, çok nadiren dallanmış. Taban yaprakları oblongdan lanseolata, obtus veya akutumsu ve akuminat, yaprak sapı 1 cm, gövdedekilere benzer fakat daha küçük, üsttekiler genişçe ovat, kavdat, yarı amplexikaul. Çiçek durumu silindirik, basit veya seyrek olarak dallanmış, 2-5 çiçekli yoğun kümeli. Brakteler genişçe ovattan lanseolata, akuminat veya kavdat. Pediseller 3 mm kadar, brakteoller linear. Kaliks 8-12 mm, loblar lanseolat veya linear-lanseolat, akut. Korolla sarı, 20-40 mm çapında, şeffaf salgı organı yok, dış tarafı stellat-tomentoz, merkezde menekşe mavisi renkte parçalı. Stamenler 5, anterler böbreksi, Filamentler aşağıda büyümüş ve birleşik, morumsu kırmızı-menekşe mavi renkte yünlü. Anterlerli. Kapsül genişçe ovat, 6-7 x 5-6 mm, tomentoz.

Çiçeklenme zamanı, 5-6. aylar.

Habitat: Volkanik kayalıklar, bozkırlar, bağlar, nadas tarlalarında, 800-1250 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Musaköy, yol kenarı, 1010 m, 12 VI 2005, H. Karataş, 1109.

Endemik : Endemik.

Kullanılan Organı : Kök.

Kullanılış Amacı : Mayasıl tedavisinde kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin kökü kaynatılır. 1 gece ayazda bekletilir.

Çay içer gibi içilir.

Ayrıca bitkinin toprak üstü kısımları süpürge olarak kullanılır

Kaynak Kişiler : 20.

Fam : Solanaceae

Cins : *Hyoscyamus* L.

Bitki : *Hyoscyamus niger* L.

Yöresel İsmi : Gözotu.

Türkçe Adı : Ban otu, Batbat, Batbat otu, Bengildek, Bengilik otu, Çanak çömlek otu, Çömlek otu (ANTALYA), Dağdağan, Deli bardağın, Deli batbat, Devdala otu (Kazan köyleri-ANKARA, Diş otu (Gönen-BALIKESİR, Şiran-GÜMÜŞHANE, ZONGULDAK), Gâvur haşhaşı, Göz tohumu (Sabunlar/Devrek-ZONGULDAK, TRABZON), Göz otu (Ayvatlar-ZONGULDAK, Gönen-BALIKESİR), Gubâr, Hayal yaprağı, Konca, Köpeksiyeni (AFYON), Kumacık otu / Mucuk otu (KAYSERİ), Sikrân, Tabanca kapsülü (TRABZON), Yılan otu (Melendiz, AKSARAY)

Bitki Tanımı : Bir veya iki yıllık, gövdeleri 20-100 cm uzunluğunda, glandular-villoz tüylü bitkiler. Yapraklar ovat-oblongdan oblong lanseolata kadar değişen şekillerde, 5-25 cm, üç köşeli-lanseolat loplulu, tepeleri akut, yaprak tabanı kısa bir yaprak sapı gibi daralmış, sapsız, amplexikaul. Kaliks 10-15 mm, meyvede 20-40 mm, ortada daralmış, şişkin kısmı yoğun tüylü, dişleri batıcı. Korolla soluk sarı, morumsu kırmızı renkli ağsı yapılı, boğazı koyu mor, nadiren tamamen renksiz, 25-35 mm. Stamenler korollanın içinde. Anterler mor renkli.

Çiçeklenme zamanı, 4-8. aylar.

Habitat: Taşlık ve kayalık alanlar, yol kenarlarında, deniz seviyesi ile 2300 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Yukarı Mahalle, tarla kenarı, 930 m, 16 V 2005, *H. Karataş*, 1023. Satılar Köyü, tarla kenarı, c. 1300 m, 19 V 2006, *H. Karataş*, 1234. Yerkuyu Köyü, tarla kenarı, c. 1100 m, 11 VI 2006, *H. Karataş*, 1348. İnköy, yol kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1409. Akçaören Köyü, yol kenarı, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1465. İlisılık Köyü, yol kenarı, c. 1400 m, 02 VII 2006, *H. Karataş*, 1519.

Kullanılan Organı : Tohumları kullanılır.

Kullanılış Amacı : Gözdeki kurdu düşürmek için kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Tohumlar kaynatılır. Göz, buharına tutulur.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Fam : Tiliaceae

Cins : *Tilia* L.

Bitki : *Tilia rubra* D.C. ssp. *caucasica* (Rupr.) V. Engler

Yöresel İsmi : İhlamur.

Türkçe Adı : Kafkas ihlamuru, Kırmızı ihlamur

Bitki Tanımı : 40 m 'ye kadar yükselebilen ağaçlar. Genç ince dallar parlak, tüsüz. Yapraklar geniş ovat, 5-10 (-12) x 4-11 cm, ucu akuminat, serrat ile aristat dişli, alt yüzde açık yeşil. Yaprak sapı 3-4 cm, tüsüz. Simöz 2-3 (-6) çiçekli, görünüşte sarkık değil. Brakteler tüsüz. Meyve 7-9 mm, çok hafifçe kaburgalı.

Çiçeklenme zamanı, 7. ay.

Habitat: Yaprak dökücü ormanlar veya *Abies-Picea* ormanları. Yükseklik, 300-1500 m 'ler arası.

Toplama Yeri : İllislik Köyü, yol kenarı, c. 1400 m, 02 VII 2006, *H. Karataş*, 1526.

Kullanılan Organı : Çiçekler.

Kullanılış Amacı : Soğuk algınlıklarına karşı kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : İhlamurun çiçekleri çay gibi demlenir. Süzüldükten sonra içine bal konularak içilir.

Kaynak Kişiler : 7-18.

Fam : Urticaceae

Cins : *Urtica* L.

Bitki : *Urtica dioica* L.

Yöresel İsmi : Isırgan otu.

Türkçe Adı : Acı ısırgan, Büyük ısırgan otu, Cızlağan (İç Anadolu bölgesi), Dalağan (Kızılcahamam-ANKARA, Şile-İSTANBUL), Dalan (Bodrum-MUĞLA), Dalayan-Gicirgen (Yakaköy-MANİSA), Isırgan (Akseki-ANTALYA), Izgın, Izgan (İZMİR), Vıcirgan (Elmalı / Merkez-NİĞDE)

Bitki Tanımı : Yakıcı tüyler taşıyan, 30-150 cm boyunda, iki evcikli çok yıllık otsu bitkiler. Yapraklar karşılıklı, basit, geniş ovat, kenarı dişli, stipulalar

serbest. Çiçekler yeşil, erkek ve dişi çiçekler yapı olarak birbirine benzer, çok dallı.

Çiçeklenme zamanı, 6-9. aylar.

Habitat: Ormanlarda, derin dere kenarlarındaki gölgelik yerlerde ve kayalıklarda, akarsu kenarlarında. Yükseklik, 500-2700 m.

Toplama Yeri : Yukarı Mahalle, yol kenarı, 940 m, 16 V 2005, *H. Karataş*, 1022. Satılar Köyü, yol kenarı, c. 1300 m, 19 V 2006, *H. Karataş*, 1193. Hacıhasan Köyü, yol kenarı, 950 m, 22 V 2006, *H. Karataş*, 1259. Belören Köyü, su kenarı, c 1000 m, 10 VI 2005, *H. Karataş*, 1306. Yukarı Mahalle, yol kenarı, 950 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1429. Akçaören Köyü, yol kenarı, 1300 m, *H. Karataş*, 1475,1476. Ilıslık Köyü, yol kenarı, c. 1400 m, 02 VII 2006, *H. Karataş*, 1492. Sarmaşık Köyü, yol kenarı, c. 1200 m, 04 VII 2006, *H. Karataş*, 1584. Danişment Köyü, yol kenarı, c. 1500 m, 05 VII 2006, *H. Karataş*, 1636.

Kullanılan Organı : Yapraklar, sapsar.

Kullanılış Amacı : Yiyecek ve ağrı giderici olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin yaprakları ve sapsarı iyice yıkanır ve doğranır. Madımak, ıspanak yemeğinin içine konur.

Ağrılar için; ısırganın yaprakları çay gibi demlenerek süzöldükten sonra içilir.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Fam : Zygophyllaceae

Cins : *Peganum* L.

Bitki : *Peganum harmala* L.

Yöresel İsmi : Yüzellik, üzerlik,

Türkçe Adı : İlezik, Nazarotu, Üzellik, Üzerlik, Üzerik, Üzerrik, Üzeriyh, Yabancı sedef otu, Yüzellik (KONYA köyleri), Yüzerlik (Eğridir köyleri-İSPARTA, Küçük Teflek köyü-KIRŞEHİR).

Bitki Tanımı : Dik çok yıllık tüysüz otsular, sert gövde odunlu tabandan çıkar, 30-70 cm. Yapraklar alternat, çok küçük düşöcö stipulalı, düzensiz bölmeli linear, lanseolat veya darca eliptik segmentli, 3-5 cm. Çiçekler tek, genellikle

yaprağın karşı tarafında. Sepaller linear, yeşil, yaprak segmentlerine benzer ve bazen düzensiz bölmeli ve sepallerin arasında küçük bir epikaliksli. Petaller beyaz, eliptik, genellikle hafifçe sepalleri geçer, 10-13 mm. Kapsül belli belirsiz saplı, genişçe obovoid veya globular, lokulisit, yaklaşık 8 x 8 mm. Çiçeklenme zamanı, 5-7. aylar.

Habitat: Çorak yerler, step (bazen tuzlu) 'lerde, 0-1500 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : İnköy, tarla kenarı, c. 1000 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1400.

Yukarı Mahalle, yol kenarı, 950 m, 12 VI 2006, *H. Karataş*, 1422.

Kullanılan Organı : Tohumlar.

Kullanılış Amacı : Nazara karşı ve süs olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Tohumları ipe dizilerek nazardan korunmak için evlere asılır. Ayrıca son zamanlarda bitkinin tohumları kullanılarak çeşitli süs eşyaları yapılıyor.

Kaynak Kişiler : 20, 38-42.

4.3. Monokotiller

Fam : Iridaceae

Cins : *Crocus* L.

Bitki : *Crocus ancyrensis* (Herbert) Maw.

Yöresel İsmi : Bahar çiğdemi.

Türkçe Adı : Ankara çiğdemi, Çiğdem (Göçerli köyü-YOZGAT, Melendiz çayı-AKSARAY), Kırmızı çiğdem (Melendiz, AKSARAY)

Bitki Tanımı : Kormun tunikası kabaca retikulat-fibroz. Yapraklar 2-6, çiçekleri ile aynı zamanda oluşan, 0,5-1 (-2) mm genişliğinde. Profil yok. Brakteol var. Periantın boğazı sarı, tüysüz; segmentler (1,3-) 1,5-3 x (0,7-) 0,9-1,3 cm, obtus-dairemsi, açık sarı, genellikle tabanda ve periant tübünde menekşe renkli. Filamentler 2-4 mm, tüysüz; anterler (6-) 8-13 mm, sarı. Stilus turuncu veya kırmızı-turuncu 3 dallı. $2n=10$.

Çiçeklenme zamanı, 2-4(-6). Aylar.

Habitat: Kayalı yerler, çalılıklar ve *Pinus* koruluklarında, 1000-1600 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : İnköy-Y.çiftlik arası, yol kenarı, 1200 m, 23 III 2006, *H. Karataş*, 1162. Belsöğüt (Balsama), tarla kenarı, 1015 m, 31 III 2006, *H. Karataş*, 1163.

Endemik : Endemik.

Kullanılan Organı : Korm.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin kormlarını çıkarılarak yenir.

Kaynak Kişiler : 38-42.

Bitki : *Crocus speciosus* Bieb. subsp. *ilgazensis* Mathew

Yöresel İsmi : Güz çiğdemi.

Türkçe Adı : Çayır çiğdemi (Saccılar-BOLU)

Bitki Tanımı : Kormun tunikası zarımsı veya derimsi, tabanda halkalara ayrılır, bazen paralel lifli. Yapraklar 3-4, çiçeklerden sonra gelişir, 4-5 mm, genişliğinde. Profil yok. Brakteol var. Periantın boğazı beyaz veya soluk sarı, tüysüz veya seyrek pubescent; segmentler 2,5-6 x 0,8-2,2 cm, subakut-küt akuminat. Filamentler 4-11 mm, tüysüz veya çok küçük papilloz, beyaz veya soluk sarı; anterler 1-2,2 cm, sarı. Stilus genellikle ince dallara bölünmüş, fakat bazen yaklaşık 6.

Çiçeklenme zamanı, (6-)8-12. aylar.

Habitat: Alpin ve açıklık *Abies* ormanlarında, 1600-1750 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Kırkpınar Yaylası, orman açıklığı, baraj kenarı, 1800 m, 13.09.2006, *H. Karataş*, 1662. Kadınçayırı, orman açıklığı, 1600 m, 23.11.2006, *H. Karataş*, 1664.

Endemik : Endemik.

Kullanılan Organı : Korm.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin kormlarını çıkarılarak yenir.

Kaynak Kişiler : 45.

Fam : Liliaceae

Cins : *Allium* L.

Bitki : *Allium cepa* L.

Yöresel İsmi : Kuru soğan.

Türkçe Adı : Soğan, Kısa (Melengiz çayı-AKSARAY)

Bitki Tanımı : Bitkinin soğanı basık veya küre şeklinde. Gövde boş, şişkin, alt kısımda yukarı doğru incelik. Yapraklar enine kesitte her zaman yarık. Spata devamlı, genellikle 3 çenetli. Periant yıldız şeklinde; parçalar yeşilimsi-beyaz, 3-4 mm. Stamenler periantın dışına çıkmış; filamentlerin tabana yakın olan her iki tarafı küçük dişli.

Çiçeklenme zamanı, 6-8. aylar.

Habitat: Ekili alanlar, kültür alanları.

Toplama Yeri : Gözlem.

Kullanılan Organı : Soğan.

Kullanılış Amacı : Balgam söktürücü ve yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Balgam söktürücü olarak; soğan balla karıştırılarak yenir. Ayrıca bir soğan dörde bölünür, akşamdan bir bardak suyun içine konur, bardak sabah ayazında 2-3 saat bekletilir, su süzülerek içine bal katılıp içilir.

Yemeklerde, salatalarda kullanılır.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Bitki : *Allium sativum* L.

Yöresel İsmi : Sarımsak.

Türkçe Adı : Sarımsak.

Bitki Tanımı : Bitkinin soğanı oval şeklinde, beraberinde az çok aynı boyutlarda 5-15 (-60) soğancık bulunur. Yapraklar 4-10, 1-25 mm eninde, düz, omurgalı. Spata 1 çenetli, uzun çıkıntılı ve düşücü. Çiçek durumu birkaç çiçekli umbella; brakteoller mevcut. Çiçekler yeşilimsi-beyaz veya pembe,

nadiren beyaz. Periant parçaları (1-) 3 mm, lanseolat, akuminat. Filamentler Periant parçalarından daha kısa.

Çiçeklenme zamanı, 6-8. aylar.

Habitat: Kültür alanları, ekili alanlar.

Toplama Yeri : Gözlem.

Kullanılan Organı : Soğan.

Kullanılış Amacı : Baharat olarak ve tansiyon düzenleyici olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Tansiyon düzenleyici olarak her sabah bir diş sarımsak yenir.

Yemeklerde, salatalarda baharat olarak kullanılır.

Kaynak Kişiler : 1-51.

Cins : *Asparagus* L.

Bitki : *Asparagus officinalis* L.

Yöresel İsmi : Yılan kuyruğu.

Türkçe Adı : İt üzümü (Melengiz çayı-AKSARAY), Kuşkonmaz.

Bitki Tanımı : Dik, tüysüz, ince, 75-100 (-200) cm, düz dik-yayık dallı otsular. Mahmuz 1-3 mm. Her bir folikülde 3-6 kladotlu, dik-yayık, genellikle eşit olmayan, subulat, 1-5-oluklu, 6-15 (-20) x 0,2 mm, yeşil veya nadiren mavimsi yeşil, mukronulat. Çiçekler genellikle kladotlu fasiküllerden ayrı ayrı doğar. Pedisel 10-15 mm, üstte veya ortada avrikulat. Dişi periant 5-6 mm, sarımsı-yeşil. Anterler yaklaşık 1,5 mm. Bakka kırmızı, 6-8 mm; tohumlar genellikle 2-4.

Çiçeklenme zamanı, 5-6. aylar.

Habitat: Stepler, kalkerli uçurumlar, volkanik ve kalkerli topraklar, kumullar, kumlu kıyılarda, 0-1770 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Sarmaşık Köyü, pirinç tarlası kenarı, c. 1200 m, 04 VII 2006, H. Karataş, 1609.

Kullanılan Organı : Genç sürgünler.

Kullanılış Amacı : Yiyecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Genç sürgünleri ıspanak gibi pişirilerek yenir.

Kaynak Kişiler : 3, 4, 5, 6.

Cins : *Asphodeline* Reichb.

Bitki : *Asphodeline damascena* (Boiss.) Baker subsp. *damascena*

Yöresel İsmi : Karga soğanı.

Türkçe Adı : Çiriş / Gulik / Helük (Pülümür-TUNCELİ)

Bitki Tanımı : İki yıllık bitkiler. Çiçekli gövde 45-170 cm, dik. Yapraklar donuk mavimsi yeşil, kenarları skabrit. Çiçek durumu basit veya dallı, seyrek-yoğun çiçekli. Brakteler 20-30 (-40) mm, lanseolat-ovat. Meyveli pediseller (15-) 20-25 (-35) mm, üstte eklemli. Periant segmentleri, 15-20 (-25) mm, beyaz, genellikle sonradan soluk pembemsi beyaz olur. Kapsül piriform, obovoit, obtrigonal, oblong-silindirik veya ovoid, (7-) 9-10 (-13) mm; karpeller düz veya enine pürüzlü 1-5 kıvrımlı, karpellerin arası derin boyuna sulkat veya değil.

Çiçeklenme zamanı, 5-7. aylar.

Habitat: Taşlı ve kayalı yamaçlar, alpin çayırliklar, stepler, orman açıklıkları, nehir kıyılarında, 370-2000 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Belsöğüt Köyü, yol kenarı,yamaç, 1030 m, 11 VI 2005, *H. Karataş*, 1090. Alpagut Köyü, tarla kenarı, 910 m, 09 VII 2005, *H. Karataş*, 1121. Akçaören Köyü, orman açıklığı, 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1434.

Kullanılan Organı : Meyveler.

Kullanılış Amacı : Oyuncak olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Çocuklar bitkinin meyvelerini tespah gibi ipe dizerek oyun oynamak için kullanıyorlar.

Kaynak Kişiler : 30-42.

Fam : Orchidaceae

Cins : *Dactylorhiza* Necker ex Nevski

Bitki : *Dactylorhiza iberica* (Bieb. ex Willd.) Soo

Yöresel İsmi : Çayır salebi.

Türkçe Adı : Salep otu.

Bitki Tanımı : Bitki ince yapılı, 20-40(-60) cm. yumru şişkin, daralmış, genellikle uçta 2-3 loblu. Rizom toprak altı stolonlu. Yapraklar dik, lanseolat-linear, aşağıdakiler daha geniş. Spika darca silindirik, nispeten seyrek. Brakteler lanseolat, yaklaşık ovaryumun uzunluğu kadar. Çiçekler gül-pembe. Sepaller ve petaller birbirine yaklaşmış miğferde gevşek; sepaller ovat-lanseolat, petaller daha dar. Dudak düz, yelpaze şeklinde-genişçe ovat, kısaca 3-loblu, nadiren bütün, 8-11 mm, çizgiler koyu benekli; yan loplara yarı ovat, kenarları krenulat; ortadaki lop küçük, bazen dişli. Mahmuz ince, sarkık, yaklaşık ovaryumun yarısı kadar.

Çiçeklenme zamanı, 5-7 (-8). aylar.

Habitat: Yaş çayırılık ve otlaklar, göller ve derelerde, 900-2500 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Kızılibrik Köyü, çayırılık, 1600 m, 03 VII 2006, H. Karataş, 1545.

Kullanılan Organı : Yumrular.

Kullanılış Amacı : İçecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin yumrularını toplayıp kurutarak, sütün içine koyup şekerle tatlandırarak içilir.

Kaynak Kişiler : 38-42, 50.

Cins : *Orchis* L.

Bitki : *Orchis purpurea* Hudson

Yöresel İsmi : Salep.

Türkçe Adı : Salep.

Bitki Tanımı : Kuvvetli, 40-80 cm; tabanda ovat-oblong 16 x 6 cm olan 4-6 yapraklı bitkiler. Spika yoğun ve çok çiçekli, çiçekler büyük. Sepaller küre şeklinde miğfer gibi oluşmuş, tek şekilli düz, 20 mm, 3 loblu, beyazımsı veya soluk gül rengi, yoğun benekli kırmızı-mor papillalı kümeli; yan loblar linear; ortadaki loblar obkordat veya obovat-kuneat, zayıfça iki dudaklı; loblar genişçe baklavamsı, yuvarlak veya kesik, düzensiz krenulat, bazen aralar dişli. Mahmuz silindir şeklinde, öne doğru kıvrık, ovaryumun uzunluğunun yarısı kadar.

Çiçeklenme zamanı, 4-5. aylar.

Habitat: Yaprak döken ormanların arası, çalıklıklar ve kalkerli topraklarda, 1100-1750 m arasındaki yüksekliklerde yetişir.

Toplama Yeri : Akçaören Köyü, orman altı, c. 1300 m, 13 VI 2006, *H. Karataş*, 1430.

Kullanılan Organı : Yumrusu.

Kullanılış Amacı : İçecek olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli ve Miktarı : Bitkinin yumrusu kurutulup ezilir, daha sonra kaynamış sütün içine konulup şekerle tatlandırılarak içilir.

Ayrıca bazı köylüler bitkinin yumrularını toplayıp, kurutarak veya yaş olarak satıyorlar.

Kaynak Kişiler : 35-42.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada Ilgaz (Çankırı) ve çevresinde 100 taksonun insanlarca farklı amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunların 15' i Asteraceae (Compositae), 11' i Brassicaceae (Cruciferae), 7' si Lamiaceae (Labiatae), 6' sı Rosaceae, 4' er tanesi Apiaceae (Umbelliferae), Liliaceae, Scrophulariaceae, 3' er tanesi Boraginaceae, Chenopodiaceae, Poaceae (Gramineae), 2' şer tanesi Fabaceae (Leguminosae), Iridaceae, Malvaceae, Orchidaceae, Pinaceae, Polygonaceae, 1' er tanesi Agaricaceae, Berberidaceae, Convolvulaceae, Corylaceae, Crassulaceae, Cucurbitaceae, Cupressaceae, Elaeagnaceae, Equisetaceae, Fagaceae, Geraniaceae, Guttiferae (Hypericaceae), Juglandaceae, Loranthaceae, Morchellaceae, Morinaceae, Papaveraceae, Plantaginaceae, Plumbaginaceae, Portulacaceae, Ramariaceae, Ranunculaceae, Resedaceae, Russulaceae, Solanaceae, Tiliaceae, Urticaceae, Zygomycetaceae familyalarına ait olduğu görülmüştür. Bu bitkilerin yöresel adları, bilimsel isimleri, örnek numaraları ve familyaları Çizelge 5.1' de verilmiştir.

Yörede çeşitli amaçlarla kullanıldığı tespit edilen 100 taksondan; 62 takson yiyecek olarak, 25 takson tıbbi amaçlı, 12 takson çay olarak, 4 takson baharat olarak, 4 takson süs olarak ve 20 takson diğer (boya, yakacak vs.) amaçlar için kullanılmaktadır. Bazı bitkiler birden fazla amaca yönelik olarak kullanılmaktadır. Taksonların kullanılış amaçları ve kullanılan kısımları Çizelge 5.2' de verilmiştir.

Yiyecek olarak 62 tür kullanıldığı tespit edilmiştir. Kaynak kişilerce en çok bilinen türler, *Berberis cretaegiana*, *Beta trigyna*, *Chenopodium album* ssp. *album* var. *album*, *Convolvulus arvensis*, *Malva neglecta*, *Morchella esculanta*, *Polygonum cognatum*, *Portulaca oleracea*, *Ramaria botrytis*, *Rumex crispus*, *Salvia verticillata*, *Scariola wiminea*, *Silene vulgaris* var. *vulgaris*; en az bilinen türler ise, *Camelina laxa*, *Crepis sancta*, *Hirschfeldia incana* ve *Lathyrus tuberosus* 'dur.

Tıbbi amaçlı olarak 25 türün kullanıldığı gözlenmiştir. Kaynak kişilerce en çok bilinen türler, *Equisetum ramosissimum*, *Hyoscyamus niger*, *Malva neglecta*, *Nepeta caesarea*, *Plantago major* ssp. *major*, *Urtica dioica*; en az bilinenler ise, *Alcea pallida*, *Astradaucus orientalis*, *Cardaria draba* ve *Hypericum perforatum* var. *perforatum*' dur.

Çay olarak 12 tür kullanılmaktadır. Kaynak kişilerce en çok kullanılan türler, *Anthemis tinctoria* var. *pallida*, *Anthemis wiedemanniana*, *Matricaria chamomilla* var. *recutita*, *Thymus longicaulis* ssp. *longicaulis* var. *longicaulis*, *Tilia rubra* ssp. *caucasica* ve *Urtica dioica*' dır.

Baharat olarak kullanılan 4 tür, *Allium sativum*, *Anethum graveolens*, *Petroselinum crispum* ve *Thymus longicaulis* ssp. *longicaulis* var. *longicaulis*' dir.

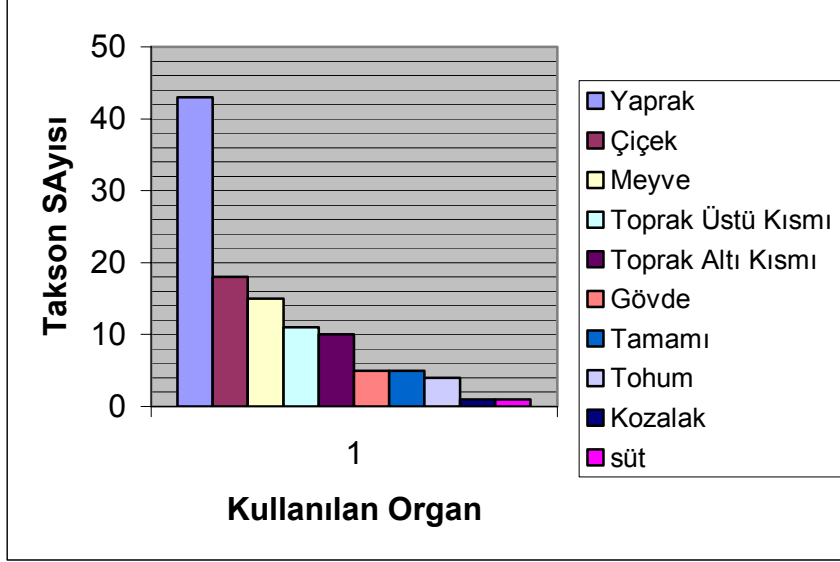
Süs olarak kullanılan 4 tür, *Helichrysum arenarium* ssp. *aucheri*, *Peganum harmala*, *Poa annua* ve *Stipa holosericea*' dır.

Bu araştırmada tespit edilen türlerin bazıları değişik amaçlarla kullanılmaktadır. *Pinus nigra* subsp. *nigra* var. *caramanica* ve *Quercus pubescens* yakacak olarak; *Salvia sclarea* pireden korunmak için, *Scariola wiminea* sakız elde etmek için, *Juglans regia* ve *Reseda lutea* var. *lutea* boyama amaçlı kullanılır.

Toplanan bazı türlerin birden fazla amaç için kullanıldığı gözlenmiştir. *Anthemis tinctoria* var. *pallida* tıbbi amaçlı, çay olarak ve cilt ve saç bakımında kullanıldığı tespit edilmiştir.

Araştırma bölgesinden toplanan türler kullanılan organlar yönüyle incelendiğinde 43 çeşidin yaprakları, 18 'nin çiçeği, 15 'inin meyvesi, 11 'nin toprak üstü kısımlarının tamamı, 10 'unun toprak altı kısımları, 5 'inin tamamı,

5 'inin gövdesi, 4 'ünün tohumları, 1 'inin kozalakları ve 1 'inin sütünün kullanıldığı tespit edilmiştir.

Şekil 5.1. Kullanılan organa göre taksonların dağılımı

Çizelge 5.1. Ilgaz (Çankırı) ve çevresinde kullanılan taksonların yöresel adları, bilimsel isimleri ve familyaları

Yöresel İsmi	Örnek No	Bilimsel İsmi	Familya
Gelincik Mantarı	1663	<i>Agaricus</i> sp..	Agaricaceae
Dere Otu	1617, 1648	<i>Anethum graveolens</i>	Apiaceae
Pıtrak Otu	1512	<i>Astradaucus</i> <i>orientalis</i>	Apiaceae
Çakır Dikeni	1413	<i>Eryngium campestre</i> <i>var. virens</i>	Apiaceae
Maydanoz	1286, 1336, 1644, 1383, 1461	<i>Petroselinum</i> <i>crispum</i>	Apiaceae
Papatya	1063, 1314	<i>Anthemis tinctoria</i> <i>var. pallida</i>	Asteraceae

Çizelge 5.1 (Devam) Ilgaz (Çankırı) ve çevresinde kullanılan taksonların yöresel isimleri, bilimsel isimleri ve familyaları

Papatya	1341	<i>Anthemis wiedemanniana</i>	Asteraceae
Acıgıcı	1412, 1592	<i>Cichorium intybus</i>	Asteraceae
Gürleyik, Yumuşak Otu	1371	<i>Crepis sancta</i>	Asteraceae
Ölmez Çiçek	1145	<i>Helichrysum arenarium</i> ssp. <i>aucheri</i>	Asteraceae
Gelincik Otu	1253, 1295, 1359	<i>Leontodon hispidus</i> var. <i>hispidus</i>	Asteraceae
Papatya	1114, 1228, 1229	<i>Matricaria chamomilla</i> var. <i>recutita</i>	Asteraceae
Karakavuk	1324, 1349	<i>Scariola viminea</i>	Asteraceae
Dede Sakalı	1392	<i>Scorzonera eleta</i>	Asteraceae
Karakavuk	1025, 1166	<i>Taraxacum buttleri</i>	Asteraceae
Yermük, Yelmük	1130, 1386, 1444	<i>Tragopogon aureus</i>	Asteraceae
Yermük, Yelmük	1058, 1333, 1546	<i>Tragopogon longirostris</i> var. <i>longirostris</i>	Asteraceae
Yermük, Yelmük	1185, 1190, 1445, 1470	<i>Tragopogon pterodes</i>	Asteraceae
Papatya	1376, 1416	<i>Tripleurospermum repens</i>	Asteraceae
Güvercin Gözü, Güvercin Otu, Süpürgelik	1125, 1497, 1577, 1599, 1650	<i>Xeranthemum annuum</i>	Asteraceae

Çizelge 5.1 (Devam) Ilgaz (Çankırı) ve çevresinde kullanılan taksonların yöresel isimleri, bilimsel isimleri ve familyaları

Kızamık	1207, 1270	<i>Berberis cretaegiana</i>	Berberidaceae
Emecen, Sütleğen	1236, 1319, 1572	<i>Alkanna orientalis</i> var. <i>orientalis</i>	Boraginaceae
Emzik Otu	1441	<i>Onosma aucheranum</i>	Boraginaceae
Emecen	1187	<i>Onosma tauricum</i> var. <i>brevifolium</i>	Boraginaceae
Hardal, Namızan	1523, 1629	<i>Alliaria petiolata</i>	Brassicaceae
Eşek Turbu, Hardal	1466	<i>Camelina laxa</i>	Brassicaceae
Kuş Göyneği	1016, 1164, 1223, 1655	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	Brassicaceae
Yabani Tere	1024	<i>Cardaria draba</i> ssp. <i>draba</i>	Brassicaceae
Kenger	1088, 1332, 1478	<i>Crambe orientalis</i> var. <i>orientalis</i>	Brassicaceae
Namızan	1600	<i>Hirschfeldia incana</i>	Brassicaceae
Çıynak Tere	1382	<i>Lepidium sativum</i> ssp. <i>sativum</i>	Brassicaceae
Eşek Turbu, Eşek Namızanı, Hardal	1304, 1353, 1404	<i>Sisymbrium loeselii</i>	Brassicaceae
Eşek Turbu, Hardal	1522, 1643	<i>Sisymbrium orientale</i>	Brassicaceae
Tere	1381, 1457	<i>Turritis glabra</i>	Brassicaceae
Gıvrışayık, Pancar, Tarla Pancarı	1071, 1186, 1283, 1357, 1388, 1446, 1528, 1607, 1659	<i>Silene vulgaris</i> var. <i>vulgaris</i>	Caryophyllaceae

Çizelge 5.1 (Devam) Ilgaz (Çankırı) ve çevresinde kullanılan taksonların yöresel isimleri, bilimsel isimleri ve familyaları

Yağlı Pancar, Yağlıca, Pancar	1043, 1184, 1282, 1355, 1391, 1450, 1486	<i>Beta trigyna</i>	Chenopodiaceae
Bostan Pancarı	1322, 1645	<i>Chenopodium album</i> ssp. <i>album</i> var. <i>album</i>	Chenopodiaceae
Ispanak	1384	<i>Spinacia tetrandra</i>	Chenopodiaceae
Baklacan, Bakla Otu, Kaplumbağa Otu	1312, 1361, 1396, 1443, 1524, 1556	<i>Convolvulus</i> <i>arvensis</i>	Convolvulaceae
Fındık	1618	<i>Corylus avellana</i> ssp. <i>avellana</i>	Corylaceae
Kader Otu	1527	<i>Sedum hispanicum</i> var. <i>hispanicum</i>	Crassulaceae
Salatalık	Gözlem	<i>Cucumis sativus</i>	Cucurbitaceae
Ardıç	1197	<i>Juniperus oxycedrus</i> ssp. <i>oxycedrus</i>	Cupressaceae
İğde	1294, 1403	<i>Elaeagnus</i> <i>angustifolia</i>	Elaeagnaceae
Kilit Otu, Ulak Otu	1402, 1603	<i>Equisetum</i> <i>ramosissimum</i>	Equisetaceae
Şaklağan	1299	<i>Colutea cilicica</i>	Fabaceae
Közgüç	1407, 1621	<i>Lathyrus tuberosus</i>	Fabaceae
Tüylü Meşe	Gözlem	<i>Quercus pubescens</i>	Fagaceae
Kocakarı İğnesi	1161, 1167, 1257	<i>Erodium cicutarium</i> ssp. <i>cicutarium</i>	Geraniaceae

Çizelge 5.1 (Devam) Ilgaz (Çankırı) ve çevresinde kullanılan taksonların yöresel isimleri, bilimsel isimleri ve familyaları

Kantaron	1656	<i>Hypericum perforatum</i> var. <i>perforatum</i>	Guttiferae
Bahar Çiğdemi	1162,1163	<i>Crocus ancyrensis</i>	Iridaceae
Güz Çiğdemi	1662, 1664	<i>Crocus speciosus</i> ssp. <i>ilgazensis</i>	Iridaceae
Ceviz	Gözlem	<i>Juglans regia</i>	Juglandaceae
Eşek Nanesi	1300, 1369, 1436, 1529, 1614, 1633	<i>Nepeta caesarea</i>	Lamiaceae
Pire Kaçıran	1116, 1119, 1298, 1337, 1401, 1562, 1587, 1647	<i>Salvia sclarea</i>	Lamiaceae
Şapla, Kara Şapşak, Kara Kabalak	1126, 1289, 1345, 1455, 1604, 1618	<i>Salvia verticillata</i> ssp. <i>verticillata</i>	Lamiaceae
Şapla, Kara Şapşak, Kara Kabalak	1085, 1421, 1452, 1576	<i>Salvia verticillata</i> ssp. <i>amasiaca</i>	Lamiaceae
Adaçayı	1277	<i>Sideritis perfoliata</i>	Lamiaceae
Kekik	1094	<i>Thymus longicaulis</i> ssp. <i>longicaulis</i> var. <i>longicaulis</i>	Lamiaceae
Kekik	1098	<i>Thymus sipyleus</i> subsp. <i>rosulans</i>	Lamiaceae
Kuru Soğan	Gözlem	<i>Allium cepa</i>	Liliaceae
Sarımsak	Gözlem	<i>Allium sativum</i>	Liliaceae
Yılan Kuyruğu	1609	<i>Asparagus officinalis</i>	Liliaceae

Çizelge 5.1 (Devam) Ilgaz (Çankırı) ve çevresinde kullanılan taksonların yöresel isimleri, bilimsel isimleri ve familyaları

Karga Soğanı	1090, 1121, 1434	<i>Asphodelina damascena</i> ssp. <i>damascena</i>	Liliaceae
Ökse Otu	1056	<i>Viscum album</i>	Loranthaceae
Hatmi	1139	<i>Alcea pallida</i>	Malvaceae
Ebegümeçi	1037, 1038, 1175, 1250, 1325, 1352, 1375, 1501, 1612, 1637	<i>Malva neglecta</i>	Malvaceae
Kuzu Göbeği Mantarı	Gözlem	<i>Morchella esculanta</i>	Morchellaceae
Alagöz Dikeni, Eşek Anırtan	1136, 1431, 1513, 1547	<i>Morina persica</i> var. <i>persica</i>	Morinaceae
Salep	1545	<i>Dactylorhiza iberica</i>	Orchidaceae
Salep	1430	<i>Orchis purpurea</i>	Orchidaceae
Gelincik	1318, 1368, 1474, 1514, 1582	<i>Glaucium corniculatum</i> ssp. <i>corniculatum</i>	Papaveraceae
Kökнар	Gözlem	<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>nigra</i> var. <i>caramanica</i>	Pinaceae
Kara Çam	Gözlem	<i>Abies nordmanniana</i> subsp. <i>bornmuelleriana</i>	Pinaceae
Siğilli Ot	1278, 1370, 1459, 1505, 1550, 1574, 1594, 1658	<i>Plantago major</i> ssp. <i>Major</i>	Plantaginaceae

Çizelge 5.1 (Devam) Ilgaz (Çankırı) ve çevresinde kullanılan taksonların yöresel isimleri, bilimsel isimleri ve familyaları

Çoban Yastığı, Karın Geveni	1494, 1567	<i>Acantholimon venustum</i> <i>var. venustum</i>	Plumbaginaceae
Sakal	1216, 1258, 1285	<i>Poa bulbosa</i>	Poaceae
Sakal	1497	<i>Stipa holosericea</i>	Poaceae
Mısır	Gözlem	<i>Zea mays</i>	Poaceae
Madımak, Kadın Parmağı	1036, 1373	<i>Polygonum cognatum</i>	Polygonaceae
Efelek	1021, 1026, 1192, 1327, 1350, 1385, 1458, 1490, 1490, 1657	<i>Rumex crispus</i>	Polygonaceae
Semiz Otu	1608	<i>Portulaca oleracea</i>	Portulacaceae
Saçaklı Mantar	1665	<i>Ramaria botrytis</i>	Ramariaceae
Mayıs Çiçeği	1222, 1265	<i>Ranunculus</i> <i>constantinopolitanus</i>	Ranunculaceae
Eşek Kerdemesi, Gerdanlık	1040	<i>Reseda lutea var. lutea</i>	Resedaceae
Alıç	1317	<i>Crateagus orientalis var.</i> <i>orientalis</i>	Rosaceae
Ayva	1201, 1244	<i>Cydonia oblonga</i>	Rosaceae
Kır Çileği	1221, 1462	<i>Fragaria vesca</i>	Rosaceae
Acı Elma	1202	<i>Malus sylvestris</i>	Rosaceae
Ahlat	Gözlem	<i>Pyrus elaeagnifolia ssp.</i> <i>elaeagnifolia</i>	Rosaceae
Kuşburnu	1041, 1367, 1415, 1439	<i>Rosa canina</i>	Rosaceae

Çizelge 5.1 (Devam) Ilgaz (Çankırı) ve çevresinde kullanılan taksonların yöresel isimleri, bilimsel isimleri ve familyaları

Kanlıca Mantarı	1666	<i>Lactarius deliciosos</i>	Russulaceae
Emecen	1146, 1447, 1557	<i>Rhinanthus angustifolius</i> ssp. <i>grandiflorus</i>	Scrophulariaceae
Sığır Kuyruğu	1128	<i>Verbascum lasianthum</i>	Scrophulariaceae
Sığır Kuyruğu	1137, 1360	<i>Verbascum pyramidatum</i>	Scrophulariaceae
Sığır Kuyruğu	1109	<i>Verbascum vulcanicum</i> var. <i>vulcanicum</i>	Scrophulariaceae
Göz Otu	1023, 1234, 1348, 1409, 1465, 1519	<i>Hyoscyamus niger</i>	Solanaceae
Ihlamur	1526	<i>Tilia rubra</i> ssp. <i>caucasica</i>	Tiliaceae
Isırgan Otu	1022, 1193, 1259, 1306, 1429, 1475, 1476, 1492, 1584, 1636	<i>Urtica dioica</i>	Urticaceae
Üzerlik, Yüzellik	1400, 1422	<i>Peganum harmala</i>	Zygophyllaceae

Çizelge 5.2. Araştırma alanında çeşitli amaçlar için kullanılan taksonların familyaları, bilimsel adları, yöresel adları ve kullanılan kısımları

YİYECEK OLARAK KULLANILAN TAKSONLAR

Familya	Bilimsel Adı	Yöresel Adı	Kullanılan Kısımları
Agaricaceae	<i>Agaricus sp.</i>	Gelincik Mantarı	Tamamı
Apiaceae	<i>Anethum graveolens</i>	Dereotu	Yapraklar

Çizelge 5.2. (Devam) Araştırma alanında çeşitli amaçlar için kullanılan taksonların familyaları, bilimsel adları, yöresel adları ve kullanılan kısımları

Apiaceae	<i>Eryngium campestre</i> var. <i>virens</i>	Çakır Dikeni	Gövde
Apiaceae	<i>Petroselinum</i> <i>crispum</i>	Maydanoz	Yapraklar
Asteraceae	<i>Cichorium intybus</i>	Acıgıcı	Yapraklar
Asteraceae	<i>Crepis sancta</i>	Gürleyik, Yumuşak Ot	Yapraklar
Asteraceae	<i>Leontodon hispidus</i> var. <i>hispidus</i>	Gelincik Otu	Yapraklar
Asteraceae	<i>Scariola viminea</i>	Karakavuk	Yapraklar
Asteraceae	<i>Scorzonera eleta</i>	Dede Sakalı	Yapraklar
Asteraceae	<i>Taraxacum butleri</i>	Karakavuk	Yapraklar
Asteraceae	<i>Tragopogon aureus</i>	Yermük, Yelmük	Yapraklar
Asteraceae	<i>Tragopogon</i> <i>longirostris</i> var. <i>longirostris</i>	Yermük, Yelmük	Yapraklar
Asteraceae	<i>Tragopogon</i> <i>pterodes</i>	Yermük, Yelmük	Yapraklar
Berberidaceae	<i>Berberis cretaegiana</i>	Kızamık	Yapraklar + Meyve
Boraginaceae	<i>Alkanna orientalis</i> var. <i>orientalis</i>	Emecen, Sütleğen	Çiçekler
Boraginaceae	<i>Onosma</i> <i>aucheranum</i>	Emecen	Çiçekler
Boraginaceae	<i>Onosma tauricum</i> var. <i>brevifolium</i>	Emecen	Çiçekler
Brassicaceae	<i>Alliaria petiolata</i>	Hardal, Namızan	Yapraklar

Çizelge 5.2. (Devam) Araştırma alanında çeşitli amaçlar için kullanılan taksonların familyaları, bilimsel adları, yöresel adları ve kullanılan kısımları

Brassicaceae	<i>Camelina laxa</i>	Eşek Turbu, Hardal	Yapraklar
Brassicaceae	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	Kuş Göyneği	Yapraklar
Brassicaceae	<i>Crambe orientalis</i> <i>var. orientalis</i>	Kenger	Gövde
Brassicaceae	<i>Hirschfeldia incana</i>	Namızan	Yapraklar
Brassicaceae	<i>Lepidium sativum</i> <i>ssp. sativum</i>	Cıynak Tere	Yapraklar
Brassicaceae	<i>Sisymbrium loeselii</i>	Eşek Turbu, Eşek Namızanı, Hardal	Yapraklar
Brassicaceae	<i>Sisymbrium orientale</i>	Eşek Turbu, Hardal	Yapraklar
Brassicaceae	<i>Turritis glabra</i>	Tere	Yapraklar
Caryophyllaceae	<i>Silene vulgaris</i> <i>var.</i> <i>vulgaris</i>	Gıvırşayık, Pancar, Tarla Pancarı	Yapraklar
Chenopodiaceae	<i>Beta trigyna</i>	Yağlı Pancar, Yağlıca, Pancar	Yapraklar
Chenopodiaceae	<i>Chenopodium album</i> <i>ssp. album</i> <i>var.</i> <i>album</i>	Bostan Pancarı	Yapraklar
Chenopodiaceae	<i>Spinacia tetrandra</i>	Ispanak	Yapraklar
Convolvulaceae	<i>Convolvulus</i> <i>arvensis</i>	Baklacan, Bakla Otu, Kaplumbağa Otu	Yapraklar
Corylaceae	<i>Corylus avellana</i> <i>ssp. avellana</i>	Fındık	Meyve
Cucurbitaceae	<i>Cucumis sativus</i>	Salatalık	Meyve

Çizelge 5.2. (Devam) Araştırma alanında çeşitli amaçlar için kullanılan taksonların familyaları, bilimsel adları, yöresel adları ve kullanılan kısımları

Elaeagnaceae	<i>Elaeagnus angustifolia</i>	İğde	Meyve
Fabaceae	<i>Lathyrus tuberosus</i>	Közcüç	Kök
Geraniaceae	<i>Erodium cicutarium</i> ssp. <i>cicutarium</i>	Kocakarı İğnesi	Yapraklar
Iridaceae	<i>Crocus ancyrensis</i>	Bahar Çiğdemi	Korm
Iridaceae	<i>Crocus speciosus</i> ssp. <i>ilgazensis</i>	Güz Çiğdemi	Korm
Juglandaceae	<i>Juglans regia</i>	Ceviz	Meyve
Lamiaceae	<i>Salvia verticillata</i> ssp. <i>verticillata</i>	Şapla, Kara Şapşak, Kara Kabalak	Yapraklar
Lamiaceae	<i>Salvia verticillata</i> ssp. <i>amasiaca</i>	Şapla, Kara Şapşak, Kara Kabalak	Yapraklar
Liliaceae	<i>Allium cepa</i>	Kuru Soğan	Soğan
Liliaceae	<i>Allium sativum</i>	Sarımsak	Soğan
Liliaceae	<i>Asparagus officinalis</i>	Yılan Kuyruğu	Genç sürgünler
Malvaceae	<i>Malva neglecta</i>	Ebegümece	Yapraklar
Morchellaceae	<i>Morchella esculanta</i>	Kuzu Göbeği Mantarı	Tamamı
Morinaceae	<i>Morina persica</i> var. <i>persica</i>	Alagöz Dikeni, Eşek Anırtan	Çiçekler
Papaveraceae	<i>Glaucium corniculatum</i> ssp. <i>corniculatum</i>	Gelincik	Yapraklar
Poaceae	<i>Zea mays</i>	Mısır	Meyve
Polygonaceae	<i>Polygonum cognatum</i>	Madımak, Kadın Parmağı	Yapraklar
Polygonaceae	<i>Rumex crispus</i>	Efelek	Yapraklar

Çizelge 5.2. (Devam) Araştırma alanında çeşitli amaçlar için kullanılan taksonların familyaları, bilimsel adları, yöresel adları ve kullanılan kısımları

Portulacaceae	<i>Portulaca oleracea</i>	Semiz Otu	Yapraklar
Ramariaceae	<i>Ramaria botrytis</i>	Saçaklı Mantar	Tamamı
Rosaceae	<i>Crateagus orientalis</i> var. <i>orientalis</i>	Alıç	Meyve
Rosaceae	<i>Cydonia oblonga</i>	Ayva	Meyve
Rosaceae	<i>Fragaria vesca</i>	Kır Çileği	Meyve
Rosaceae	<i>Malus sylvestris</i>	Acı Elma	Meyve
Rosaceae	<i>Pyrus elaeagnifolia</i> ssp. <i>elaegnifolia</i>	Ahlát	Meyve
Rosaceae	<i>Rosa canina</i>	Kuşburnu	Meyve
Russulaceae	<i>Lactarius deliciosos</i>	Kanlıca Mantarı	Tamamı
Scrophulariaceae	<i>Rhinanthus</i> <i>angustifolius</i> ssp. <i>grandiflorus</i>	Emecen	Çiçekler
Urticaceae	<i>Urtica dioica</i>	Isırgan Otu	Yapraklar

TIBBİ AMAÇLI KULLANILAN TAKSONLAR

Familya	Bilimsel Adı	Yöresel Adı	Kullanılan Kısımları
Apiaceae	<i>Astradaucus orientalis</i>	Pıtrak Otu	Toprak Üstü Kısımlarının Tamamı
Asteraceae	<i>Anthemis tinctoria</i> var. <i>pallida</i>	Papatya	Çiçek Durumları
Asteraceae	<i>Anthemis wiedemanniana</i>	Papatya	Çiçek Durumları
Asteraceae	<i>Matricaria chamomilla</i> var. <i>recutita</i>	Papatya	Çiçek Durumları
Asteraceae	<i>Tripleurospermum repens</i>	Papatya	Çiçek Durumları

Çizelge 5.2. (Devam) Araştırma alanında çeşitli amaçlar için kullanılan taksonların familyaları, bilimsel adları, yöresel adları ve kullanılan kısımları

Brassicaceae	<i>Cardaria draba</i> ssp. <i>draba</i>	Yabani Tere	Çiçekler
Cupressaceae	<i>Juniperus oxycedrus</i> ssp. <i>oxycedrus</i>	Ardıç	Kozalaklar
Equisetaceae	<i>Equisetum</i> <i>ramosissimum</i>	Kilit Otu, Ulak Otu	Toprak Üstü Kisimlerinin Tamamı
Guttiferae	<i>Hypericum</i> <i>perforatum</i> var. <i>perforatum</i>	Kantaron	Yapraklar
Lamiaceae	<i>Nepeta caesarea</i>	Eşek Nanesi	Yapraklar
Liliaceae	<i>Allium cepa</i>	Kuru Soğan	Soğan
Liliaceae	<i>Allium sativum</i>	Sarımsak	Soğan
Loranthaceae	<i>Viscum album</i>	Ökse Otu	Meyve
Malvaceae	<i>Alcea pallida</i>	Hatmi	Çiçekler + Tohumlar
Malvaceae	<i>Malva neglecta</i>	Ebegümece	Tamamı
Plantaginaceae	<i>Plantago major</i> ssp. <i>major</i>	Siğilli Ot	Yapraklar + Tohumlar
Ranunculaceae	<i>Ranunculus</i> <i>constantinopolitanus</i>	Mayıs Çiçeği	Çiçekler
Rosaceae	<i>Cydonia oblonga</i>	Ayva	Meyve
Rosaceae	<i>Rosa canina</i>	Kuşburnu	Meyve
Scrophulariaceae	<i>Verbascum</i> <i>lasianthum</i>	Siğir Kuyruğu	Kök
Scrophulariaceae	<i>Verbascum</i> <i>pyramidatum</i>	Siğir Kuyruğu	Kök

Çizelge 5.2. (Devam) Araştırma alanında çeşitli amaçlar için kullanılan taksonların familyaları, bilimsel adları, yöresel adları ve kullanılan kısımları

Scrophulariaceae	<i>Verbascum vulcanicum</i> var. <i>vulcanicum</i>	Sığır Kuyruğu	Kök
Solanaceae	<i>Hyoscyamus niger</i>	Göz Otu	Tohumlar
Tiliaceae	<i>Tilia rubra</i> ssp. <i>caucasica</i>	İhlamur	Çiçekler
Urticaceae	<i>Urtica dioica</i>	Isırgan Otu	Yapraklar

ÇAY OLARAK KULLANILAN TAKSONLAR

Familiya	Bilimsel Adı	Yöresel Adı	Kullanılan Kısımları
Asteraceae	<i>Anthemis tinctoria</i> var. <i>pallida</i>	Papatya	Çiçek Durumları
Asteraceae	<i>Anthemis wiedemanniana</i>	Papatya	Çiçek Durumları
Asteraceae	<i>Matricaria chamomilla</i> var. <i>recutita</i>	Papatya	Çiçek Durumları
Asteraceae	<i>Tripleurospermum repens</i>	Papatya	Çiçek Durumları
Lamiaceae	<i>Sideritis perfoliata</i>	Adaçayı	Yaprak + Çiçekler
Lamiaceae	<i>Thymus longicaulis</i> ssp. longicaulis var. longicaulis	Kekik	Yaprak + Çiçekler
Lamiaceae	<i>Thymus sipyleus</i> subsp. <i>rosulans</i>	Kekik	Yaprak + Çiçekler
Orchidaceae	<i>Dactylorhiza iberica</i>	Salep	Yumru
Orchidaceae	<i>Orchis purpurea</i>	Salep	Yumru

Çizelge 5.2. (Devam) Araştırma alanında çeşitli amaçlar için kullanılan taksonların familyaları, bilimsel adları, yöresel adları ve kullanılan kısımları

Rosaceae	<i>Rosa canina</i>	Kuşburnu	Meyve
Tiliaceae	<i>Tilia rubra</i> ssp. <i>caucasica</i>	Ihlamur	Çiçekler
Urticaceae	<i>Urtica dioica</i>	Isırgan Otu	Yapraklar

BAHARAT OLARAK KULLANILAN TAKSONLAR

Familya	Bilimsel Adı	Yöresel Adı	Kullanılan Kısımları
Apiaceae	<i>Anethum graveolens</i>	Dere Otu	Yapraklar
Apiaceae	<i>Petroselinum</i> <i>crispum</i>	Maydanoz	Yapraklar
Lamiaceae	<i>Thymus longicaulis</i> ssp. <i>longicaulis</i> var. <i>longicaulis</i>	Kekik	Yaprak + Çiçekler
Lamiaceae	<i>Thymus sipyleus</i> subsp. <i>rosulans</i>	Kekik	Yaprak + Çiçekler
Liliaceae	<i>Allium sativum</i>	Sarımsak	Soğan

SÜS OLARAK KULLANILAN TAKSONLAR

Familya	Bilimsel Adı	Yöresel Adı	Kullanılan Kısımları
Asteraceae	<i>Helichrysum</i> <i>arenarium</i> ssp. <i>aucheri</i>	Ölmez Çiçek	Çiçekler
Poaceae	<i>Poa bulbosa</i>	Sakal	Toprak Üstü Kısımlarının Tamamı
Poaceae	<i>Stipa holosericea</i>	Sakal	Toprak Üstü Kısımlarının Tamamı
Zygophyllaceae	<i>Peganum harmala</i>	Üzerlik, Yüzellik	Tohumlar

Çizelge 5.2. (Devam) Araştırma alanında çeşitli amaçlar için kullanılan taksonların familyaları, bilimsel adları, yöresel adları ve kullanılan kısımları

DİĞER AMAÇLAR İÇİN KULLANILAN BİTKİLER

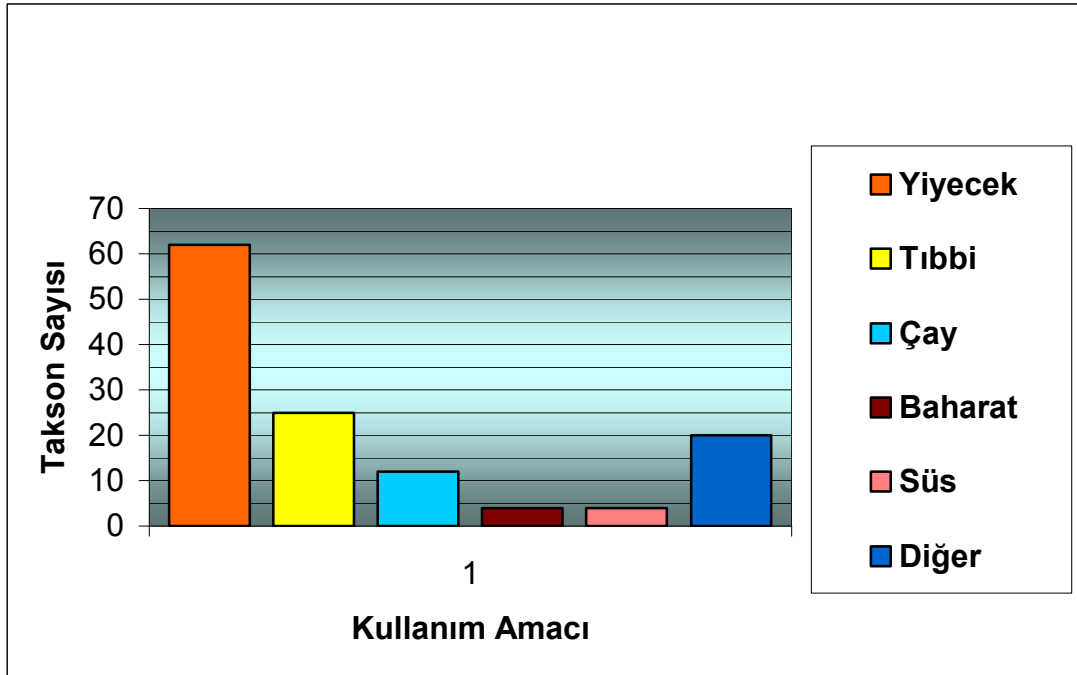
Familya	Bilimsel Adı	Yöresel Adı	Kullanılan Kısımları	Kullanılış Amacı
Asteraceae	<i>Anthemis tinctoria</i> var. <i>pallida</i>	Papatya	Çiçek Durumları	Saç ve Cilt Bakımı
Asteraceae	<i>Anthemis</i> <i>wiedemanniana</i>	Papatya	Çiçek Durumları	Saç ve Cilt Bakımı
Asteraceae	<i>Matricaria</i> <i>chamomilla</i> var. <i>recutita</i>	Papatya	Çiçek Durumları	Saç ve Cilt Bakımı
Asteraceae	<i>Scariola viminea</i>	Karakavuk	Sütü	Sakız Olarak
Asteraceae	<i>Tripleurospermum</i> <i>repens</i>	Papatya	Çiçek Durumları	Saç ve Cilt Bakımı
Asteraceae	<i>Xeranthemum</i> <i>annuum</i>	Güvercin Gözü, Güvercin Otu, Süpürgelik	Toprak Üstü Kısımlarının Tamamı	Süpürge Olarak
Crassulaceae	<i>Sedum</i> <i>hispanicum</i> var. <i>hispanicum</i>	Kader Otu	Çiçekler	Kısmet Açmak
Fabaceae	<i>Colutea cilicica</i>	Şaklağan	Meyveler	Oyun Oynamak İçin
Fagaceae	<i>Quercus</i> <i>pubescens</i>	Tüylü Meşe	Gövde + Dallar	Yakacak Olarak
Juglandaceae	<i>Juglans regia</i>	Ceviz	Yapraklar	Boyama

Çizelge 5.2. (Devam) Araştırma alanında çeşitli amaçlar için kullanılan taksonların familyaları, bilimsel adları, yöresel adları ve kullanılan kısımları

Lamiaceae	<i>Salvia sclarea</i>	Pire Kaçırın	Toprak Üstü Kısımlarının Tamamı	Pireden Korunmak İçin
Liliaceae	<i>Asphodelina damascena</i> ssp. <i>damascena</i>	Karga Soğanı	Meyveler	Oyun Oynamak İçin
Pinaceae	<i>Abies nordmanniana</i> subsp. <i>bornmuelleriana</i>	Köknar	Gövde + Dallar	Yakacak Olarak
Pinaceae	<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>nigra</i> var. <i>caramanica</i>	Kara Çam	Gövde + Dallar	Yakacak Olarak
Plumbaginaceae	<i>Acantholimon venustum</i> var. <i>venustum</i>	Çoban Yastığı, Karın Geveni	Toprak Üstü Kısımlarının Tamamı	Hayvanların Şişen Karnını Alazlamak İçin
Resedaceae	<i>Reseda lutea</i> var. <i>lutea</i>	Eşek Kerdemesi, Gerdanlık	Toprak Üstü Kısımlarının Tamamı	Boyama
Scrophulariaceae	<i>Verbascum lasianthum</i>	Sığır Kuyruğu	Toprak Üstü Kısımlarının Tamamı	Süpürge Olarak
Scrophulariaceae	<i>Verbascum pyramidatum</i>	Sığır Kuyruğu	Toprak Üstü Kısımlarının Tamamı	Süpürge Olarak

Çizelge 5.2. (Devam) Araştırma alanında çeşitli amaçlar için kullanılan taksonların familyaları, bilimsel adları, yöresel adları ve kullanılan kısımları

Scrophulariaceae	<i>Verbascum vulcanicum</i> var. <i>vulcanicum</i>	Sığır Kuyruğu	Toprak Üstü Kısımlarının Tamamı	Süpürge Olarak
Zygophyllaceae	<i>Peganum harmala</i>	Üzerlik, Yüzellik	Tohumlar	Nazardan Korunmak İçin

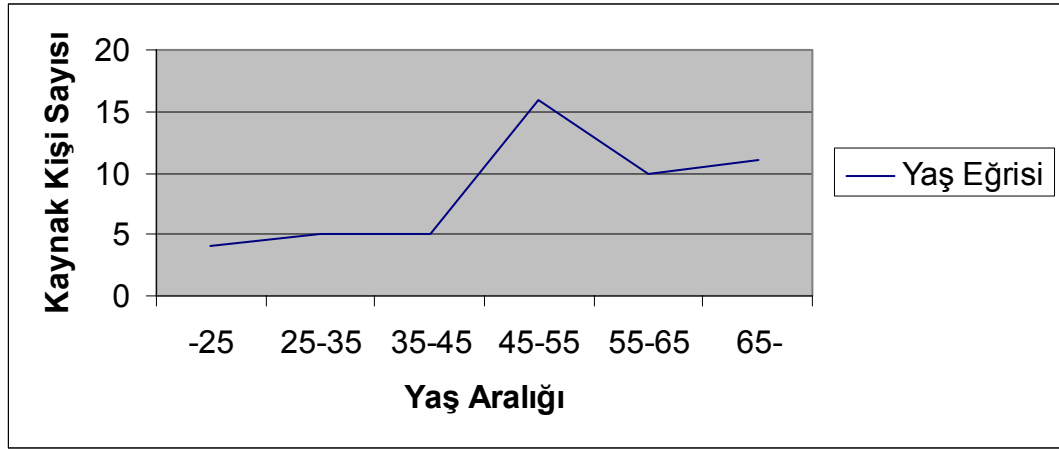
Şekil 5.2. Kullanım amacına göre taksonların dağılımı

Araştırmada kullanılan bilgiler 51 kişiden sağlanmıştır. Kaynak kişilerin ad ve soyadları, yaşları, cinsiyetleri ve mesleklerine göre dağılımı Ek-1' de verilmiştir. Kaynak kişilerin neredeyse tamamına yakını orta yaşın üzerinde kişilerdir ve deneyimleri gençlere göre daha fazla olması önemli etkidir (Şekil 3). Bu kişiler bitkileri kullanımda genelde deneme yanılma yolunu seçmişler veya kendilerinden önceki nesillerin bilgi birikimini almak suretiyle

bitkilerden yararlanmışlardır. Bu kişiler tarafından verilen bilgilerin doğruluğu ve geçerliliği tartışmaya açıktır.

Araştırmada dikkat çeken önemli bir unsur da, bölgedeki köylerde sürekli oturanlardan ziyade sadece yaz aylarında köylerde kalanların (kışın İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde oturanlar), yörede bulunan bitkileri özellikle tıbbi amaçlı kullanılanlarını daha iyi tanıdıklarıdır.

Şekil 5.3. Kaynak kişilerin yaşlara göre dağılımı

Bu araştırma sonuçları diğer kaynaklardan alınan bilgilerle karşılaştırıldığında yöresel isimlerde ve kullanım amaçlarında farklılıklar görülmektedir.

Anethum graveolens L. bitkisi Ilgaz' da Dereotu olarak isimlendirilirken, Kastamonu Daday'da Tarakdalı, Sakal otu, Burdur'da Börek otu olarak adlandırılmaktadır. *Eryngium campestre* L. var. *virens* Link. bitkisi Ilgaz' da Çakır dikenini olarak isimlendirilirken, Aksaray' da Boğa dikenini, Muğla' da Deve tabanı olarak adlandırılmaktadır. *Berberis cretaegiana* DC. bitkisi Ilgaz' da Kızamık olarak isimlendirilirken, Antalya' da Karamuk olarak adlandırılmaktadır. Bu da bitkilerin yöresel isimleri ile ayırt edilmesinin mümkün olmadığını göstermektedir. *Malva neglecta* bitkisi Ilgaz ve Erzurum'da Ebegümece olarak isimlendirilirken, Afyon, Denizli ve Ayvacık' ta *Malva sylvestris* bitkisi Ebegümece olarak adlandırılmaktadır. Burada da tür seviyesinde farklılık görülmektedir.

Equisetum ramosissimum Desf. bitkisi Ilgaz'da kalp-damar hastalıkları, eklem romatizmasını tedavi edici olarak kullanılırken, Ayvacık'ta astım tedavisinde ve böbrek taşlarını eritmede kullanılmaktadır.

Avcı (2002) "Çankırı İli' nde Kullanılan Halk İlaçları" isimli araştırmasında 57 bitkiyi yöre halkının tıbbi amaçlı olarak kullandığını ortaya çıkarmıştır. Bu araştırmada Ilgaz halkının 25 bitkiyi tıbbi amaçlı olarak kullandığı tespit edilmiştir. İki çalışmayı karşılaştırıldığında 11 bitkinin aynı olduğunu görülmektedir. Avcı' nın tespit ettiği geri kalan 45 bitkinin bu çalışmada olmamasının nedeni, bu araştırmada sadece bir ilçenin gezilip, Avcı' nın daha geniş bir alan olan tüm ili çalışmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu araştırmada tespit geri kalan 13 bitkinin Avcı' nın çalışmasında yer almamasının nedeni yine bu çalışma alanının daha küçük olduğu için daha çok köy gezilmesinden kaynaklanmaktadır. Her iki çalışmada da yer alan 12 bitkiden 6 tanesinin tıbbi açıdan kullanılışları aynı, 6 bitkinin farklıdır:

Allium cepa türünün balgam söktürücü olarak kullanıldığı tespit edilirken, Avcı bunun yanında öksürük kesici olarak ve kırık ve burkulmalara karşı kullanıldığını; *Cydonia oblonga* türünün soğuk algınlıklarında göğsü yumuşatmak için kullanıldığı, Avcı öksürük ve karın ağrılarında kullanıldığını; *Hypericum perforatum* var. *perforatum* türünün bademcik rahatsızlığında, idrar sökmede, balgam sökmede, nefes darlığını gidermede kullanıldığı, Avcı vereme karşı ve kurt düşürücü olarak kullanıldığını; *Juniperus oxycedrus* subsp. *oxycedrus* türünün kanı temizlemek ve sulandırmak için kullanıldığı, Avcı hemoroit ve safra kesesi rahatsızlıklarına karşı kullanıldığını; *Malva neglecta* türünün mayasıl tedavisinde kullanıldığı, Avcı hemoroit, apse olgunlaştırılması, kadın hastalıkları ve karın ağrılarında kullanıldığını; *Rosa canina* türünün üst solunum yolu enfeksiyonları ve ishal rahatsızlıklarını tedavi etme amaçlı olarak kullanıldığı, Avcı öksürük ve soğuk algınlığı, böbrek taşları, hemoroit ve şeker hastalığına karşı kullanıldığını; *Urtica dioica*

türünün ağrı giderici olarak kullanıldığı, Avcı bunun yanı sıra mide rahatsızlıkları, kanser ve şeker hastalığına karşı kullanıldığını tespit etmiştir.

Ayrıca Avcı' nın çalışmasında tespit ettiği türler ile bu çalışmadaki türler arasında kullanım şekillerinin yanı sıra yöresel isimleri açısından da fark vardır. Örneğin bu çalışma alanında toplanan *Hypericum perforatum* var. *perforatum* türünü yöre halkı kantaron; *Hyoscyamus niger* türünü ise yöre halkı gözotu olarak adlandırmaktadır. Ama Avcı çalışmasında yöre halkının *Hypericum perforatum* var. *perforatum* türünü verem otu, *Hyoscyamus niger* türünü ise banotu olarak adlandırdığını tespit etmiştir.

Yapılan bu araştırmada elde edilen bilgilerin ve bulguların daha sağlıklı olarak değerlendirilebilmesi için, özellikle tıbbi amaçlı kullanılan bitkilerin antimikrobiyal aktivitelerinin ve diğer bitkilerinde yapı analizlerinin gerçekleştirilmesinde yarar vardır. Ayrıca bu araştırmanın Çankırı ilinde ve ülkemizde ileride yapılacak araştırmalara temel oluşturacağına inanıyoruz.

KAYNAKLAR

- Abay, G., Kılıç, A., "Pürenbeleni ve Yanıktepe Mersin) Yörelerindeki Bazı Bitkilerin Yöresel Adları ve Etnobotanik Özellikleri", **Ot Sistemik Botanik Dergisi**, 8:2, 97-104, (2001).
- Aguilar, S. ve Condit, R., "Use of the Native Tree Species by an Hispanic Community in Panama", **Ekonomik Botany**, 55:2, 223-235, the Newyork Botanic Garden Press, Bronx, (2001).
- Akan, H., Alan, M. & Balos, M.M., "Şanlıurfa Kent Merkezindeki Semt Pazarlarında Satılan Bazı Bitkiler ve Kullanım Amaçları", **Ot Sistemik Botanik Dergisi**, 12:2, 43-58, (2005).
- Akçiçek, E., Vural, M., "Kumalar Dağı (Afyon) ve Çevresindeki Bazı Bitkilerin Yöresel Adları ve Etnobotanik Özellikleri", **Ot Sistemik Botanik Dergisi**, 10:2, 151-162, (2003).
- Asımgil, A., "Şifalı Bitkiler", **Timaş Yayınları**, İstanbul, 5-19, (2003).
- Avcı, K., "Çankırı İli'nde Kullanılan Halk İlaçları", Yüksek Lisans Tezi, **Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Ankara, 1-6, (2002).
- Bağcı, Y., "Aladağlar(Yahyalı, Kayseri) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri", **Ot Sistemik Botanik Dergisi**, 7:1, 89-94, (2000).
- Baytop, A., "Türkçe Bitki Adları Sözlüğü", **Türk Dil Kurumu**, Ankara, (1994).
- Baytop, T., "Türkiye'de Bitkilerle Tedavi : Geçmişte ve Bugün", **İstanbul Üniversitesi Yayınları**, İstanbul, 3-81, (1999).
- Buhner, S. H., "Bitkisel Antibiyotikler", **Bilim Teknik Yayınevi**, Platform, 144, (2001).
- Chamberlin, R.V., "The Ethnobotany of the Gosiute Indians of Utain", **Kale Bonneville**, 6 and 7, 331-384,1(890).
- Çelik, A., Çiçek, M. ve Uşak, M., "Denizli ve Çevresinde Yayılış Gösteren Bazı Türlerin Etnobotanik Özellikleri", **I. Babadağ Sempozyumu**, 1-2-3 Aralık 1999, Pamukkale Üniversitesi, Denizli, (1999).
- Davis PH. et al., "Flora of Turkey and the East Aegean Islands", Vol. 1-9, **Edinburgh Univ. Pres**, Edinburgh, (1965- 1985).
- Davis PH., Mill RR & Kit Tan, "Flora of Turkey and the East Aegean Islands", Vol. 10, **Edinburgh Univ. Pres**, Edinburgh, (1988).

Duran, A., Satıl, F., Tümen, G., “Balıkesir Yöresindeki Yenen Yabani Meyveler ve Etnobotanik Özellikleri”, **Ot Sistematiik Botanik Dergisi**, 8:1, 87-94, (2001).

Elçi, B., Erik, E., “Güdü (Ankara) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri”, Hacettepe Üniversitesi, **Eczacılık Fakültesi Dergisi**, 26:2, 57-64, (2006).

Ersoy, E. G., “Antropolojik Etnobotanik : Yerelin Penceresinden Nebatat Dünyasına Bakış ve Türkiye’ de Etnobotanik Çalışmalarının Niteliği Üzerine Değerlendirmeler”, **Kebikeç**, 18, 167-187,(2004).

Ertuğ, F., “An Ethnobotanical Study in Central Anatolia (Turkey)”, **Economic Botany Journal**, 54:2, 155-182.

Ertuğ, F., 2002, “Bodrum Yöresinde Halk Tıbbında Yararlanılan Bitkiler”, 14. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı, Bildiriler, 29-31 Mayıs 2002, Eskişehir.

Ezer, N., Mumcu Arısan, Ö., 2006, “Folk Medicines in Merzifon (Amasya, Turkey)”, *Turk Journal Of Botany*, 30, 223-230, (2000).

Güler, S., “Erzurum Yöresinde Doğal Yayılış Gösteren Bazı Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri”, Doğu Anadolu Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Yayınları, **Teknik Bülten Serisi**, No: 5, Erzurum, (2004).

Gez, S. ve Şimşek, S., “Babadağ’ ın Tıbbi Bitkileri”, **I. Babadağ Sempozyumu**, 1-3 Aralık 1999, Pamukkale Üniversitesi, Denizli, (1999).

Güler, S., “Erzurum Yöresi Bazı Tıbbi ve Aromatik Bitkilerinin Etnobotanik Özellikleri”, **I. Uluslararası Odun Dışı Orman Ürünleri Sempozyumu**, 1- 4 Kasım 2006, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Trabzon, (2006).

Gümüş, İ., “Ağrı Yöresinde Yetişen Bazı Bitkilerin Yerel Adları ve Kullanılışları”, **Tr. J. of Botany**, S: 18, Ankara, 10-112 s, (1994).

Güner A. et al., “Flora of Turkey and the East Aegean Islands”, Vol. 11, **Edinburgh Univ. Pres**, Edinburgh, (2000).

Kahraman, A. & Tatlı, A., “Umurbaba Dağı (Eşme-Uşak) ve Çevresindeki Bazı Bitkilerin Mahalli Adları ve Etnobotanik Özellikleri”, **Ot Sistematiik Botanik Dergisi**, 11:2, 147-154, (2004).

Keskin, m. & Alpınar, K., “Kışlak (Yayladağı- Hatay) Hakkında Etnobotanik Bir Araştırma”, **Ot Sistematiik Botanik Dergisi**, 9:2, 91-100, (2002).

Koca, A., "Akçakoca (Düzce) İlçesinin Florası ve Etnobotanik Özellikleri", **Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, (2003).

Koçak, A., "Karman Yöresinde Etnobotanik Bir Araştırma", **İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, (1999).

Korkut, M. M., "Arat Dağı (Şanlıurfa) Florası ve Etnobotanik Özellikleri", **Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü**, Biyoloji Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, (2006).

Koyuncu, O., "Geyve(Sakarya) ve Çevresinin Floristik ve Etnobotanik Açından İncelenmesi", **Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü**, Biyoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi, (2005).

Ladio, A. H., "The Maintenance of Wild Edible Plant Gathering in a Mapuche Community of Patagonia", **Economic Botany** 55 (2), 243-254 p., the Newyork Botanic Garden Press, Bronx, (2001).

Mart, S., "Bahçe ve Hasanbeyli (Osmaniye) Halkının Kullandığı Doğal Bitkilerin Etnobotanik Yönden Araştırılması", **Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, (2006).

Martin, J. G., "Etnobotany", A' people and Plants conservation Manual. Chapman @ Hall, (1995).

Özkan Gençler, A. M., Koyuncu, M., "Traditional Medicinal Plants Used in Pınarbaşı Area (Kayseri-Turkey)", **Turkish J. Pharm. Sci.**, 2:2, 63-82, (2005).

Özkan Gençler, A. M., Karabaşa, S., "Küre Dağları'nın Bilgisi-Ulus", **Stil Matbaası**, İstanbul, (2006).

Öztürk, M. & Dinç, M., "Nizip Bölgesinin (Aksaray) Florası ve Etnobotanik Özellikleri", **Ot Sistematik Botanik Dergisi**, 12:1, 93-102.

Sayar, A., Güvensen, A., Özdemir, F., Öztürk, M., 1995, "Muğla İlindeki Bazı Türlerin Etnobotanik Özellikleri", **Ot Sistematik Botanik Dergisi**, 2, 151-160, Ankara, (2005).

Şimşek, I., Aytekin, F., Yeşilada, E., Yıldırım, Ş., "Anadolu' da Halk Arasında Bitkilerin Kullanılış Amaçları Üzerinde Etnobotanik Bir Çalışma", **14. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı**, Bildiriler, 29-31 Mayıs 2002, Eskişehir, (2002).

Şimşek, I., Aytekin, F., Yeşilada, E., Yıldırım, Ş., "Ankara Gölbaşı'nda

Yabani Bitkilerin Kullanılış Amaçları ve Şekilleri Üzerinde Bir Araştırma”, **Ot Sistematik Botanik Dergisi**, 8:2, 105-120, (2001).

Özer, Z., Tursun, N., Önen, H., “Yabancı Otlarla Sağlıklı Yaşam”, **4Renk Yayınları**, Ankara, 1-37, (2002).

Wickens, G. E., “What is Economic Botany?”, **Ekonomic Botany**, 44:1, 12-28, the Newyork Botanic Garden Press, Bronx, (1990).

Tütenocaklı, T., “Ayvacic (B1, Çanakkale) ve Çevresinin Etnobotaniği”, Yüksek Lisans Tezi, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü**, Çanakkale, 3-10, (2002).

Yalçın, A., “ Denenmiş Şifalı Bitki Reçeteleri”, **Geçit Kitabevi**, İstanbul, 7-13, (2001).

Yalçın, A., “ Fitoteratapi Öldüren/Yaşatan Bitkiler”, **Geçit Kitabevi**, İstanbul, 10-29, (1998).

EKLER

EK 1. Kaynak olarak yararlanılan kişilerin adları , soyadları, yaşları, cinsiyetleri ve bitkilerle olan ilişkileri

Çizelge 1.1 Kaynak olarak yararlanılan kişilerin adları , soyadları, yaşları, cinsiyetleri ve bitkilerle olan ilişkileri

Kaynak				Bitkiler ile Olan
Kişi No	Adı Soyadı	Yaş	Cinsiyeti	İlgisi(Mesleği)
1	Döne İpekoğlu	52	K	Ev Hanımı
2	Mustafa İpekoğlu	57	E	Emekli
3	Nebiye Küsmen	70	K	Ev Hanımı
4	Kazım Küsmen	53	E	Çiftçi
5	Hayriye Şaban	72	K	Ev Hanımı
6	Döndü Şaban	40	K	Ev Hanımı
7	Sevim Akman	54	K	Ev Hanımı
8	Raime Akman	44	K	Ev Hanımı
9	Sevim Tosun	53	K	Ev Hanımı
10	Emine TOPÇU	51	K	Ev Hanımı
11	Lütfiye Bacut	35	K	Ev Hanımı
12	Yasemin Kömürcü	19	K	Ev Hanımı
13	Ayşe Aksu	73	K	Ev Hanımı
14	Hanım Kılıçkaya	56	K	Ev Hanımı
15	Mehmet Akgün	63	E	Çiftçi
16	İsmail Türkoğlu	33	E	Çiftçi
17	Şerif İzmirli	90	K	Ev Hanımı
18	Sebahat Şirin	66	K	Ev Hanımı
19	Mehmet Uncu	60	E	Çiftçi
20	Sıdika Gök	78	K	Ev Hanımı
21	Şehri Şahin	74	K	Ev Hanımı
22	Hatice Dayı	70	K	Ev Hanımı

EK 1. (Devam)

Çizelge 1.1 (Devam) Kaynak olarak yararlanılan kişilerin adları , soyadları, yaşları, cinsiyetleri ve bitkilerle olan ilişkileri

23	Ali Uzun	33	E	Çiftçi
24	Mustafa Akça	70	E	Çiftçi
25	Hanife Uzun	40	K	Ev Hanımı
26	Melek Uzun	50	K	Ev Hanımı
27	İsmail Uzun	50	E	Emekli
28	Bekir Uzun	38	E	Çiftçi
29	Satı Uzun	33	K	Ev Hanımı
30	Ayşe şekerçi	63	K	Ev Hanımı
31	Gülzade Demirel	45	K	Ev Hanımı
32	Hatice Şekerçi	58	K	Ev Hanımı
33	Sermin Demirer	48	K	Ev Hanımı
34	Ayşe Genç	75	K	Ev Hanımı
35	Tuğba Ekmekçioğlu	17	K	Öğrenci
36	Ayşe Ekmekçioğlu	56	K	Ev Hanımı
37	Elmas Eyüboğlu	61	K	Ev Hanımı
38	Yurdagül Özal	52	K	Ev Hanımı
39	Huriye Özal	49	K	Ev Hanımı
40	Gamze Özal	17	K	Öğrenci
41	Mustafa Özal	50	E	Memur
42	Büşra Özal	11	K	Öğrenci
43	Menderes Uyar	52	E	Emekli
44	Gülten Karataş	51	K	Ev Hanımı
45	Mustafa Kırkpınar	57	E	Çiftçi
46	Azime Efe	74	K	Ev Hanımı
47	Bayram Akın	33	E	Muhtar

EK 1. (Devam)

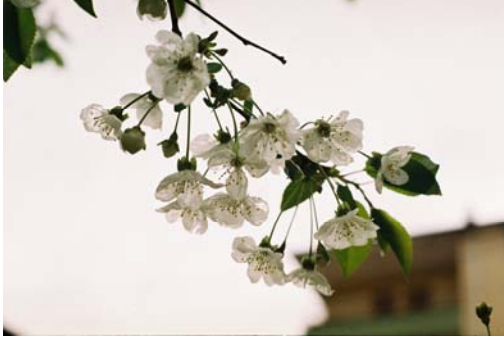
Çizelge 1.1 (Devam) Kaynak olarak yararlanılan kişilerin adları , soyadları, yaşları, cinsiyetleri ve bitkilerle olan ilişkileri

48	Şaban Kemal Kılıç	59	E	Muhtar
49	Satılmış Şaban	52	E	Muhtar-Çiftçi
50	Mehmet Akgün	55	E	Muhtar-Emekli
51	Mustafa Gökçe	49	E	Muhtar

EK 2. Resimler

Resim 2.1 *Acatolimon venustum* var. *venustum*Resim 2.2 *Alkana orientalis* var. *orientalis*Resim 2.3 *Anthemis wiedemanniana*Resim 2.4 *Beta trigyna*Resim 2.5 *Berberis cretaegiana*

Ek 2. (Devam) Resimler

Resim 2.6 *Cerasus avium*Resim 2.7 *Chenopodium album* ssp.
album var. *album*Resim 2.8 *Crambe orientalis*
var. *orientalis*Resim 2.9 *Crateagus orientalis*
var. *orientalis*Resim 2.10 *Cydonia oblonga*Resim 2.11 *Fragaria vesca*

Ek 2. (Devam) Resimler

Resim 2.12 *Glaucium
corniculatum* ssp.
corniculatum

Resim 2.13 *Helichrysum arenarium* ssp.
aucheri

Resim 2.14 *Hyoscyamus niger*

Resim 2.15 *Crocus speciosus* ssp.
ilgazensis

Resim 2.16 *Leontodon hispidus* var.
hispidus

Resim 2.17 *Malva neglecta*

Ek 2. (Devam) Resimler

Resim 2.18 *Matricaria chamomilla*
var. *recutita*

Resim 2.19 *Matricaria chamomilla*
var. *recutita* toplayan
köylü

Resim 2.20 *Morina persica* var.
persica

Resim 2.21 *Morina persica*
var. *persica*

Resim 2.22 *Onosma tauricum* var.
brevifolium

Resim 2.23 *Peganum harmala*

Ek 2. (Devam) Resimler

Resim 2.24 *Rosa canina*Resim 2.25 *Rumex crispus*Resim 2.26 *Salvia sclarea*Resim 2.27 *Salvia verticillata*
ssp. *verticillata*Resim 2.28 *Sedum hispanicum* var.
*hispanicum*Resim 2.29 *Tragopogon pterodes*

Ek 2. (Devam) Resimler

Resim 2.30 *Tripleurospermum repens*Resim 2.31 *Urtica dioica*

Resim 2.32 Kıyı pancarı toplayan köylü

Resim 2.33 Bitki toplamaya yardım eden köylüler

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : KARATAŞ, Hatice
Uyruğu : TC
Doğum Tarihi ve Yeri : 03 03 1982 Ankara
Medeni Hali : Evli
Telefon : 05447652740
e-mail : hatkarser@mynet.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Gazi Üniversitesi/Biyoloji Bölümü	2005
Lise	Alparslan Lisesi	2000

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Yürüyüş, seyahat, yemek yapmak, tıbbi bitkiler.